382
N383g
v. 1

Granen.

Gedurende de eerste helft van het jaar 1914 vertoonde de graanhandel geen bijzonderheden. De markt had een geregeld en kalm verloop. Dit veranderde eensklaps in de laatste Junidagen, toen de toestand in Europa allerwege verward begon te worden, de geruchten van oorlog gaandeweg sterker werden en de noodlottige gebeurtenis eindelijk onafwendbaar bleek.

Einde Juli en begin Augustus vlogen de graanprijzen, op groote vraag van Duitschland de hoogte in. De Regeering greep daarop onmiddellijk in en vaardigde uitvoerverboden uit: op haver 1 Augustus, op tarwe, gerst, gort, peulvruchten en rogge 3 Augustus en op boekweit 7 Augustus. Niettegenstaande dit gereede stop zetten van den uitvoer, bleven de prijzen zeer hoog, aangezien sterke binnenlandsche vraag zich uit de paniekstemming van de eerste Augustusdagen ontwikkelde en het aanbod schaarsch bleef. In de laatste week van Augustus sloeg de algemeene paniek direct over op den graanhandel. Groot-Britannië en Frankrijk brachten ladingen graan op, die naar Nederland onderweg waren. Terstond begaf zich nu eene Commissie uit den graanhandel naar Londen, teneinde vrijlating van de opgebrachte ladingen te verkrijgen. Dit gelukte evenwel in slechts zeer enkele gevallen, zoodat onze overzeesche graanaanvoer blijvend bedreigd scheen. Wel werd de opbrengst dezer ladingen, na verkoop door de Britsche en Fransche Prijzenhoven, aan belanghebbenden later uitbetaald.

Aangezien bij dezen stand van zaken de graanvoorziening van het binnenland ernstig gevaar liep, en zich bovendien een ernstig gebrek aan voedergranen deed gevoelen, besloot de Regeering in te grijpen Zij liet voor haar rekening tarwe en voederkoren in het buitenland aankoopen en wist van de belligerente Regeeringen te verkrijgen, dat de aan haar gecon-

signeerde ladingen ongehinderd Nederland konden bereiken. De aldus aangevoerde granen werden verdeeld door het intusschen ingestelde Rijksbureau voor de Distributie van Graan en Meel.

Later, in October, werd een maatregel genomen, waardoor de stilliggende graan-import gelegenheid kreeg om wederom zaken te doen. De Regeering namelijk gaf aan importeurs toestemming om door hen buitenlands gekochte granen, behalve tarwe, bij cognossement aan haar adres te consigneeren. Deze import, evenals die door de Regeering direct, geschiedde uit Noord- en Zuid-Amerika en uit Groot-Britannië, dat consenten verleende voor heruitvoer. De regeling met Groot-Britannië ging later over in handen van de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij.

Van de voedergranen verschenen de eerste aanvoeren maïs uit Noord-Amerika in begin November in de Nederlandsche havens. Oorspronkelijk was de Regeering voornemens geweest den import van maïs over te laten aan eene Commissie, die zou arbeiden onder toezicht van de Directie v. d. Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel en tevens belast zou worden met de distributie van het artikel. De Regeering zou dan haar diplomatieken steun verleenen om het zaken doen der Commissie zooveel mogelijk te bevorderen. Verschillende bezwaren echter, welke tegen dit systeem rezen, brachten de Regeering er toe om half September den maïsaanvoer toe te vertrouwen aan het Rijksbureau voor de Distributie van Graan en Meel.

Met de importeurs werd nu overeengekomen, dat het Rijksbureau niet meer zou importeeren dan ± 30.000 ton per maand, terwijl de importeurs het verder benoodigde voor hun rekening zouden nemen. Hierbij werd rekening gehouden met het feit, dat maïs meer aftrek zou hebben dan voorheen, aangezien gerst en rogge niet voor veevoeder in aanmerking konden komen.

Haver werd slechts weinig geïmporteerd; de ruime Zeeuwsche en Groningsche oogsten voorzagen voorshands voldoende in de behoefte.

382
N383g
v. 1

De binnenlandsche graanmarkt werd gedurende de oorlogsperiode van 1914 sterk beïnvloed, eenerzijds door den oorlogstoestand in het algemeen, welke een buitengewone vraag met hooge prijzen teweegbracht en anderzijds door de verschillende maatregelen van de Regeering, welke in de eerste plaats ten doel hadden het verkrijgbaar stellen van broodgraan en het bestrijden van de brooddduurte. Wat het eerste betreft, werd gewaakt tegen achterhouding van granen, soms, zooals in de provincie Groningen, door directen aankoop en inbezitneming van regeeringswege, terwijl voor het tegengaan van duurte het stellen van maximumprijzen werd te baat genomen. Zoo werd op 5 September een maximumprijs vastgesteld van f 12.— per 100 Kg , welke 30 September d.a.v. werd verhoogd tot f 12.50.

Hoewel, vooral in den eersten tijd, men zich op de verschillende markten vrijwel algemeen niet aan de vastgestelde maximumprijzen verkoos te houden, oefenden deze niettemin een sterken invloed op de markt uit door eene zeer groote afwisseling in de aanvoeren te veroorzaken, waardoor de markt een zonderling en wisselvallig karakter kreeg. De inbezitnemingen en aankoopen van regeeringswege tegen een prijs van ten hoogste f 12.25 per 100 Kg. in de provincie Groningen, bleken intusschen door den handel als waarschuwing te zijn begrepen, zoodat thans met den vastgestelden maximumprijs werd rekening gehouden. Daarop werd 17 October medegedeeld, dat de Regeering besloten had den handel in tarwe wederom vrij te laten. Op 28 November werd de maximumprijs voor inlandsche tarwe ingetrokken.

Groote moeilijkheden deden zich bovendien voor met betrekking tot de bestaande koopcontracten, speciaal die op levering en die, welke afgesloten waren met het oog op uitvoer. Door maatregelen, ter opschorting van levering, zooals er o.a. op 3 Augustus door de vereeniging „De Rotterdamsche Korenbeurs" werden genomen, slaagde men er in die moeilijkheden tot zoo gering mogelijken omvang terug te brengen. Deze maatregelen konden intusschen bij het begin van den herfst weder worden opgeheven.

Terwijl sedert Augustus 1914 de geheele invoerhandel van

tarwe in handen van de Regeering is overgegaan, wordt wat de overige graansoorten betreft, het verband van de Nederlandsche markt met de wereldmarkt steeds losser en krijgt de markt in 1915, tengevolge van de uitvoerverboden, een sterk nationaal en zelfs locaal karakter, wat haar vroeger vreemd was.

De schaarschte aan voedergranen, welke in de eerste oorlogsmaanden zich pijnlijk deed gevoelen, verminderde gaandeweg en in Januari 1915 begon de aanvoer de vraag zelfs te overtreffen, zoodat in het begin van Februari eene prijsdaling te constateeren viel, welke zich weliswaar aan het einde der maand weer herstelde, maar begin Maart opnieuw zich voordeed. De Regeering namelijk had groote hoeveelheden Noord-Amerikaansche maïs aangevoerd en aangezien deze niet bijzonder houdbaar is en licht gaat broeien, was zij genoodzaakt ze ter markt te brengen. Tengevolge van deze aanzienlijke Regeeringsverkoopen daalde de markt eveneens voor La Plata-maïs. Deze lage prijzen voor alle maïssoorten hielden aan tot Juli—Augustus, toen groote behoefte aan voedergranen wederom stijging bewerkte.

De aanvoer van gerst geschiedde voor het grootste deel door den handel; wel voerde de Regeering eveneens gerst aan uit Amerika, maar deze werd meerendeels voor de branderijen beschikbaar gesteld. De prijs bleef over het algemeen vast en ondervond geen invloed van de maïsdaling; integendeel, terwijl in Maart de maïs laag stond, noteerde de gerst zeer hoog. Tegen het einde van de Meimaand bereikten onze havens aanvoeren van gerst uit Noord-Amerika en La Plata, terwijl ook uit Engeland een quantum Russische gerst arriveerde. Eene kortstondige daling, welke daarop volgde, had zich omstreeks half Juni weder hersteld.

Evenals voor de gerst, bezorgde ook voor de haver de handel het grootste deel der aanvoeren. De prijs, welke tot einde Maart dalende was, bleef gedurende het gansche jaar laag. De Nederlandsche oogst, waarvan in normale tijden wordt uitgevoerd, bleef thans geheel beschikbaar voor de binnenlandsche behoefte, zoodat het aanbod ruim was. Daarbij kwam nog, dat een zeer groot afnemer, het leger, zich niet meer van de

binnenlandsche markt voor zijn aankoopen bediende; de Intendance kocht namelijk zelf in Amerika. Tot de daling der haverprijzen werkte ten slotte mede de slechte qualiteit van de ingevoerde Argentijnsche haver.

Van alle voedergranen werd het drukst handel gedreven in maïs. Na eene daling in Maart en April kwam eerst in Juni eenig herstel, dat evenwel spoedig weder te niet gedaan werd en gevolgd werd door eene gestadige sterkere daling, welke in October het grootst was.

De aanvoeren bleven in den loop van het gansche jaar groot en het groote aanbod van ongezonde Regeeringsmaïs oefende verder een sterk remmenden invloed uit op alle neigingen tot stijging.

De handel in buitenlandsche rogge was van luttel beteekenis. Invoer door den handel loonde niet, aangezien de Regeering het artikel voor de consumptie beschikbaar stelde tegen een prijs, welke zelfs lager was dan die op de wereldmarkt kon worden verkregen. Door geregelden aanvoer uit Noord-Amerika vanwege de Regeering was bovendien de voorraad hier te lande steeds vrij ruim voor de behoefte.

In den loop van het jaar verdween meer en meer de invloed, welke de paniekstemming van de eerste oorlogsmaanden op de markt had gehad en vooral in de tweede helft van 1915 vertoonde de Nederlandsche graanmarkt een vrij rustig karakter. De aanvoer van tarwe ging geregeld en was geheel in handen van de Regeering, die der voedergranen was, mede door gestie van de N. O. T., eveneens verzekerd. Het gevolg van een en ander was, dat de prijzen over het algemeen zich geleidelijk in dalende richting bewogen. Alleen in Augustus, toen de inlandsche oogst door het slechte weer ernstig benadeeld scheen te zullen worden, kregen de prijzen eene bepaalde neiging tot stijgen, welke echter later wederom door daling werd gevolgd. In het begin van October waren de noteeringen het laagst van het geheele jaar.

Daarin kwam echter weldra verandering. De prijzen in Amerika gingen omhoog, zeevrachten stegen belangrijk en medio October greep de Britsche Regeering in onze graanvoorziening in, door

voor Nederland bestemde ladingen maïs aan te houden. Daaruit vloeide weldra voort, dat Groot-Britannië ons ging contingenteeren. Met de N. O. T. werd overeengekomen, dat in Nederland gedurende het tijdvak 1 October 1915 tot 31 Maart 1916 niet meer mocht worden ingevoerd dan 450.000 ton maïs en rogge. Weldra bleek, dat deze contingenteering niet voldoende zou zijn voor de onbeperkte Nederlandsche vraag. Tegen het einde van 1915 zou het tot 31 Maart 1916 toegestane quantum vrij zeker reeds bereikt zijn en de Regeering zou voor haar deel aldus niet kunnen voortgaan met haar geregelden aanvoer van 30.000 tons per maand. Zij verzocht derhalve in het begin van December aan de N. O. T. om geen verlof tot aanvoer meer aan den handel te verstrekken.

Van een en ander was het gevolg, dat de kooplust toenam en de prijzen stegen, welke stijging nog in de hand gewerkt werd, doordat de Regeering in den laatsten tijd slechts geringe hoeveelheden beschikbaar stelde, waardoor de meening ontstond, dat de aanwezige voorraden niet groot konden zijn.

Ook voor haver en voergerst werd eene stijging geconstateerd, welke voornamelijk op rekening kan worden gesteld van de verhoogde zeevrachten.

De binnenlandsche graanhandel zag zich in 1915 hoe langer hoe meer tot werkloosheid gedoemd. Alleen in voedergranen werden nog zaken gedaan, vooral toen de Regeering den maatregel trof, dat door de meelfabrieken uitsluitend mocht worden verwerkt de tarwe, welke door de Regeering zelve werd aangevoerd (1). Door dezen maatregel werd andere tarwe vrijwel onverkoopbaar, behalve voor veevoeder. Op aandrang

---

(1) De bepaling, dat de meelfabrikanten alleen hun door de Regeering verstrekte buitenlandsche tarwe mochten malen, is in het begin van den oorlog in het destijds gesloten contract tusschen de Regeering en de meelfabrikanten, die voor rekening der Regeering malen (de zoogenaamde meelfabrikanten-contracten) opgenomen.

Toen nu later aan meelfabrikanten (niet-contractanten) en molenaars de gelegenheid werd geboden om door de Regeering aangevoerde tarwe te betrekken, is ten opzichte van deze personen op 26 Juli 1915 dezelfde bepaling in de voor hen gestelde voorwaarden opgenomen.

van de belanghebbenden nam nu de Regeering tarwe over tegen betaling van f 15.— per 100 Kg., terwijl voor den oogst 1915 werd bepaald, dat de Regeering den korenkoopers in gelegenheid zou stellen hun tarwe aan haar aan te bieden tegen een door haar te bepalen prijs.

De roggehandel had door de regeeringsmaatregelen ten opzichte van dit artikel niets meer te beteekenen.

Gedurende 1916 ontwikkelt zich in den graanhandel een gansch bijzondere toestand. De aanvoer en de distributie van nagenoeg alle graansoorten gaat geheel in handen van de Regeering over; de binnenlandsche oogst wordt door haar direct van de producenten afgenomen en aan de verbruikers afgeleverd.

De handel verdwijnt feitelijk en houdt zich nog slechts bezig met voorraden, welke zij nog onder zich heeft, maar die geleidelijk en vrij spoedig verdwijnen. Tenslotte zijn alle functies van den handel op de Regeering overgegaan.

In den aanvang van het jaar bleef het terrein, dat voor den handel was overgebleven, nog stof tot zaken-doen opleveren. Behalve tarwe, tarwemeel, maïs en rogge werden de overige granen nog door haar ingevoerd; zij bezat nog een voorraad maïs van 1915, die echter weldra op was en kon in den binnenlandschen handel, uitgenomen grootendeels wat rogge betreft, nog vrij wat praesteeren.

De zaken in voedergranen bleven vooreerst hun gang gaan. Door de geringe hoeveelheid maïs, welke door de Regeering beschikbaar werd gesteld, ontstond goede vraag naar gerst, inlandsche tarwe, haver en lijnkoeken, van welke laatste vooral de Amerikaansche druk werden gezocht. Het bleek evenwel zeer moeilijk om voldoende hoeveelheden aan te voeren en de prijzen stegen belangrijk.

Intusschen begon in Maart de Regeering, op grond van de Schepenuitvoerwet, beslag te leggen op de voorhanden scheepsruimte ter wille van de graanvoorziening (1).

---

(1) Om de noodige scheepsruimte voor de verschillende aanvoeren te verkrijgen, had de Regeering in Januari 1916 een overeenkomst

Van deze scheepsruimte nu was door den handel een aanzienlijk percentage bevracht voor den aanvoer van voedergraan en lijnkoeken uit Amerika. Deze aanvoer kwam dus onmiddellijk in gevaar en hoewel later door de Regeering de opgevorderde scheepsruimte wederom ter beschikking werd gesteld, leidden niettemin het door die opvordering ontstane oponthoud in den aanvoer en de daardoor veroorzaakte schaarschte tot eene sterke prijsstijging.

In Mei nam de Regeering, in verband met de abnormale prijsstijging en het feit, dat de importeurs genegen waren ongekend hooge vrachtprijzen te betalen, waardoor groote prijsstijging te wachten zou zijn, ook den geheelen aanvoer van gerst, haver en lijnkoeken zelve ter hand en nam de reeds met Nederlandsche bestemming verladen en nog te verladen partijen over. Hierdoor werd de gewone handel feitelijk stilgelegd en gaandeweg werden dan ook allen, die bij den graanhandel betrokken waren, met verschillende functies al dan niet rechtstreeks bij de distributie bekleed.

Alleen lijnzaad werd nog in handen van den handel over-

---

aangegaan met de Holland—Amerika lijn, de Koninklijke Hollandsche Lloyd en de Reedersvereeniging, waarbij o a. werd bepaald, dat voldoende scheepsruimte ter beschikking van de Regeering zou worden gesteld om van 1 Maart—1 September 1916 ten hoogste 135.000 ton graan en meel per maand te kunnen afladen voor Noord- of Zuid-Amerika naar Amsterdam/Rotterdam. Dit contract is geheel vervuld. Onderhandelingen over de vernieuwing van het contract leidden echter tot geen resultaat, waarop de Regeering op grond van art 2 der in Maart 1916 tot stand gekomen Schepenuitvoerwet de benoodigde scheepsruimte opvorderde.

Hierbij worde aangeteekend, dat men tot de ervaring kwam, dat bovengenoemde wet niet in alle opzichten aan de Regeering de door haar gewenschte bevoegdheid verschafte. Toen de Regeering namelijk een drietal in Amerika varende schepen van Nederlandsche reederijen voor den graanaanvoer wenschte te gebruiken, weigerden de reeders pertinent en verklaarden dat, zoolang hun schepen niet binnen Nederlandsch gebied kwamen, zij volkomen vrij waren deze telkens voor de reis te vercharteren.

De 10 Februari 1917 verschenen Schepenvorderingswet voorzag daarna in de gevoelde leemte.

gelaten, terwijl zij eveneens nog gelegenheid vond om zich bezig te houden met uit Noord-Amerika aangevoerde veevoederkoeken, voedermeel en met boekweit.

Ook de binnenlandsche handel verloor hoe langer hoe meer terrein. Van den oogst 1915 werd nog geregeld en nu en dan in vrij groote hoeveelheden aangeboden. Tarwe, vooral voor veevoeder, vertoonde eene gestadige stijging. Haver, die nog tamelijk billijk werd verkocht, steeg eveneens en de gerst, waarvoor zeer goede prijzen werden bedongen, was in April nagenoeg uitverkocht

Voor den oogst 1916 had geen vrije handel meer plaats.

Het jaar 1917 bracht in Februari de afkondiging door Duitschland van den onbeperkten duikbootoorlog. Van dien af dreigde het gevaar van eene algeheele staking van alle aanvoeren.

Tegen het midden van Maart begon dit gevaar echter eenigszins te wijken, doordat Groot-Britannië het verbod van uitvaren voor onze schepen uit de havens van het Vereenigd Koninkrijk ophief en Duitschland vrije vaart waarborgde door een vanwege zijne Regeering aangewezen vaargeul. Vóór de maand Maart ten einde was, voeren de Nederlandsche schepen weder uit, voor het meerendeel met de bestemming om voor de Regeering graan en veevoeder uit Amerika te halen.

Onmiddellijk als gevolg van de afkondiging van den onbeperkten duikbootoorlog nam de Regeering maatregelen voor de bevordering van den binnenlandschen teelt van voedingsgewassen en voor de beperking van dien van handelsgewassen. Bepaald werd, dat van regeeringswege de geheele oogst tegen vastgestelde prijzen zou worden overgenomen. Veevoeder werd voortaan tegen vaste prijzen gedistribueerd.

Van dat oogenblik af heeft de Nederlandsche graanhandel voorloopig opgehouden te bestaan.

De tweede belangrijke gebeurtenis in 1917 was de intrede van Amerika in den oorlog. Alle aanvoer naar neutrale landen werd geschorst. Uitgenomen een enkele partij uit Argentinië werd na Juni geen buitenlandsch graan meer in Nederland aangevoerd.

Gedurende het jaar 1918 was hier te lande geen sprake meer van een handel in granen. De aanvoer van buitenlandsche graanproducten stond gedurende de eerste jaarhelft geheel stil en was in de tweede helft van 1918 van nagenoeg geen beteekenis. Het in het binnenland geproduceerde graan werd geheel door de Regeering gedistribueerd voor de voeding van mensch en dier en door verschillende regelingen werd getracht de binnenlandsche productie zoo hoog mogelijk op te voeren.

De Nederlandsche stoomschepen, in het begin van het jaar naar Amerika gezonden om graan te halen, konden geen toestemming krijgen om de thuisreis te aanvaarden en werden tenslotte met een aantal andere door de Amerikaansche Regeering in gebruik genomen, nadat de ladingen weder waren gelost.

De telkens weder ondernomen pogingen om de schaarsche graan- en meelrantsoenen te verhoogen hadden geen resultaat. Zelfs de bij de opvordering der Nederlandsche schepen door de geallieerden beloofde 100.000 ton graan en meel kwamen eerst laat, tegen eind van Juni langzaam binnen. Eindelijk in de laatste weken van 1918 na het sluiten van den wapenstilstand kwam verbetering in de graanvoorziening. De militaire voorraden konden ter beschikking der bevolking worden gesteld en met de geassocieerde rijken was kort te voren een overkomst gesloten, waarbij Nederland het recht verkreeg om per jaar 375.000 tons broodgraan en 300.000 tons veevoedergraan aan te voeren.

Tarwe (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	1.381.756	647.254	752.536	310.239	45.225
Landen van herkomst.					
Vereenigde Staten .	517.920	631.330	673.806	305.313	45.203
Rusland	553.144	—	—	—	—
Rio de la Plata. .	94.911	—	—	4 925	—
Canada	72.877	—	—	—	—
Roemenië	39.547	—	—	—	—
België	35.764	—	7	—	—
Pruisen	31.323	—	6	—	—
Australië	11.521	—	—	—	—
Alle andere . . .	24.749	15.916	78.717	1	22
Binnenlandsche productie . . .	155.830	189.348	124.806	132.421	87.202
Uitvoer	1.008.713	49.141	26	20.015	7
Landen van bestemming.					
Pruisen	940.653	122	19	—	—
België	63.802	49.066	5	—	—
Alle andere . . .	4.258	3	2	20.015	7

Prijzen. *Noteeringen termijn loopende maand te Chicago van «Red Winter»* (in $ cts. per bushel):

1914.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Hoogste . . .	$94^1/_8$	$97^7/_8$	$94^1/_4$	$93^1/_8$	$99^3/_8$	$87^7/_8$	$94^1/_8$	$111^1/_8$	$120^5/_8$	$117^1/_8$	$117^5/_8$	$127^5/_8$
Laagste . . .	$91^1/_4$	$92^3/_4$	$91^1/_8$	$90^3/_4$	$92^1/_4$	$77^7/_8$	$76^3/_4$	$88^3/_4$	102	$105^5/_8$	112	$114^5/_8$
1915.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Hoogste . . .	$151^7/_8$	165	$167^1/_2$	$164^5/_8$	$162^3/_4$	121	$111^3/_8$	111	$106^1/_4$	$108^7/_8$	$106^1/_8$	$127^1/_4$
Laagste . . .	131	$149^1/_4$	138	$152^3/_8$	$139^7/_8$	$101^3/_4$	$104^7/_8$	$93^3/_4$	$92^3/_8$	$95^1/_8$	$102^1/_8$	$106^1/_8$
1916.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept	Oct.	Nov.	Dec.
Hoogste . . .	$136^7/_8$	$134^7/_8$	$115^7/_8$	$12\ ^1/_8$	$116^3/_4$	$107^3/_4$	$121^7/_8$	$153^1/_8$	155	$190^1/_2$	$189^7/_8$	169
Laagste . . .	$123^1/_4$	109	$106^3/_4$	112	$104^1/_2$	$99^3/_4$	$103^1/_8$	$124^1/_8$	$140^3/_4$	$156^1/_8$	166	$142^1/_2$
1917.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec
Hoogste . . .	$190^1/_8$	$181^1/_4$	$198^1/_8$	274	318	238	274	231	220 (1)	220	220	220
Laagste . . .	$171^1/_4$	161	$176^7/_8$	$199^5/_8$	194	198	201	200	220	220	220	220
1918.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct	Nov.	Dec.
Hoogste . . .	220 (1)	220	220	220	220	220	230	226	226	226	226	226
Laagste . . .	220	220	220	220	220	220	260	226	226	226	226	226

(1) Officieele loco-prijs.

Gemiddelde marktprijzen te Groningen (per 75 Kg. in guldens):

1914.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Roode dikkop	5.85	6.05½	6.30	6.45	6.77½	7.29	7	8	8	—	9	9.80
Witte 〃	6 22½	6.32½	6.57	6.77	7.05	7.50	7.30	8	8.45	—	10.33	10.22½
1915.	**Jan.**	**Febr.**	**Maart.**	**April.**	**Mei.**	**Juni.**	**Juli**	**Aug.**	**Sept.**	**Oct.**	**Nov.**	**Dec.**
Roode dikkop	11.07½	12.46½	12.77	12.333	12.162	—	—	8.35	8.30	8.837	8.99	9.062
Witte 〃	11.387	12.55	12.73	12.25	12.287	—	—	8.77½	8.412	8.937	9.07	9.15
1916.	**Jan.**	**Febr.**	**Maart.**	**April.**	**Mei.**	**Juni.**	**Juli**	**Aug**	**Sept.**	**Oct.**	**Nov.**	**Dec**
Roode dikkop	9.62½	10.68	11.77½	12.75	13.29	15.112	16.617	17.25	—	—	—	—
Witte 〃	9.65	10.74	11.788	12.762	13.31	15.112	16.617	17.25	—	—	—	—
1917.	**Jan.**	**Febr.**	**Maart.**	**April.**	**Mei.**	**Juni.**	**Juli.**	**Aug.**	**Sept.**	**Oct.**	**Nov.**	**Dec.**
Roode dikkop	Nom. vastgestelde prijs voor 1917 f 19.—.											
Witte 〃												
1918.	**Jan.**	**Febr.**	**Maart.**	**April.**	**Mei.**	**Juni.**	**Juli.**	**Aug.**	**Sept.**	**Oct.**	**Nov.**	**Dec.**
Roode dikkop	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Witte 〃	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Rogge (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	353.889	55.613	16.665	9.026	4
Landen van herkomst.					
Rusland	155.315	—	—	—	—
Pruisen	85.464	24	21	—	—
Roemenië	59.657	—	—	—	—
Vereenigde Staten .	28.015	50.416	—	9.025	—
Groot-Britannië . .	3.002	1.031	—	—	—
Rio de la Plata . .	6.990	4.135	—	—	—
Alle andere . . .	15.446	7	16.644	1	4
Binnenlandsche productie . . .	329.916	401.505	286.048	243.769	271.216
Uitvoer	185.963	632	325	8	3
Landen van bestemming.					
België	17.087	48	12	—	—
Pruisen	168.871	578	309	8	—
Alle andere . . .	5	6	4	—	3

Prijzen.

Marktprijzen inlandsche te Groningen (per 70 Kg. in guldens):

	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1914.	4.585	4.51	4.765	4.91	5.225	5.79	5.665	7.16	8.055	—	—	—
1915.	Geen noteeringen.											
1916.	〃	〃										
1917.	〃	〃										
1918.	〃	〃										

Marktprijzen buitenlandsche te Rotterdam (per 2.100 Kg. in guldens):

	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1914.	155.50	153	165	165	170	173.50	171.50	—	325	360	—	328
1915.	326	—	—	320	318	320	324	327	335	310	310	319
1916.	370	400	nom	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1917.	nom.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1918.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Gerst (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918
Invoer	458.253	110.661	127.276	43.083	2.950
Landen van herkomst.					
Rusland	259 595	—	—	—	—
Roemenië	75.559	—	—	—	—
Pruisen	60 057	—	4	—	—
Vereenigde Staten .	22.207	69.326	—	37.336	2.824
Groot-Britannië . .	10.803	10.837	—	254	126
Canada	10.305	—	—	—	—
Rio de la Plata. .	4.288	30.369	—	5.488	—
Alle andere . . .	15.439	129	127.280	5	—
Binnenlandsche productie . . .	66.500	75.628	45.252	52.948	41.563
Uitvoer	291.420	3.063	4	500	2
Landen van bestemming.					
België	23.403	2.984	—	500	2
Pruisen.	267.555	58	4	—	—
Alle andere . . .	445	21	—	—	—

Prijzen.

Marktprijzen inlandsche te Groningen (per 60 Kg. in guldens):

	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1914.	4.86	4.835	4.835	4.875	4.675	4.84	4.835	5.595	7	7.785	8.235	7.76
1915.	8.437	8.862	8.55	8.337	8.162	9.45	7.625	8.17	7.375	7.987	8.215	8.294
1916.	8.912	9.17	9.875	10.812	11.11	12.188	13.183	13.35	—	—	—	—
1917.	Geen noteeringen.											
1918.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Marktprijzen buitenlandsche te Rotterdam (per 2000 Kg. in guldens):

	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct	Nov.	Dec.
1914.	136.90	139.50	136	134.50	138.50	149	151.30	—	260	275	—	246
1915.	265.50	282	275	262	250	239	248	264	245	252	243	248
1916.	286	293	348	365	363	390	—	—	18 (1)	18 (1)	16.75 (1)	16.75 (1)
1917.	Geen noteeringen.											
1918.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

(1) Regeeringsprijs per 100 Kg

Haver (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	290.383	62.883	71.157	39.367	8
Landen van herkomst.					
Duitschland . . .	63.959	36	10	—	1
Rio de la Plata .	98.373	10.128	—	—	—
Roemenië	27.680	—	—	—	—
Rusland	74.221	—	—	—	—
Vereenigde Staten .	10.184	52.703	—	39.361	—
Canada	8.375	—	—	—	—
Alle andere . . .	7.891	16	71.147	6	7
Binnenlandsche productie . . .	319.410	343.453	310.796	—	—
Uitvoer	209.612	486	252	1	6
Landen van bestemming.					
België	11.073	17	17	—	6
Duitschland . . .	197.398	464	179	1	—
Alle andere . . .	1.141	5	56	—	—

Prijzen.

Marktprijzen te Groningen (per 46 Kg. in guldens):

1914.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
dikke . . .	3.255	3.235	3.29	3.278	3.355	3.455	3.565	4.635	4.655	4.885	5.49	5.85
probsteier . .	3.51	3.285	3.22	3.20	3.285	3.30	3.50	4.61	4.60	4.835	5.45	5.80
zwarte . . .	3.26	3.21	3.41	3.85	3.635	3.69	3.83	4.26	4.592	4.685	5.26	5.68
1915.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
dikke . . .	6.65	6.731	6.72	6.681	6.85	6.96	6.867	6.85	5.312	5.812	5.79	5.712
probsteier . .	6.60	6.687	6.68	6.737	6.775	6.89	6.75	6.35	5	5.65	5.62	5.575
zwarte . . .	6.525	6.587	6.67	6.70	6.712	6.77	6.683	6.13	5.262	5.912	5.83	5.80
1916.	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
dikke . . .	5.938	6.61	6.912	7.356	7.545	7.85	8.15	8.25	—	—	—	—
probsteier . .	5.725	6.40	6.862	7.25	7.40	7.738	8.033	8.20	—	—	—	—
zwarte . . .	5.838	6.43	6.80	7.30	7.37	7.688	8	8	—	—	—	—
1917.	Geen noteeringen.											
1918.	Geen noteeringen.											

Marktprijzen buitenlandsche te Rotterdam (per 100 Kg. in guldens):

	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1914	7.58	7.44	7.20	7.275	7.945	8.025	8.14	—	11.25	12.50	—	13
1915	15.15	15.50	14	13	14	15	14.85	14 75	12	11.70	12.10	13.05
1916	14.25	14.70	16	17.10	16.80	17.90	17.25 (1)	17.25 (1)	18 (1)	17 (1)	18 (1)	19 (1)
1917	19 (1)	20 (1)	20 (1)	20 (1)	20 (1)	20 (1)	25 (1)	25 (1)	18 (1)	18 (1)	19 (1)	20 (1)
1918	20	20	20 – 21	21	21	21—26	20 (2)	20 (2)	20—23 (2)	23 (2)	23 (2)	23 (2)

(1) Regeeringsprijs.

(2) Inlandsche.

Maïs (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	652.160	1.100.837	698.901	209.517	5.705
Landen van herkomst.					
Roemenië	217.040	—	—	—	—
Rio de la Plata .	182.464	6.617.773	394.052	130.130	3.342
Vereenigde Staten .	60.168	357.977	264.427	75.715	2.363
Rusland	45.743	—	—	—	—
Ned. Oost-Indië . .	61.468	94.743	35 836	3.673	—
België	58.779	—	—	—	—
Groot-Britannië . .	18.525	29.996	—	—	—
Alle andere . . .	7.973	348	4.586	—	—
Uitvoer	110.376	20.521	2	—	—
België	14.936	20.516	2	—	—
Pruisen	90.857	—	—	—	—
Alle andere . . .	4.583	5	—	—	—

Prijzen.

Termijn-Noteeringen te Chicago (per bushel in $ cts.):

	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1914	$68\frac{1}{2}$	$67\frac{3}{8}$	$69\frac{7}{8}$	$69\frac{1}{8}$	$68\frac{1}{4}$	$69\frac{1}{4}$	$72\frac{5}{8}$	82	$82\frac{7}{8}$	70	$70\frac{1}{2}$	68
1915	82	$83\frac{3}{8}$	$75\frac{1}{2}$	$78\frac{5}{8}$	$77\frac{7}{8}$	$75\frac{1}{2}$	$75\frac{1}{4}$	76	$72\frac{3}{4}$	$62\frac{1}{8}$	$64\frac{3}{4}$	74
1916	81	$80\frac{5}{8}$	77	$76\frac{3}{4}$	$77\frac{1}{4}$	75	$82\frac{1}{4}$	$86\frac{3}{4}$	$89\frac{3}{4}$	$87\frac{1}{4}$	$86\frac{7}{8}$	95
1917	$99\frac{5}{8}$	102	$118\frac{3}{4}$	$149\frac{7}{8}$	$136\frac{1}{4}$	$157\frac{7}{8}$	$164\frac{1}{8}$	$112\frac{1}{4}$	$118\frac{3}{4}$	$117\frac{7}{8}$	123	$126\frac{3}{8}$
1918	—	—	$127\frac{7}{8}$	$127\frac{3}{8}$	$127\frac{3}{4}$	140	$153\frac{1}{4}$	$158\frac{3}{4}$	155	—	—	—

Noteeringen te Rotterdam (per 2000 Kg. in guldens):

	Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1914	143.50	141.50	146.94	144.25	143.06	147.37	144.875	—	210	210	—	240
1915	226.50	231.50	212.50	211	210.50	204.50	206.50	192.50	183	191.50	220.50	247
1916	293	312	322	260 (1)	255 (1)	255 (1)	265 (1)	265 (1)	275 (1)	285 (1)	335 (1)	335 (1)
1917	345 (1)	345 (1)	345 (1)	345 (1)	345 (1)	345 (1)	500 (1)	500 (1)	360 (1)	360 (1)	380 (1)	400 (1)
1918	400 (1)	400	420	420	—	—	—	—	—	—	—	—

(1) Regeeringsprijs.

Boekweit (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	8.988	13.968	11.839	2.313	—
Landen van herkomst.					
Rusland	6.427	—	—	—	—
Vereenigde Staten .	2.188	13.743	—	2.313	—
Alle andere . . .	373	225	11.839	—	—
Binnenlandsche productie . . .	9.966	6.600	6.666	—	—
Uitvoer	3.161	7	—	—	—
Landen van bestemming.					
Pruisen.	2.559	4	—	—	—
Alle andere . . .	602	3	—	—	—

Koffie.

Gedurende de eerste 6 maanden van het jaar 1914 verkeerde de Nederlandsche koffiemarkt in niet zeer gunstige condities.

Santos-koffie, die opende met een noteering van $28^1/_2$ cent op termijn voor loopende maand, begon reeds spoedig in verband met ruime aanvoeren uit de Braziliaansche afscheephavens in prijs te dalen en hoewel na afloop van de Maart-liquidatie een kleine prijsverhooging intrad, bleef de stemming lusteloos. Voor het grootste deel was deze onbevredigende stemming toe te schrijven aan het vaak dringend aanbod en buitengewoon ruime aanvoeren uit Brazilië, gepaard gaande met sterke schommelingen in den wisselkoers.

In Juni herstelde de markt zich evenwel weder onder invloed van berichten omtrent een verwachten laten oogst 1914/1915 en minder gunstige mededeelingen omtrent den stand van den oogst 1915/1916. Dit herstel was echter van korten duur: de moeilijkheden, welke de Braziliaansche regeering ondervond bij het tot stand brengen van een nieuwe leening van £ 20 millioen veroorzaakte een lustelooze stemming, aangezien koopers er de voorkeur aan gaven een afwachtende houding aan te nemen.

Toen brak eensklaps de oorlog uit. Op de koffiemarkt ontstond een paniek en de daling der prijzen nam zoo groote afmetingen aan, dat September niet meer dan 21 cts. kon noteeren.

Nu werd door de Amsterdamsche en Rotterdamsche liquidatiekassen besloten voorloopig geen verkoopcontracten meer te registreeren, tenzij tot afwikkeling der bestaande contracten en tenzij werd aangetoond, dat ter dekking van den verkoop leverbare koffie voorhanden was. De noteeringen werden verder door een commissie vastgesteld, de uitvoer van koffie werd door de regeering verboden. De handel stond nu geheel stil.

Weldra werd echter het uitvoerverbod weder opgeheven en onmiddellijk daarna leefde de handel op en werden zoowel voor loco als op termijn betere prijzen gemaakt. Er begon algemeen een sterke vraag te heerschen, vooral veroorzaakt door groote aankoopen van Duitschland en Oostenrijk. De aanvoer uit Brazilië die geheel met schepen van de Kon. Hollandsche Lloyd geschiedde, bleef, hoewel met vele moeilijkheden en groote risico gepaard gaande, belangrijk, zoodat tegen het einde van het jaar de marktstemming weder kalm werd, en de vraag voor de consumptie, die zich reeds in September ruimschoots had voorzien, slechts gering te noemen was.

Gedurende 1914 werden door de Nederlandsche Handel-Maatschappij een drietal veilingen van gouvernementskoffie gehouden. De eerste, op 24 Februari te Amsterdam, omvatte 13.536 balen met een noteering voor „goed ordinair" van $40^1/_2$ cts. De tweede, op 28 April te Rotterdam omvatte 11.595 balen met dezelfde noteering. De derde, op 8 Juli te Amsterdam omvatte 10.326 balen met een noteering van $41^1/_2$ cts. Na Augustus hadden geen veilingen meer plaats, maar werden achtereenvolgens in 3 inschrijvingen nog 12.000 balen ter markt gebracht, waarbij de noteering voor goed ordinair successievelijk op $46^1/_2$ cts. werd gebracht.

De handel in Robusta was gedurende de eerste helft van het jaar weinig opgewekt. In den herfst trad echter belangrijke verbetering in, niet alleen door de verhoogde vraag naar het artikel koffie in het algemeen, maar bovendien omdat de verschepingen van Java vrijwel geheel hadden opgehouden tengevolge van het aanhouden van Nederlandsche schepen door de oorlogvoerende mogendheden.

De aanvoer van Liberia koffie was gering en het aanbod beperkt.

Het internationale element, dat in normale jaren op de Nederlandsche koffiemarkt verschillende invloeden doet gelden, was, reeds in de laatste helft van 1914 aanmerkelijk verzwakt, in 1915 van bijna geen belang meer voor den handel. De markt was vrijwel nationaal geworden en geen uitkomsten van oogsten, noch de stand van de prijzen elders hadden meer invloed.

De markt opende in kalme stemming op het niveau van eind 1914. De uit Brazilië en van elders aangevoerde hoeveelheden waren belangrijk en er bestond een groote voorraad, waarvoor slechts matige vraag was. De prijzen vertoonden dan ook neiging tot dalen. In Maart werd toen door de geallieerde mogendheden besloten geen andere koffie dan rechtstreeks uit de Nederlandsche koloniën meer naar Nederland door te laten, tenzij geconsigneerd aan de Nederlandsche Overzee-Trust-maatschappij.

Hoewel men er in slaagde te verkrijgen, dat deze maatregel niet van toepassing zou zijn op koffie vóór 1 Mei verscheept, had toch dit besluit onmiddellijk invloed op de markt, die aanstonds een verhooging van prijzen vertoonde en wel speciaal voor de z.g n. N. O. T.-vrije koffie.

Weldra maakte daarop de N. O. T. bekend, dat zij geen grootere hoeveelheid koffie in consignatie wenschte te aanvaarden dan volgens de statistiek voor het gebruik in Nederland noodig was. Dit quantum zou in overleg met de Vereeniging voor den koffiehandel te Amsterdam en de Vereeniging voor den goederenhandel te Rotterdam voor elke maand worden vastgesteld. Deze hoeveelheid werd bepaald per maand op 60.000 balen van Brazilië en 20 000 balen van elders.

Het gevolg hiervan was, dat nu de zoogenaamde N. O. T.-koffie mede de hoogte inging.

Inmiddels was de vraag algemeen zeer toegenomen en gedurende zomer en najaar bleef de prijsstijging aanhouden. In November echter kwam daarin een tijdelijke verandering op het gerucht, dat uit Engeland verschepingen zonder tusschenkomst van de N. O. T. zouden kunnen plaats vinden. Dit gerucht bleek spoedig van grond ontbloot, waarop de prijzen weder omhoog gingen en zelfs zeer scherp stegen toen door vertraging in de aflevering der uit Brazilië, Venezuela, Hâvre en Lissabon aangekomen partijen zich nijpend gebrek aan voor de binnenlandsche consumptie geschikte partijen deed gevoelen.

Gouvernementsveilingen van koffie hadden in 1915 niet plaats echter werden in 13 inschrijvingen 48.624 balen gouvernements-

koffie aangeboden. De prijzen bewogen zich daarbij in stijgende richting. Voor Robusta-koffie bestond het geheele jaar een goede vraag, zoodat de prijzen geregeld stegen en in November, toen vrije Santos nagenoeg geheel van de markt was verdwenen, zelfs een hoogte van 50—53 cts. bereikten.

De aanvoeren van deze soort waren, in vergelijking met andere, ruim.

Van Liberia koffie waren de aanvoeren gering met beperkte belangstelling. Termijnzaken waren in 1915 klein en tot het noodzakelijkste beperkt; export-zaken werden alleen gedaan met koffiesoorten afkomstig uit Nederlandsche koloniën.

De koffiehandel in 1916 kenmerkte zich door het zeer scherpe onderscheid tusschen den handel in koffie onder N. O. T. verband en derhalve uitsluitend bestemd voor het binnenlandsche verbruik en dien in zoogenaamde N. O. T.-vrije koffie, afkomstig uit Nederlandsche koloniën en geschikt voor den uitvoer.

Gedurende de eerste maanden van het jaar was de hoeveelheid koffie, welke aan de N. O. T. kon worden geconsigneerd, bepaald op maandelijks 60.000 balen uit Brazilië en 45 000 van elders, o.a. uit Frankrijk en Groot-Britannië, welke hoeveelheden later werden teruggebracht op 25.000 balen uit Brazilië en 35.000 balen van elders, terwijl in November en December in het geheel geen consenten tot consignatie aan de N. O. T. werden verleend. Van die beschikbaar gestelde hoeveelheden kon een deel niet worden aangevoerd wegens gebrek aan scheepsruimte, terwijl de binnengekomen partijen zeer traag werden vrij gegeven en ter beschikking van den handel gesteld.

De N. O. T.-vrije, voornamelijk uit Nederlandsche koloniën aangevoerde koffie, werd bij groote hoeveelheden tegen hooge prijzen uitgevoerd. Het gevolg van een en ander was, dat de binnenlandsche consument in het gedrang kwam. De regeering besloot derhalve in het laatst van Februari den uitvoer van koffie te verbieden, waarbij echter uitvoer-consenten konden worden verleend voor hoeveelheden uit Nederlandsche koloniën afkomstig, voor zoover de voor het binnenlandsch verbruik

bestemde voorraad dit toeliet. Later werd in verband daarmede vastgesteld, dat 30 pCt. van de oogsten Java- en Robusta-koffie als „vrije" koffie uit Indië zoude mogen worden verscheept, behoudens door onze Regeering te verleenen uitvoerconsent.

De hoogste prijzen op de markt werden betaald voor de zoogenaamde „vrije" koffie. Deze prijzen werden gereedelijk betaald voor den export naar de landen der Centrale mogendheden, die in Nederland de eenige markt vonden, vanwaar zij het artikel nog konden betrekken. Het prijsverschil tusschen „vrije" en N. O. T.-koffie bedroeg zelfs ± 50 cts. per $^1/_2$ Kg. In het najaar verminderde het aantal transacties in „vrije" koffie sterk, aangezien eerst tijdens de zomermaanden in de Centrale landen maximumprijzen voor koffie waren vastgesteld en daarna in Nederland zelf gebrek aan voorraden kwam. In de 3 laatste maanden van het jaar hadden dan ook slechts enkele inschrijvingen van beperkte hoeveelheden plaats. Een maatregel waardoor van December af maandelijks 20.000 balen van diverse soorten uit Indië onder N. O. T. verband zouden kunnen worden verscheept, kon slechts weinig invloed op de markt uitoefenen, aangezien men met reden zeer sceptisch gestemd was omtrent het beschikbaar zijn van de noodige scheepsruimte voor dit vervoer.

Voor koffie uit West-Indië was in 1916 begrijpelijk groote belangstelling; het aanbod was echter gering en ontbrak ten slotte geheel.

Gouvernementsveilingen hadden niet plaats; daartegen werden in 23 inschrijvingen 64.718 balen aangeboden. De prijzen bewogen zich eerst in stijgende richting, van 54—± 125 cts. daar genoemde partijen mochten worden uitgevoerd. In de zomermaanden liep de prijs terug tot 107 cts., om later weer tot 113 te stijgen en op ± 108 cts. te sluiten.

De handel in „vrije" koffie, welke gedurende het vorige jaar sterk had gebloeid en groote winsten had afgeworpen, vond in 1917 haar einde. De nog „vrije" koffie werd geleidelijk gebracht onder de contrôle van Regeering en N. O. T. en toen

eindelijk de grenzen werden gesloten voor alle koffiesoorten was het met den handel in dat artikel gedaan. In het einde van Augustus werd bovendien voor het artikel koffie een Rijksdistributie in het leven geroepen en daarmede was het winstgevend bedrijf der handelaars, klein en groot, in „vrije" koffie voorgoed gefnuikt.

Vóórdien was het onderscheid tusschen „vrije" en N. O. T.-koffie, dat zich ten vorigen jare had vertoond, even scherp gebleven, zelfs nog, nadat, aan het einde van Februari door het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel geen consenten voor uitvoer meer werden verstrekt. Evenwel werd het van toen aan gebruik, dat door de weer terughoudend geworden koopers, bij hunne biedingen het voorbehoud werd gemaakt, dat het afsluiten der transactie afhankelijk zou zijn van het verkrijgen van uitvoerconsent binnen een termijn van eenige weken. Men bleef derhalve nog de verwachting koesteren, dat weer consenten zouden worden afgegeven, indien bij het inventariseeren der in den lande aanwezige voorraden N. O. T.-koffie, waarmede juist een aanvang was gemaakt, zou blijken, dat voor binnenlandsch verbruik voldoende koffie aanwezig was. Deze verwachting werd echter niet vervuld en de grens bleef hermetisch gesloten. Verschillende importeurs begonnen nu hun „vrije" koffie van de hand te doen, meestal tegen prijzen, welke slechts weinig hooger waren dan die voor N. O. T.-koffie. Het verschil tusschen de beide koffie-prijzen nivelleerde zich hoe langer hoe meer.

De aanvoeren van koffie onder N. O. T.-verband en dus uitsluitend bestemd voor binnenlandsch verbruik, waren gedurende het geheele jaar gering, zoodat de vraag steeds aanmerkelijk het aanbod overtrof. De voorraden waren reeds in het begin van het jaar gering, zoodat de N. O. T. in Maart maatregelen begon te nemen ten einde het verbruik te beperken, door aan de branders niet meer af te leveren dan de helft van hun normaal verbruik en door een maximumprijs vast te stellen. Deze maximumprijs werd voor verkoop uit de eerste hand bepaald op den grondslag van 50 cts. voor „full Superior Santos", terwijl tevens winstcijfers werden bepaald voor tusschen-

handelaars, branders en winkeliers. Later werd deze grondslag gebracht op 55 cts. en zelfs daarna op 65 cts. met een rantsoeneering op een vierde van het normaal verbruik.

Gouvernementsveilingen hadden niet plaats; alleen werden in 2 inschrijvingen 3.183 balen Robusta verkocht.

De aanvoeren van koffie in 1918, alle geconsigneerd aan de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij, waren zeer beperkt en grootendeels afkomstig van ladingen van in Groot-Britannië gerequireerde schepen.

De aflevering van deze koffie geschiedde geheel door middel van de distributie.

In de productielanden hoopten zich de voorraden op, zoodat men daar door laag aanbod koopers trachtte te krijgen, waarna de vraag vermeerderde.

Koffie (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	124.950	200.219	89.013	15.389	3.617
waarvan uit					
Brazilië	60.594	86.849	23.952	4.548	218
Venezuela. . . .	2.057	8.422	?	1.045	119
Frankrijk	16.473	8.523	3.753	47	—
Groot-Britannië. .	15.672	19.169	6.470	148	325
Ned. Oost-Indië. .	17.858	44.480	30.186	6.056	863
Centraal-Amerika .	564	10.624	?	1.985	37
Ned. West-Indië .	516	3.257	3.999	761	164
Afrika	—	60	206	—	1.238
Uitvoer	110.800	168.637	67.018	1.237	—
waarvan naar					
België	17.819	32.814	1.700	9	—
Duitschland . . .	72.252	129.764	51.950	519	—
Oostenrijk Hongarije	414	—	—	538	—
Vereenigde Staten .	4.960	419	—	—	—
Groot-Britannië. .	1.647	753	1.316	146	—
Noorwegen . . .	3.252	1.649	—	—	—
Zweden	2.557	1.005	—	—	—
Denemarken . . .	4.031	2.103	—	—	—

Wereld-oogst (in duizenden balen):

	1913/4.	1914/5.	1915/6.	1916/7.	1917/8.
Brazilië.	14.491	12.025	14.675	12.825	—
Centraal-Amerika .	4.165	3.480	3.620	3.350	—
Afrika	114	140	150	120	—
Britsch-Indië en Manilla . .	185	120	160	150	—
Java	500	590	550	700	—
Sumatra	100	140	130	225	—
Celebes	85	40	30	30	—
Totaal	19.590	16.535	19.315	17.400	20.900 (1)

Zichtbare wereldvoorraad op 31 December (in balen):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
	10.117.000	10.429.000	11.082.000	— (2)	— (2)
Af. S. Paulo-voorraad . . .	2.373.000	1.303.000	2.026.000	—	—
Disponibel. . . .	7.744.000	9.126.000	9.056.000	—	—

Koffie-oogst Nederlandsch-Indië (in picols):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Java	483.562	487.168	858.718	766.086	754.568
Sumatra	140.240	250.938	241.226	189.325	188.440
Bali	—	40.000	30.000	25.000	77.943
Celebes	—	51.000	48.258	42.000	
Totaal	623.802	829.135	1.178.202	1.023.236	1.620.951

(1) geschat.

(2) in verband met de belangrijke, moeilijk juist te schatten onzichtbare voorraden in verschillende landen, kunnen geen betrouwbare cijfers worden gegeven.

Aanvoeren, afleveringen en voorraaden Java-koffie in Nederland
(in balen):

	Aanvoeren	Aflevering.	Voorraad 31 Dec.
1914.			
Nederlandsche Handel-Maatschappij .	49.920	49.752	13.836
Particulieren	157.166	190.586	27.688
Totaal	207.086	240.338	41.524
1915.			
Nederlandsche Handel-Maatschappij .	61.234	60.000	15.070
Particulieren	605.020	519.828	112.880
Totaal	666.254	579.828	127.950
1916.			
Nederlandsche Handel-Maatschappij .	64.036	74.449	4.657
Particulieren	331.113	434.404	9.589
Totaal	395.149	508.853	14.246
1917.			
Nederlandsche Handel-Maatschappij .	15.302	19 959	0
Particulieren	80.459	90.048	0
Totaal	95.761	110.007	0
1918.			
Nederlandsche Handel-Maatschappij .	—	—	—
Particulieren	—	—	—
Totaal	19.363	16.363	—

incl. Sumatra, Macassar en Bali.

Statistiek van Santoskoffie in Nederland (in balen):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918
aanvoeren . . .	1.259.390	2.060.988	428.100	76.829	2.924
afleveringen . . .	1.655.084	2.155.917	438.693	182.715	13.204
voorraad op 31 Dec	230.732	135.803	125 210	19.324	9.034

Stasistiek van Centraal Amerikaansche en andere soorten in Nederland (in balen):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
aanvoeren . . .	204.662	658.362	355.734	54.247	32.495
afleveringen . . .	195.559	620.363	299.644	123.850	58.868
voorraad op 31 Dec	14.152	52.151	108.241	38.638	12.265

Totale aanvoeren, afleveringen en voorraad van koffie in Nederland (in balen):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
aanvoeren . . .	1.697.189	3.493.976	1.273.864	226.837	54.613
afleveringen . . .	2.127.188	3.430.957	1.391.892	416.572	171.317
voorraad op 31 Dec.(1)	297.706	365.725	247.697	57.962	39.467

(1) eerste en tweede hand.

Koffie-noteeringen.

Santos (termijn):

Einde der maand:	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	$29^{1}/_{2}$	29	54	—	—
Februari . .	28	$27^{5}/_{8}$	60	—	—
Maart . . .	$27^{3}/_{4}$	$35^{5}/_{8}$	60	—	—
April . . .	26	$33^{3}/_{4}$	58	—	—
Mei	$28^{1}/_{2}$	$34^{1}/_{8}$	—	—	—
Juni	$27^{3}/_{8}$	$38^{1}/_{4}$	—	—	—
Juli	22	$42^{3}/_{8}$	—	—	—
Augustus . .	27	$43^{7}/_{8}$	—	—	—
September .	$26^{3}/_{4}$	$46^{1}/_{4}$	—	—	—
October . . .	$32^{7}/_{8}$	54	—	—	—
November . .	$33^{7}/_{8}$	45	—	—	—
December . .	$30^{5}/_{8}$	$46^{1}/_{2}$	—	—	—

Superior Santos (locoprijzen cts. $^{1}/_{2}$ Kg.):

Maanden.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	34	38—39	nom.	40—45 (1)	58
Februari . .	32^5	36	〃	—	58
Maart	32^5	39	〃	50 (1)	58
April . . .	32^5	39	47 N.O.T.	55—60 (1)	58
Mei	32^5	39	47 〃	55—60 (1)	58
Juni	33^5	39	47 〃	55—06 (1)	58
Juli	32^5	44	45 〃	55—60 (1)	60—62
Augustus . .	33	44	45 〃	55—60 (1)	60—62
September .	36	45	45 〃	55—60 (1)	60—62
October . . .	39	49^5	45 〃	55—60 (1)	60—62
November . .	42	nom.	45 〃	55—60 (1)	60—62
December . .	40	—	46^5 〃	55—60 (1)	60—62

(1) N. O. T.

Java goed ordinair (locoprijzen cts. $^1/_2$ Kg.):

Maanden	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . .	41.75	46.50	nom.	110 nom.	—
Februari . .	41.62⁵	46.50	—	—	—
Maart . . .	40.50	46.90	—	—	—
April . . .	40.50	48	—	—	—
Mei	40.50	48	—	—	—
Juni	40.87⁵	48 60	—	—	—
Juli	41.40	49.87⁵	—	—	—
August . . .	41.50	50	—	—	—
September .	43.—	50	—	—	—
October . .	43.50	51.50	—	—	—
November . .	45.75	nom.	—	—	—
December . .	46.50	〃	—	—	—

Thee.

De theemarkt, die gedurende de eerste helft van het jaar 1914 rustig was geweest met flinke omzetten en prijzen, werd bij het uitbreken van den oorlog eensklaps ongewoon levendig door groote vraag voor alle soorten, welke vraag voornamelijk van Duitschen oorsprong was. Het aanbod in Augustus was, door de aanhouding van Nederlandsche schepen in Britsche en Fransche havens, geenszins voldoende, zoodat bij de groote vraag voor uitvoer de prijzen steeds hooger werden opgevoerd tot zij in October hun hoogtepunt bereikten.

In afwijking van het gewone systeem van drieweeksche veilingen werd om de 10 à 14 dagen geveild.

De prijzen bereikten een hoogte van 105—110 cts. voor blad- en 85—100 cts. voor gebroken thee in October. Deze hooge prijzen werden hoofdzakelijk besteed voor buitenlandsche rekening en door speculanten. Aangezien de prijzen op de markt te Londen eerst lager waren en daarna eerst langzamer opkwamen, werd veel thee aldaar gekocht voor eigen gebruik, terwijl groote partijen, uit Londen afkomstig, hier weer werden omgezet en naar Oost-Europa uitgevoerd.

Door de groote aankoopen was de markt in Duitschland en Oostenrijk-Hongarije begin November reeds overvoerd. Een sterke prijsdaling volgde en bleef tot het einde van het jaar aanhouden, ook nadat Groot-Britannië in November den uitvoer van thee naar neutrale landen had stop gezet.

In den aanvang van het jaar 1915 werd door de Britsche Regeering het in November 1914 afgekondigde verbod van uitvoer voor thee opgeheven. Dientengevolge kwamen groote hoeveelheden thee, welke reeds in het vorige najaar te Londen waren gekocht, maar door gebrek aan scheepsruimte niet tijdig vóór het uitvoerverbod verscheept hadden kunnen worden, hier aan. Bovendien vonden verschillende ondernemingen, die

voorheen hun product naar de Londensche markt plachten te zenden, in de hooge prijzen, welke in het najaar van 1914 in Nederland werden bedongen, aanleiding om haar thee op de Nederlandsche markt te brengen. Het groote aanbod, hierdoor veroorzaakt, bracht de noteeringen, zoowel voor de blad- als voor de gebroken soorten, weldra weer tot de normale hoogte en verhoudingen terug. De prijzen, welke vóór den oorlog voor gewone bladsoorten en middensoorten gruisthee ongeveer 42—45 cts. bedroegen, waren in April 1915 gemiddeld 50 à 56 cts.

Gedurende de eerste helft van het jaar had de markt dus weer een gewoon aanzien. De eenige moeilijkheden, welke zich nu en dan voordeden, ontsproten uit de geringe stabiliteit der wisselkoersen. De uitvoer intusschen richtte zich thans voornamelijk naar Groot-Britannië en Ierland; Duitschland had zich einde 1914 vol gekocht. In Juni echter, toen bekend werd, dat voortaan van overzee alleen thee mocht worden aangevoerd, welke aan de N. O. T. was geconsigneerd met bestemming voor binnenlandsch verbruik, ontstond weer vraag voor Duitschland. De prijzen in het bijzonder van bladthee stegen, terwijl belangrijke hoeveelheden op speculatie werden gekocht.

Zoogenaamde „vrije" thee werd tot 95 à 105 cts. voor blad- en tot 60 à 65 voor gewoon gruis werd opgekocht door speculanten.

Van de laatste Juli-veiling af werd geen andere meer dan N. O. T.-thee geveild De prijzen liepen derhalve terug en bewogen zich tot het einde van het jaar binnen matige grenzen.

Tengevolge van de maatregelen, getroffen door de N. O. T., bleven de aanvoeren van thee in 1916 zeer ver beneden die van het vorige jaar. Den 16den Maart vaardigde de Nederlandsche Regeering een uitvoerverbod uit, om een einde te maken aan den clandestienen uitvoer van de zeer belangrijke hoeveelheden N. O. T.-vrije thee, waardoor, gegeven de geringe aanvoeren van overzee, de binnenlandsche voorziening in het gedrang dreigde te komen.

De prijzen bleven niettemin hoog, hoewel de importeurs uitsluitend op den afzet naar het binnenland waren aangewezen.

Dit vond zijn oorzaak eensdeels in de toename der binnenlandsche consumptie en anderdeels in het beperkte aanbod vooral van enkele soorten, welke voor bepaalde melanges onontbeerlijk zijn.

In den loop van de maand September viel eenigszins een kentering waar te nemen; de prijzen daalden belangrijk, doch wisten zich tegen het einde van het jaar weder te herstellen.

Op 1 December werd de verscheping van thee uit Nederlandsch-Indië onderbroken, in afwachting van onderhandelingen met de geassocieerde mogendheden omtrent de in 1917 te verschepen hoeveelheid.

In de maand Januari 1917 kwam tusschen de N. O. T. en de geassocieerde mogendheden een regeling tot stand, waarbij werd bepaald, dat in 1917 ongeveer 6000 ton netto thee uit de koloniën naar Nederland zou mogen worden verscheept.

Met de nog niet door de N. O. T. vrijgegeven, reeds in 1916 aangevoerde 2000 ton netto, zou dus de thee-voorziening voor 1917 vrijwel zijn gewaarborgd. De in Februari afgekondigde verscherpte duikboot-oorlog echter verhinderde den aanvoer in 1917. Intusschen kwamen, tengevolge van een door Groot-Britannië uitgevaardigd verbod van invoer, vrij groote partijen thee, welke h. t. l. waren opgeslagen met bestemming voor de Londensche markt, vrij voor de binnenlandsche consumptie.

In verband met de onwaarschijnlijkheid, dat in den loop van het jaar nog aanvoer zou plaats vinden, ging in Maart de N. O. T. er toe over om de koopers op de veilingen te rantsoeneeren, terwijl tegelijk door dit instituut maatregelen werden getroffen om prijsopdrijving te voorkomen.

Op 30 Augustus werd de thee door de Regeering onder de distributie-artikelen opgenomen. De daarbij getroffen bepalingen hadden tevens ten doel het gebruik te beperken. De detailprijs werd vastgesteld op f 1.40 per $^1/_2$ Kg. voor alle soorten.

Na Augustus werden, in plaats van veilingen nog twee verkoopingen gehouden van Java-thee uit de eerste hand, tot vooraf door de N. O. T., onder goedkeuring van de Regeering vastgestelde maximum-groothandelsprijzen.

De theehandel in 1918 stond geheel stil. De voorraden waren in de eerste hand geheel opgebruikt. Voor zoover in het begin van het jaar nog thee disponibel was werd zij gedistribueerd.

Aan het einde van het jaar stond Groot-Britannië den uitvoer van een beperkte hoeveelheid thee naar Nederland toe. Tengevolge echter van het handhaven van den maximumprijs konden met het oog op de noteeringen te Londen geen zaken door Nederlandsche koopers worden afgesloten.

Thee (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	6.461	7.111	8.185	4.725	640
Uitvoer	520	790	360	—	—
waarvan naar:					
Groot-Britannië . .	8	—	—	—	—
Duitschland . . .	507	752	270	—	—
doorvoer met					
overlading . . .	27.586	13.751	—	—	—
waarvan naar:					
Groot-Britannië . .	12.217	7.277	—	—	—
Duitschland . . .	13.195	5.608	—	—	—

Aanvoeren en afleveringen van thee van het Thee-etablissement te Amsterdam (in 1/2 Kg.)

	Aanvoeren.	Afleveringen.	Waarvan voor het binnenland.
1914.	19.711.000	20.125.000	6.983 000
1915.	20.741.000	19.856.000	9.376.000
1916.	15.239.000	12.734.000	12.001.000
1917.	6.664.000	10.606.000	10.606 000
1918.	—	—	—

Gemiddelde veilingsprijzen Amsterdam (per 1/2 Kg. in cts.)

a. Bladthee.

Maanden.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	44–46	58–60	55–58	—	—
Februari . .	43–45	56–58	58–60	90–93	—
Maart . . .	—	—	—	—	—
April . . .	43–44	54–56	60–62	83–85	—
Mei	44–45	55–57	58–60	79–81	—
Juni	44–45	60–62	58–62	79–86	—
Juli	41–43	71–73	55–57	83–86	—
Augustus . .	—	—	—	—	—
September .	—	—	—	—	—
October . . .	90–95	68–70	55–57	—	—
November . .	80–85	69–71	57–59	81–83	—
December . .	80–84	57–59	61–63	81–83	—

b. Gruisthee.

Maanden.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	44–45	47–50	49–51	—	—
Februari . .	43–44	48–50	51–53	89–92	—
Maart . . .	—	—	—	—	—
April . . .	43–44	55–57	51–53	85–87	—
Mei	44–45	55–57	53–55	80–84	—
Juni	43–44	60–62	55–58	80–84	—
Juli	40–41	64–66	53–54	84–86	—
Augustus . .	—	—	—	—	—
September .	—	—	—	—	—
October . .	62–70	62–65	56–58	—	—
November . .	57–60	52–58	56–58	82–83	—
December . .	52–54	48–54	60–62	82–83	—

Suiker.

Het eerste halfjaar van 1914 vertoonde de suikermarkt algemeen een vrij matte stemming. De groote oogsten gedurende de laatste jaren hadden het aanbod zeer doen toenemen en aangezien de vraag zich niet evenredig uitbreidde, kon de markt niet anders dan een gedrukt voorkomen hebben. Zelfs zaken op het najaar vertoonden niet veel afwijking met die voor disponibele suiker; bewijs dat zich zóó groote voorraden hadden opgehoopt, dat in het product van den nieuwen oogst slechts matig belang werd gesteld.

Bij het uitbreken van den oorlog sloten aanstonds de termijnmarkten te Londen, Parijs en Hamburg; de contracten, loopend op de volgende campagne werden, overeenkomstig de oorlogsclausules tot de oogenblikkelijke waarde afgewikkeld of ontbonden. Op de Amsterdamsche markt evenwel werden de loopende termijncontracten op de gewone wijze uitgevoerd; de Amsterdamsche liquidatiekas ging voort met haar dagelijksche call-noteeringen.

Een tweede direct gevolg van het uitbreken van den oorlog waren een algemeen uitvoerverbod door Duitschland uitgevaardigd en een verbod van vrijen invoer door Groot-Britannië. Dit laatste land, dat de voor zijn consumptie benoodigde suiker voor het grootste deel van het Europeesche continent betrekt, haastte zich groote hoeveelheden suiker voornamelijk op Java en de Vereenigde Staten, tot elken prijs aan te koopen. Daardoor steeg de suikerprijs te New-York met ongeveer 100 pCt., terwijl op Java, waar kort te voren tegen f 7.75 nauwelijks koopers waren te vinden, nu gaarne f 12.50 à f 13.25 werd betaald. Aldus gingen van Java ± 500.000 ton naar Groot-Britannië.

Intusschen steeg ook hier te lande de suikerprijs onder

invloed van stijgingen elders; beschikbare suiker noteerde te Amsterdam in Augustus tot f 15.50. Spoedig echter trad wederom daling in en tot het einde van het jaar werd een gemiddelde van f 14 niet meer bereikt.

De kwestie van den uitvoer van suiker werd, na eenige moeilijkheden aldus opgelost, dat van de in Nederland geproduceerde suiker 18 pCt. in ruw en 42 pCt. geraffineerd, of wel 60 pCt. geraffineerd kon worden uitgevoerd, welke bepaling later werd verruimd doordat werd toegestaan desnoods 60 pCt. van de ruwe suiker uit te voeren. Gelijktijdig werd door de Regeering voor den groothandel een maximumprijs van f 48.50 per 100 Kg. Melis No. 1 en voor den kleinhandel van f 0.55 per Kg. vastgesteld. Deze maxima hadden uitteraard betrekking op de suiker voor binnenlandsche consumptie.

Bij de „Leeningwet 1914" werd de suiker-accijns van f 27 tot f 22.50 verlaagd, met dien verstande echter, dat 20 opcenten zullen worden geheven, zoodat feitelijk het accijnsbedrag gelijk blijft.

In de oorlogsmaanden van het jaar 1914 begon zich de verstrekkende invloed van den oorlogstoestand op de wereldsuikermarkt reeds lichtelijk af te teekenen. De omvangrijke voorraden, waarover men overal beschikte, deden echter de belangrijke wijziging, welke in de verhouding tusschen rieten bietsuiker zou ontstaan, nog niet in haar vollen omvang aan het licht treden.

In 1915 ziet men nu de algemeene suikerpositie volkomen veranderen. De voormalige groote exportlanden voor bietsuiker, Duitschland, Oostenrijk Hongarije, Rusland en België konden hun afnemers niet meer bedienen ten gevolge van den oorlog. Het tekort aan suiker, daardoor voor de importlanden ontstaan, wordt aangevuld door rietsuiker uit Amerika en Oost-Azië. Dientengevolge neemt de cultuur van rietsuiker, door hooge prijzen geprikkeld, in belangrijke mate toe, terwijl de bietsuikerbouw van het Europeesche vasteland eensdeels ernstig wordt belemmerd door gebrek aan arbeidskrachten, door verwoesting van verschillende landstreken en anderdeels door

verschillende maatregelen van regeeringen tot beperking van den uitzaai van suikerbieten. Zoo bedroeg voor het oogstjaar 1915/1916 de vermindering van de met suikerbieten bezaaide oppervlakte voor Rusland ± 9 pCt., voor Frankrijk 65 pCt. en voor het overige Europa gemiddeld 28 pCt.

De Nederlandsche markt opende in het begin van het jaar vast; weldra vertoonde zich echter een daling, welke zich evenwel spoedig begon te herstellen en overging in een vrij geregeld stijgen van de prijzen. Deze prijsstijging had tot gevolg, dat het aanbod van geraffineerde suiker tot den vastgestelden maximumprijs van f 48.50 niet voldoende werd voor de behoeften der binnenlandsche consumptie. In verband daarmede werd wederom uitsluitend uitvoervergunning verleend voor 18 pCt ruw en 42 pCt. geraffineerd, welke maatregel echter niet voldoende doel trof, zoodat de Regeering zich genoodzaakt zag voor de loopende certificaten van uitvoer het uitvoerpercentage van 60 op 41 te brengen.

Het product van de nieuwe campagne werd in den beginne voor ongeveer f 20.— verhandeld, welke prijs weldra terugliep, maar zich tegen het einde van het jaar weer herstelde, zoodat het jaar sloot met een gemiddelden prijs van ongeveer f 23.—.

Intusschen werden de bepalingen omtrent den uitvoer van suiker door de Regeering herzien. Den 15den September werd aangekondigd, dat nog slechts certificaten van uitvoer zouden worden verstrekt voor de helft van den voorraad van houders van suiker, die 50 pCt. van hun voorraad zouden beschikbaar stellen voor de binnenlandsche suikervoorziening. Verder werd bepaald, dat, zoodra de vraag naar consumptie-suiker den voorraad zou overtreffen, de Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel de noodige ruwe suiker tegen een vastgestelden prijs van f 20.— per 100 Kg. zou kunnen opeischen. Van deze maatregelen ondervond de markt een dalenden invloed, welke zich echter spoedig weder herstelde.

De merkwaardige wijziging in de wereld-suikerpositie, welke in 1915 reeds duidelijk viel waar te nemen, beheerschte in 1916 in alle opzichten de markt. Centraal-Europa en Rusland konden

ternauwernood voldoende suiker produceeren voor de eigen behoefte, Frankrijk was genoodzaakt om, zelfs bij sterk afnemend verbruik van suiker, rietsuiker in te voeren en Engeland was nagenoeg geheel op het rietproduct aangewezen. De overzeesche aanvoer van rietsuiker leverde, door Duitschland's duikbootactie, ernstige moeilijkheden op en hoewel onder druk van de Britsche Regeering het verbruik in Groot-Britannië in 1916 met ruim 263.000 tons verminderde, slaagde men ternauwernood om in 's lands behoefte aan suiker te voorzien.

De rietsuikeroogst werd overal tot hooge prijzen verkocht, niettegenstaande de enorme stijging der scheepsvrachten en aldus leverde o. a. de suikercultuur op Java in 1916 schitterende resultaten bij een zeer ruimen oogst, welke die van het vorige jaar met ± 300.000 tons overtrof.

De verhoogde productie van rietsuiker, hoe belangrijk overigens, bleek niet in staat het tekort op de wereldproductie, zelfs bij het verminderde verbruik aan te vullen. Het gevolg daarvan was een algemeene stijging der prijzen, welke ook hier te lande viel waar te nemen. Op de Nederlandsche markt trad in den loop van dit jaar een belangrijke prijsstijging in, welke een gevolg was van de aankoopen van suiker van Duitsche zijde. Tot het einde van 1915 hadden de geëxporteerde hoeveelheden uit ons land hun weg gevonden naar Groot-Britannië en ook in niet onbelangrijke mate naar Frankrijk. De prijzen door deze landen voor ons product betaald waren in overeenstemming met den prijs van rietsuiker, maar voor Duitschland, waar allengs nijpende behoefte was ontstaan aan alle soorten van levensmiddelen, bestond deze rem niet en werd van die zijde vrijwel elken prijs betaald, die gevorderd werd. Het gevolg was, dat groote hoeveelheden tot steeds hoogeren prijs werden uitgevoerd. Hierbij kwam, dat in ons land de consumptie zeer toenam, niet het minst door de uitbreiding van de industrieën, die suikerhoudende goederen produceeren. In vele industrieën, die vroeger nooit suiker gebruikten, werd dit artikel nu aangewend ter vervanging van andere grondstoffen (o. a. in de bier- en zeepindustrie), terwijl de productie van suikerwerken, waarvan geen import meer bestond, een nooit gekende hoogte

bereikte. Een en ander maakte, dat vrees begon te ontstaan voor schaarschte binnenslands. De Regeering bepaalde dan ook weldra, dat van de reeds verleende uitvoer-certificaten niet meer dan 10 pCt. inderdaad mocht worden uitgevoerd.

De regeling, dat 50 pCt. van de ruwe suiker voor het binnenland gereserveerd moest blijven, bleek in de praktijk niet aan haar doel te beantwoorden. Van het door fabrikanten onder deze conditie verkochte ruwe product kwam een veel geringer deel bij de raffinadeurs terecht, zoodat deze hun bedrijf tijdelijk moesten inkrimpen.

Ook hier moest de Regeering ingrijpen. Zij deed dit door te bepalen, dat van October af alle ruwe suiker door de inmiddels opgerichte Suikervereeniging aan de raffinadeurs en de industrie van suikerhoudende artikelen zou worden gedistribueerd.

Ten einde den speculatie-handel zooveel mogelijk te beperken, werd in Juni door de Amsterdamsche Liquidatiekas bekend gemaakt, dat voor den ouden oogst slechts zaken mochten worden afgesloten, welke betrekking hadden op afwikkeling der op 20 Juni nog loopende verbintenissen. Deze maatregel liet niet na haar werking te doen gevoelen en bewerkte ten slotte een daling in de markt. In September en October brachten talrijke realisatie-aanbiedingen de markt op een nog lager peil, dat in December daalde tot het niveau van het vorige jaar.

De wereldsuikermarkt onderging in 1917 sedert het vorige jaar geen noemenswaardige verandering. De totale productie bleef nagenoeg gelijk, alleen de verhouding tusschen de productie van bietsuiker en die van rietsuiker wijzigde zich nog meer in het voordeel van het laatstgenoemde product. De bietsuikeroogst in Europa, welke in 1913 1914 8.243 millioen Kg. bedroeg was in 1916/1917 bijna tot de helft (4.555 millioen Kg.) teruggebracht, terwijl hij in 1915/1916 nog 5.078 millioen Kg. opleverde.

De Java-oogst van rietsuiker, waarvan de opbrengst 1.808 millioen Kg. bedroeg, tegen in 1916 1.622 en in 1915 1.307, heeft gedurende 1917 veel minder dan het vorig jaar in de Europeesche behoeften kunnen voorzien. De oorzaak hiervan

was het steeds nijpender worden van het gebrek aan scheepsruimte, waardoor geweldige hoeveelheden suiker op het eiland opgehoopt bleven, terwijl ook de Britsche Royal Sugar Commission geen belangstelling toonde voor het Javaansche product, maar zich op Cuba en Mauritius van de noodige suiker voorzag. Tegen het einde van het jaar kwam hierin verandering en ging de Commission ook op Java aankoopen.

Hier te lande kwam de suikervoorziening geheel in handen van de Suikervereeniging. Deze vereeniging, waarbij alle houders van suiker als lid waren toegetreden, onder opgave van de totale door hen ingebrachte hoeveelheid, behartigde de belangen van den suikerhandel met betrekking tot den uitvoer en de verdeeling van de suiker voor de binnenlandsche consumptie. De geheele Nederlandsche oogst 1916/1917 werd bij haar ten verkoop ingebracht, waarna werd bepaald, dat $^{2}/_{3}$ van dezen oogst voor het binnenlandsche verbruik zou bestemd worden. De rest is in de tweede helft van het jaar, toen het gevaar voor een binnenlandsch tekort geweken was, uitgevoerd tegen over het algemeen zeer hooge prijzen.

Op grond van de getroffen regeling werd aan de fabrikanten van ruwe suiker bij levering direct f 15 per 100 Kg. op rekening verstrekt, terwijl hun verder in den loop van het jaar nog f 6.30 werd uitbetaald uit de opbrengst van den export, zoodat zij in het geheel aldus f 24.30 per 100 Kg. ontvingen.

Gedurende de eerste drie maanden van het jaar vertoonden de prijzen ter markt eenige schommelingen, die weldra tot een daling overgingen. Verder droeg de handel een tamelijk sleepend karakter, terwijl na Mei van werkelijken handel geen sprake meer was.

Voor den oogst 1917/1918 werd door de Regeering bepaald, dat de aanplant van suikerbieten zou worden beperkt tot 47.000 H.A. of 80 pCt. van het gemiddelde der jaren 1913/1915. Deze nieuwe oogst werd geheel door de Regeering overgenomen.

Gedurende het geheele jaar 1918 was er van suikerhandel geen sprake. De geheele productie der afgeloopen campagne

was ingebracht in de Suikervereeniging, welke tot einde Juni aan de fabrikanten f 26.10 per zak kon uitkeeren. In de maand Juli was de Regeering genoodzaakt over te gaan tot rantsoeneering en distributie van het artikel met een maximumprijs van f 51.50 per 100 Kg. voor consumptiesuiker en f 66.30 voor industriesuiker.

De Brusselsche Conventie, die op 1 September 1918 afliep, werd tot dusverre niet vernieuwd.

Suiker (in tons):

Invoer.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Ruwe bietsuiker .	85 936	7.608	395	60	—
Ruwe rietsuiker .	7.760	1.388	842	21	3
Melis enz.. . . .	3.959	6.414	6.647	589	8
waarvan uit Duitschland:					
Bietsuiker . . .	79.552	7 199	—	—	—
Melis	3.228	6.185	—	470	—
waarvan uit Ned. Oost-Indië:					
Rietsuiker . . .	80	107	47	20	3
waarvan uit Ned. West-Indie:					
Rietsuiker . . .	317	601	601	—	—

	1913/14.	1914/15.	1915/16.	1916/17.	1917/18.
Wereldproductie					
(in millioenen Kg.):					
Bietsuiker . . .	8.908	8.290	5.875	5.302	4.517
Rietsuiker. . . .	9.869	10.217	10.676	11.243	12.597
Totaal . . .	18.777	18.507	16.536	16.545	17.114
Bietsuiker.					
Product. Nederland	230	303	243	260	200
〃 Europa .	8.243	7.630	5.078	4.555	3.823

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Uitvoer (in tons):					
Ruwe bietsuiker .	21.327	47.578	29.286	16.281	13.018
waarvan naar:					
Groot-Britannië . .	20.577	18.449	2.035	4.233	10.993
Frankrijk	—	22.464	—	—	—
Duitschland . . .	—	801	—	11.809	2.024
Melis enz.	127.961	99.503	16.636	14.410	10.127
waarvan naar:					
Groot-Britannië . .	119.642	67.287	1.352	5.978	6.070
Frankrijk	—	13.364	—	—	—
Duitschland . . .	12	4.218	12.128	7.457	19

Prijzen.

Bietsuiker op basis 88 (per 100 Kg. in guldens):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	11.34¼	14.87½	23.84¼		—
Februari . .	11.31¼	15.75	28.71¾	22¼—22⅞	—
Maart . . .	11.25¼	17.81¼	29.56¾		—
April . . .	11.37½	19.41½	27.50	21.18¾	—
Mei	11.57¾	21.79¾	30.97½	22.26¼	—
Juni	11.47¾	22.10	31.31¼	23.18¾	—
Juli	11.51¾	21.34¼	32.07¼	24.50	—
Augustus . .	13.06¼	20.—	27.01¼	24.—	—
September .	13.86¾	18.88¼	25.61	—	—
October . .	13.68¾	18.11¾		—	—
November . .	13.13¼	19.78¾	21⅞—22⅛	—	—
December . .	13.98¾	22.91		—	—

Oliën en Vetten.

Grondstoffen voor de Margarine-industrie.

De vraag naar oliën en vetten als grondstoffen voor de zich steeds uitbreidende margarine-industrie onderging gedurende de laatste jaren een typische verandering.

Voorheen waren dierlijke vetten de voornaamste grondstof voor de margarine-fabricage; vetten van plantaardige herkomst werden hoofdzakelijk gebruikt ter vervanging en aanvulling van het dierlijk product in perioden van schaarschte en duurte. Langzamerhand werden evenwel de rollen omgekeerd. De consument toonde een bepaalde voorkeur voor verschillende in den handel gebrachte „plantenboters", de industrie kwam aan dien voorkeur tegemoet en eindigde met het gebruik van de plantenboter door speciale reclame krachtig te propageeren. Het was namelijk gebleken, dat de plantaardige vetten als grondstof voor de margarine industrie niet alleen voor de dierlijke vetten niet behoefden onder te doen, maar zelfs belangrijke voordeelen hadden. Deze voordeelen bestaan hierin, dat de plantaardige vetten steeds geregeld in voldoende en vrijwel constante hoeveelheden en tegen lager prijzen dan de dierlijke vetten beschikbaar kunnen zijn. De dierlijke vetten daarentegen worden steeds duurder en schaarscher, aangezien de totale veestapel in alle vleeschproduceerende landen, ondanks algemeene toename van het vleeschverbruik, steeds achteruit gaat tengevolge van het minder loonend worden van de fokkerij en de stijgende winsten in den landbouw, waarbij deze laatste zich ten koste van de veeteelt uitbreidt.

Gedurende de eerste 7 maanden van 1914 werd de markt voor grondstoffen der margarine-industrie geheel door de boven geschetste positie der vetten beheerscht. Oleomargarine en oleo-stock noteerden matige prijzen met overwegend aanbod

en kalm-gestemde vraag. Wat meer ging om in La Plata jus, waarvoor vooral in de eerste 7 maanden drukke vraag was en waarvan veel werd gekocht, zoodat fabrikanten daarin voor langen tijd gedekt waren. Het aanbod bleef echter groot en de prijzen liepen terug, totdat zij in Juli het zeer lage peil van f 42 voor aflading en f 40.50 loco hadden bereikt. De handel in neutrallard was stil; in den aanvang van het jaar waren de prijzen nog f 64 à f 67 voor Choice, weldra gingen zij terug op f 60 à f 61, zonder dat de kooplust echter vermeerderde.

De plantenvetten noteerden in de eerste maanden van 1914 eveneens lager dan het vorige jaar. Cocosvet, waarin geregeld vrij veel zaken werden gedaan, en dat einde December 1913 nog f 65 genoteerd had, liep terug tot f 50. Coprah daalde van f 39.25 tot f 28.37⁵.

Katoenolie vertoonde een eigenaardige positie. Door verschillende oorzaken, waaronder vooral op den voorgrond treden de toepassing op het hardingsproces en de hooge prijs in verhouding tot de andere grondstoffen, werd katoenolie veel minder door de margarinefabrieken gebruikt. Het gevolg was nu dat fabrikanten, die nog voorraden hadden, deze aan de markt brachten, aangezien de op ongunstige oogstvooruitzichten gebaseerde hooge noteeringen directen verkoop voordeeliger maakten dan verwerking in de fabrieken.

Het uitbreken van den oorlog bracht eensklaps een algeheele wijziging in de verhoudingen op de markt voor eetbare vetten. Na een korststondige daling van verschillende artikelen, veroorzaakt door de paniekstemming der eerste oorlogsdagen, begon een algemeene stijging der prijzen, welke ten slotte enorme afmetingen aannam.

Daarmee ging gepaard een in hetzelfde tempo stijgende vraag naar alle eetbare vetten. Hierbij kwam een sterk verminderde productie van alle vetten en een veel geringer aanbod van plantenvetten door sluiting van verschillende fabrieken, b v. in België, en door de verminderde fabricage elders, tengevolge van onregelmatige aanvoeren van grondstoffen en in verschillende landen uitgevaardigde uitvoerverboden.

Eindelijk werd de algemeene prijsstijging mede veroorzaakt

door de hooge zeevrachten en meerdere assurantiekosten. Het feit, dat de Centrale mogendheden als afnemers uit de markt verdwenen, vermocht geen temperenden invloed op de prijsstijging uit te oefenen.

Aan de Nederlandsche markt was in den beginne na het uitbreken van den oorlog nog tamelijk veel handel. Naarmate echter zaken met andere landen en vooral met Duitschland hoe langer hoe meer beperkt werden door onderscheidene moeilijkheden, werd de markt gaandeweg stiller.

De aanvoeren van overzee waren zeer sterk verminderd. Het gevolg daarvan was, dat loco-partijen zeer duur werden betaald, welke stijging, hoewel in mindere mate gevolgd werd door de aflädings-offerten.

De margarinefabrikanten waren, zooals boven reeds vermeld, ruim van grondstoffen voorzien en aarzelden om aanstonds tegen de sterk gestegen prijzen weder te koopen. In oleo, jus en stock ging dan ook op aflading weinig om.

Anders was het gesteld met katoenolie. De oogst, welke zich eerst slecht had laten aanzien, bleek ten slotte buitengewoon goed te zijn, zoodat de prijzen in het najaar flink omlaag gingen, en in October partijen werden verhandeld tot f 35.50 à f 36:50 c.i.f. Rotterdam. Op deze noteeringen werden belangrijke zaken gedaan. Daarna liepen de prijzen weder op tot f 42 à f 43 in December op aflading.

Van cocosvet was het aanbod beperkt. Er bestond evenwel voortdurend goede vraag naar het artikel, waarbij de prijzen belangrijk stegen, in overeenstemming met die van coprah.

De handel in grondstoffen voor de margarine-industrie, ondervond in den loop van het jaar 1915 geleidelijk alle bezwaren en belemmeringen, welke het gevolg waren van den oorlogstoestand. Een lange reeks bepalingen, zoowel van buitenlandsche regeeringen met de bedoeling om de blokkade der Centrale Rijken zoo streng mogelijk door te voeren, als van de Nederlandsche om de voorziening van grondstoffen en producten voor nijverheid en verbruik zoo geregeld mogelijk te verzekeren, sloegen den handel in banden, waarin zij zich eerst

langzamerhand leerde schikken Daarenboven oefenden hooge vrachten, gebrek aan scheepsruimte en onregelmatigheid in den aanvoer naast moeilijke telegrafische gemeenschap en buitengewoon onstabiele wisselkoersen een zeer ongunstigen invloed op het doen van zaken uit.

De vraag naar eetbare vetten intusschen steeg enorm, zoowel in Nederland als elders. De Centrale Rijken, van allen overzeeschen aanvoer afgesloten, hadden weldra te kampen met ernstige schaarschte aan vetten en vervielen eerlang tot nijpend vet-gebrek. Zij stelden dus alles in het werk om in het neutrale buitenland zooveel mogelijk eetbare vetten machtig te worden en kochten zonder op den prijs te letten. Zoolang dus uitvoer nog mogelijk was, werden door den handel zeer voordeelige zaken gemaakt, terwijl eveneens eene omvangrijke clandestiene uitvoer koopers aan de markt bracht, die zich evenmin om een prijs bekommerden.

Ook in andere landen heerschte vetschaarschte; de natuurboterproductie was tengevolge van oorlogs- en andere omstandigheden niet groot en de aanvoeren uit Siberië ondervonden groote moeilijkheden, zoodat het margarine-verbruik geweldig toenam, wat door de zeer hooge natuurboterprijzen nog in de hand werd gewerkt.

In Nederland deed eveneens de hooge boterprijs het verbruik van margarine toenemen, maar daarbij kwam, dat het algemeene verbruik aanmerkelijk werd vergroot door de behoeften van het gemobiliseerde leger en van de door vluchtelingen en geïnterneerden sterk vermeerderde bevolking. Deze vermeerdering van behoeften werd niet gecompenseerd door eene evenredige vermeerdering van den aanvoer van grondstoffen; integendeel uit Frankrijk en België, vanwaar in de laatste jaren geregeld een belangrijk quantum ongesmolten vet werd ingevoerd, kwam niets meer en uit Groot-Britannië en Amerika was de aanvoer onvoldoende en zeer ongeregeld.

De handel aan de Nederlandsche markt, die in nauw verband staat met de positie van de betreffende artikelen in Amerika en de aldaar stijgende tendenz volgde, onafhankelijk van wat zich hier te lande op dit gebied afspeelde en van de stijgende

scheepsvrachten, kon uit hoofde van de telkens veranderende bepalingen omtrent den in- en uitvoer niet anders dan onregelmatig en geenszins vlot zijn. Tamelijk hevige prijsschommelingen deden zich voor in verband met het wisselende aanbod bij de geregelde sterke vraag. De N. O. T. die zooveel mogelijk trachtte de zaken aan den gang te houden en daarbij vooral te kampen had met de Britsche regeering, welke steeds strenger haar blokkade van de Centrale Rijken doorvoerde en elken uitvoer uit Nederland over de Oostgrens zocht te beletten, zag zich in Augustus genoodzaakt maatregelen te nemen om den uitvoer van margarine naar Duitschland geheel te verhinderen. In deze zelfde maand werd opgericht een inkoop-bureau voor grondstoffen der margarine-industrie, dat onder toezicht van de N. O. T. werkte en aankoopen deed in Noord- en Zuid-Amerika en Australië. De afzet van margarine werd gecontroleerd door een afzonderlijk bureau. Een Coprah-bureau regelde den inkoop van coprah en aanverwante artikelen.

In 1915 teekende zich af een treffend verschil tusschen de prijzen voor aflading en die voor disponibel. De eerste waren, in vergelijking met vorige jaren vrij hoog, maar voor locopartijen werd algemeen zeer hooge en zelfs nu en dan bepaald buitengewone prijzen betaald en dit zoowel voor N. O. T. goed als voor „vrij" goed. Dit vond voornamelijk zijn oorzaak in het feit, dat de op aflading gekochte partijen door gebrek aan scheepsruimte en andere oorzaken vaak zóó lang weg bleven, dat men genoodzaakt was zich uit loco-voorraden te voorzien.

De reeds in het vorige jaar optredende abnormale verhouding tusschen prijzen voor aflading en locoprijzen, vertoonde zich ook in 1916 en aangezien het onmogelijk bleek om door ruime aanvoeren deze verhouding weer eenigszins te normaliseeren, bleef deze voor de binnenlandsche voorziening met eetbare vetten zoo uiterst ongunstige positie bestaan. Groot-Britannië liet slechts een vooraf bepaalde maandelijksche hoeveelheid grondstoffen voor de margarine-industrie naar Nederland door en deze hoeveelheid was ternauwernood voldoende om de steeds stijgende binnenlandsche behoefte te bevredigen. Ondanks de

duurte der grondstoffen hielden echter de margarinefabrikanten hun product binnen matige prijsgrenzen, wat eerst groote moeilijkheden voor de industrie opleverde, maar waarvoor ten slotte compensatie werd gevonden door de hooge prijzen, welke Groot-Britannië, gedwongen door de zeer sterke vraag aldaar, voor de ingevoerde margarine betaalde.

De verminderde aanvoer van oliën en vetten, en de geringe verwachting, dat binnen korten tijd daarin verandering zou komen, gaf intusschen in Nederland den stoot tot pogingen om hier te lande zelf uit allerlei plantaardige producten plantaardige vetten en oliën, voornamelijk voor de margarine-industrie te vervaardigen, terwijl anderzijds voor deze industrie hoe langer hoe meer gebruik werd gemaakt van ook vroeger in het binnenland vervaardigde oliën, waarbij het nieuw gevonden hardingsproces van oliën uitstekende diensten bewees. De Nederlandsche olieslagerij begon deels op eigen risico, deels voor rekening van margarinefabrieken verschillende oliën te slaan, als sesamolie, kapokpitolie, soyaolie en cocosolie; de margarinefabrieken gingen over tot oprichting en uitbreiding van eigen olieslagerijen en raffinaderijen.

In het begin van het jaar werden door Regeering en N.O T. een aantal voorschriften uitgevaardigd omtrent den invoer en den verkoop van margarine, waardoor het mogelijk werd den aanvoer van grondstoffen via Groot-Britannië te verzekeren. De hoofdinhoud dezer voorschriften beteekende een streng doorgevoerde contingenteering van handel en industrie, die een eind maakte aan de gerucht makende smokkelarij van margarine over de Oost-grens. Daartoe werden voor verschillende groepen van provinciën contrôlebureau's opgericht, welke onder leiding van een centraal-bureau te 's-Gravenhage de aflevering eerst van grondstoffen en later ook van margarine regelden voor alle smelters, grossiers en winkeliers in verhouding met hun normale verbruik en afzet.

De aanvoer van grondstoffen van overzee ondervond talrijke moeilijkheden, eensdeels door het gebrek aan scheepsruimte en anderdeels door de maatregelen van Amerika en Groot-Britannië. Werd tot dusverre steeds c.i.f. Rotterdam verkocht, weldra deelde Amerika mede niet anders dan f.o.b. New-York of in

het gunstigste geval c.i.f. Londen te willen verkoopen, zoodat voor scheepsruimte en invoercontracten met de N. O. T. voortaan door de Nederlandsche koopers moest worden gezorgd.

Over het algemeen werd nu c.i.f. Londen gekocht, aangezien de kans op het verkrijgen van vrachtruimte in Groot-Britannië grooter was dan in Amerika.

Intusschen legde de Regeering voor den aanvoer van granen en voederartikelen beslag op de voorhanden scheepsruimte en werd bekend gemaakt, dat gedurende Maart en April geen vervoer van grondstoffen voor de margarine-industrie zou kunnen worden toegestaan. Het gevolg hiervan was groote animo voor La Plata premier-jus, waarvoor de conditie nog steeds c.i.f. Rotterdam luidde, en die tot flinke prijzen werd gekocht. Voor aflading in Mei werd echter door de Regeering een gedeelte van de door haar opgeëischte scheepsruimte beschikbaar gesteld.

Gaandeweg werd het hoe langer hoe moeilijker om met Amerika zaken te doen, aangezien men daar zelfs niet langer f.o.b. New-York wilde leveren, maar slechts „delivered New-York". Daarbij kwam nog, dat het in Juni, (tengevolge van een overeenkomst tusschen de Britsche Regeering en een aantal Amerikaansche packers, waarbij was bepaald, dat alleen goederen van die packers zouden worden doorgelaten, en dat zij slechts c.i.f. Rotterdam zouden verkoopen) vrijwel onmogelijk werd om iets verscheept te krijgen, zoodat men voor de keus kwam te staan de goederen òf in Amerika weder van de hand te doen òf ze in New-York te laten bederven.

Van een en ander was het gevolg dat de prijzen voor loco steeds opliepen, waarvan gebruik gemaakt werd om een poging te doen hier te lande meer loco voorraden te bekomen en aldus het groote verschil tusschen afladings- en locoprijzen eenigszins te vereffenen. De N. O. T. opende daartoe onderhandelingen teneinde algemeene consignaties te verkrijgen en niet meer uitsluitend partijen te mogen aanvoeren, die aan verbruikers verkocht waren.

Einde Juli kwam het s.s. „Alcor" met een lading oliën en vetten uit Noord-Amerika, dat daartoe door de margarinefabrikanten was gecharterd. Deze aanvoer had een verflau-

wenden invloed op de markt, zoodat de prijzen algemeen daalden.

In September stegen de prijzen weder, de marge tusschen loco en aflading was echter zoo goed als verdwenen.

De onbeperkte duikbootoorlog, in Februari van 1917 door Duitschland begonnen, had voor den handel in oliën en vetten en de margarine-industrie in Nederland zeer bijzondere gevolgen. Niet alleen dat de aanvoeren van grondstoffen ernstiger bedreigd en welhaast uiterst bezwaarlijk werden, bovendien trof deze nieuwe vorm van oorlogvoering den uitvoer van margarine naar Groot-Britannië, van welken uitvoer zoowel de aanvoer van grondstoffen als het algemeene welvaren der margarine-industrie afhankelijk waren. De uitvoer van margarine naar Groot-Britannië werd eerst geheel stopgezet en de Regeering ging over tot het inventariseeren van de aanwezige voorraden oliën en vetten, ten einde een overzicht te verkrijgen van de vetpositie van Nederland en te kunnen berekenen voor hoe lang deze zou kunnen strekken. Vervolgens werd een regeling getroffen, waarbij werd bepaald, dat tegenover den wekelijkschen uitvoer van margarine zou worden gesteld een evenredige toevoer van grondstoffen in zulk eene hoeveelheid, dat deze niet alleen zou kunnen strekken tot aanvulling van het uitgevoerde, maar tevens tot aanvulling van het binnenlandsche verbruik. Op deze wijze werd tegemoet gekomen zoowel aan de vetbehoefte van het binnenland als aan de wenschen van de margarine-industrie. Groot-Britannië voorzag dus Nederland van grondstoffen en werd omgekeerd van hieruit van margarine voorzien. Deze transactie geschiedde door middel van en onder contrôle van de N. O. T. en op basis van den haar ter beschikking staanden vetvoorraad. Bovendien nam de Regeering maatregelen om het binnenland geproduceerde vet geheel en al te bestemmen voor het gebruik hier te lande.

Weldra bleek echter noodig, dat de Regeering de contrôle op de voorraden vet hier te lande ging overnemen. De te dien einde gehouden inventarisatie leverde niet bijzonder bemoedigende resultaten op. Er kwam dan ook een verbod om eetbare

en eetbaar te maken vetten en oliën voor technische doeleinden te gebruiken.

De handel in grondstoffen voor de margarine-industrie beleefde vooral moeilijkheden met Amerika, welke sedert het deelnemen van dit land aan den oorlog steeds grooter werden, zoodat spoedig Amerika zelfs in het geheel geen aanbiedingen meer deed en dreigde de loopende overeenkomsten omtrent nog niet verladen goederen te vernietigen.

De handel in lijnolie, die, dank zij een doeltreffende organisatie, nog lang ongehinderd kon plaats vinden, werd in Mei, tengevolge van het ingrijpen der N. O. T. veroorzaakt door ongemotiveerde prijsstijgingen, aan banden gelegd door den termijnhandel uitsluitend te beperken tot bekende olieslagers, handelaars en verbruikers. Einde November werd de termijnmarkt voor lijnolie zelfs geheel gesloten, aangezien de Regeering alle olie hoofdzakelijk ter bereiding van eetbare vetten opvorderde.

De uitvoer van margarine naar Groot-Britannië verminderde gaandeweg. De Britsche nijverheid deed haar best om zelf zooveel mogelijk te produceeren.

Reeds in het begin van 1918 werd het duidelijk, dat Nederland wat zijn vetvoorziening betreft, geheel voor zichzelf zou moeten zorgen. Sedert April 1918 was de aanvoer van grondstoffen geheel opgehouden, zoodat de door de Regeering aangewezen reserve-voorraad van 30.000 tons moest worden aangevuld met oliën uit inlandsch zaad verkregen en met slachtvetten.

Tevens werd ingesteld een vetrantsoeneering van 250 gram per hoofd eerst elke 7, later elke 10 en ten slotte elke 9 dagen. Ten einde den vetvoorraad zoolang mogelijk te doen strekken, werden ruim 7 millioen Kg. in koelhuizen opgelegde natuurboter onder de margarine tot melanges bewerkt.

Van handel in vetten en oliën, behalve dan van kleine hoeveelheden in de tweede hand was geen sprake; buitenlandsche goederen kwamen niet binnen en inlandsche producten werden terstond door de Regeering in bezit genomen.

De uitvoer van margarine naar Groot-Britannië stond sedert April 1918 practisch geheel stil.

Oliën en Vetten.

Grondstoffen voor de Margarine-Industrie.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Cocosnootolie.					
Invoer	11.661	12.224	1.859	6.417	1.367
Uitvoer	4.381	15.238	6.676	237	—
Grondnotenolie.					
Invoer	4.389	1.808	2.130	3.615	936
Uitvoer	9.860	12.262	4.617	444	22
Katoenzaadolie.					
Invoer	21.903	64.711	27.459	8.531	—
Uitvoer	486	14.509	89	—	—
Lijnolie.					
Invoer	3.324	29.511	7	2	15
Uitvoer	40.550	87.533	1.636	1.051	72
Oleo-Margarine.					
Invoer	34.644	38.566	22.606	2.511	—
Uitvoer	18.671	3.332	460	—	—
Palmolie.					
Invoer	19.015	16.676	1.333	931	655
Uitvoer	5.264	1.799	139	—	—
Raapolie.					
Invoer	8.159	477	498	11.846	4.563
Uitvoer	1.180	97	14	7	—
Reuzel.					
Invoer	18.333	18.345	13.512	1.447	11
Uitvoer	19.788	2.056	56	156	5
Sesamolie.					
Invoer	593	272	—	3.899	5.606
Uitvoer	282	1.633	456	—	—
Soyaboonolie.					
Invoer	10.176	19.306	10.594	9.642	3.069
Uitvoer	3.395	1.074	2	—	—
Talk (1).					
Invoer	53.634	40.588	12.782	9.239	338
Uitvoer	38.977	17.294	1.813	6	3
Totaal invoer oliën en vetten . . .	185.831	242.484	92.571	58.080	16.550
Totaal uitvoer oliën en vetten . . .	142.834	156.827	15.958	1.901	102

(1) onder «Talk» in de oude Statistiek — vóór 1917 — werden verstaan zoowel eetbare als technische vetten, terwijl het artikel gecombineerd was met «roet».

Margarine (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917 (1).	1918 (1).
Invoer	530	215	36	—	—
Uitvoer	79.184	156.205	165.701	105.818	17.508
waarvan naar:					
Groot-Britannië . .	71.972	103.811	158.372	103.791	17.478
Duitschland . . .	687	37.677	2.896	1.373	—
België	1.747	8.782	252	—	4

(1) In 1917 en 1918 had geen invoer van margarine plaats; als strandgoed kwam echter binnen resp. 34 en 47 ton.

Noteeringen.

	vóór den oorlog.	Einde 1914.	Einde 1915.	Einde 1916.	Einde 1917.	Einde 1918.
extra oleo . .	f 55.—	f 94.—	f 85.—	f 135.—	—	—
Neutralland . .	〃 62.—	〃 100.—	〃 90.—	〃 123.—	—	—
Katienolie . .	〃 43.—	〃 55.—	〃 65.—	〃 90.—	f 150.—	f 115.—
Cocosvet . . .	〃 52.—	〃 75.—	—	〃 86.—	〃 130.—	〃 70.—
La Plata beefjus	〃 45.—	〃 80.—	〃 80.—	〃 110.—	〃 152.—	〃 165.—

In begin 1918 werden hier te lande verkocht in het vrije handelsverkeer (buiten den kettinghandel):

vetten	tot	prijzen	van	f 200.—	tot 250.—
geraffineerde oliën	〃	〃	〃	» 150.—	〃 200.—
ongeraffineerde oliën	〃	〃	〃	〃 130.—	〃 180.—

Olie—zaden.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer (in tons):					
Grondnoten . . .	64.167	46.619	19.072	9.772	79
Palmpitten . . .	56.187	25.804	33.841	17.911	—
Lijnzaad	261.740	340.728	173.077	19.730	80
Kool- of raapzaad	22.176	15.840	16.990	8.989	—
Soyaboonen . . .	19.619	16.552	4.389	3.954	—
Uitvoer (in tons):					
Grondnoten . . .	21.700	7.097	43	—	—
Palmpitten . . .	35.534	83	—	—	—
Lijnzaad	69.373	3.794	3.063	6.027	4.532
Kool- of raapzaad	5.778	277	527	—	—
Soyaboonen . . .	14.037	129	—	—	—

Coprah

De handel in coprah, die in de eerste maanden van 1914 over het algemeen weinig opgewekt was, zoodat de prijzen gaandeweg terugliepen en vlak voor het uitbreken van den oorlog hun laagste punt bereikten, kwam gedurende de eerste weken van Augustus geheel stil te liggen. Tegen het einde der maand echter begon de belangstelling voor het artikel weder op te leven en onstond een goede vraag voor het binnenland, die nog toenam, toen men de overtuiging kreeg, dat op geregelden afscheep uit de productielanden niet zou kunnen gerekend worden. In verband daarmede gingen de prijzen tot November gestadig de hoogte in, waarna in December een daling kwam, welke zich echter spoedig weer herstelde. In 1915 bleek hoe langer hoe duidelijker, dat voor de margarinefabricage nog meer dan vroeger de plantaardige vetten de dierlijke zouden hebben te vervangen; dientengevolge nam de vraag naar coprah belangrijk toe. De aanvoer van het artikel evenwel werd hoe langer hoe bezwaarlijker tengevolge van de verschillende maatregelen door de oorlogvoerende landen genomen. Ten einde nu dezen aanvoer zoo goed mogelijk te verzekeren, werd het Bureau voor den Coprahhandel opgericht, dat met de N. O. T. een overeenkomst sloot, waarbij werd bepaald, dat niemand anders dan de bij het Bureau aangesloten fabrikanten coprah zouden mogen betrekken, terwijl de fabrikanten de verplichting op zich namen om alle aanbiedingen van Ned.-Indische coprah te aanvaarden tot pariteit van de gelijktijdige noteering van coprah te Londen. Ingevolge deze overeenkomst kon derhalve slechts coprah in Nederland worden aangevoerd worden, welke aan de N. O. T. geconsigneerd was. Deze regeling trad in Augustus in werking. Partijen, welke hetzij reeds h.t.l. aanwezig waren, hetzij vóór 1 Augustus uit

de productielanden waren verscheept, vielen dus niet onder de overeenkomst en konden zonder bemiddeling van het Coprahbureau verkocht worden. Voor deze N. O. T.-vrije coprah werden zeer hooge prijzen betaald, welke in October opliepen tot f 120.— à f 130.— per 100 Kg.

Ook gedurende 1916 bleven de aanvoeren van coprah, dank zij de organisatie van het Coprahbureau vrij geregeld plaats vinden. N. O. T.-vrije voorraden werden in veel minder hoeveelheid aangeboden, zoodat de handel in Oost-Indische coprah voornamelijk door middel van het bureau plaats vond. Door het bureau werden in 1916 90.000 à 100.000 ton coprah verkocht.

In 1917 echter werden de aanvoeren steeds geringer en moeilijker, zoodat de handel voor een groot deel stil lag. Had men eerst de kampen met gebrek aan scheepsruimte, later werd de verbinding met Nederlandsch-Indië vrijwel geheel verbroken; aanbiedingen uit Indië werden h.t.l. niet meer ontvangen en de Indische oogst werd hoofdzakelijk naar Amerika, Australië, Japan en Groot-Britannië verkocht. Voor de laatste voorraden N. O. T.-vrije coprah werden buitengewoon hooge prijzen gemaakt. De noteering van het Coprah-bureau voor Java m. f. m. s., gebaseerd op de Londensche pariteit, bedroeg van f 48.75 tot f 58.87^5.

Gedurende 1918 verminderde de aanvoer van coprah dermate, dat van handel in het artikel geen sprake meer was.

Coprah (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	110.311	210.317	86.185	33.076	107
waarvan uit:					
Ned. Oost-Indië. .	87.173	145.191	71.413	31.729	107
Uitvoer	77.130	106.868	—	—	—
waarvan naar:					
Duitschland . . .	70.287	106.612	—	—	—

Gemiddelde Noteeringen Java (per 100 Kg. in guldens:

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . .	$35^1/_2$	$42^1/_8$	$39^1/_8$ (1)		—
Februari. .	$34^1/_4$	49	$41^1/_8$ (1)		—
Maart. . .	$31^7/_8$	$62^1/_2$	$41^5/_8$ (1)		—
April . . .	$31^3/_4$	$64^1/_2$—$34^1/_2$ (1)	41 (1)		—
Mei . . .	$30^7/_8$	$71^3/_4$—$32^7/_8$ (1)	$39^1/_8$ (1)	$48^3/_4$(1)	—
Juni . . .	$29^1/_4$	$82^5/_8$—$29^7/_8$ (1)	$37^3/_4$ (1)	tot	—
Juli . . .	29	$93^5/_8$—$31^1/_8$ (1)	40 (1)	$58^7/_8$(1)	—
Augustus .	$30^1/_2$	94 —$31^1/_4$ (1)	$37^1/_2$ (1)		—
September .	$32^3/_8$	110 —$31^7/_8$ (1)	38 (1)		—
October . .	$33^1/_8$	130 —$30^1/_2$ (1)	40 (1)		—
November .	$44^1/_4$	— —$33^7/_8$ (1)	$43^5/_8$ (1)		—
December .	$39^5/_8$	— —$36^7/_8$ (1)	$47^1/_4$ (1)	$50^1/_2$	—

(1) N. O. T.

Rijst.

Na een weinig levendigen handel gedurende de eerste maanden van 1914, bracht het uitbreken van den oorlog ook voor dit artikel groote verwarring en moeilijkheden. Alle loopende contracten werden geannuleerd en de aanvoer hield op, behalve van Java-rijst, welke echter, in verband met het aanvankelijk daarop gelegde verbod van uitvoer van Java, eerst veel later in het jaar plaats had.

Hier te lande waren echter zeer belangrijke voorraden van den ouden oogst aanwezig, welke, na gepeld te zijn, met groote winsten van de hand werden gedaan. Dit was vooral het geval met de Burmah-soorten, die in November werden verkocht voor f 8.75, terwijl de prijs vóór den oorlog f 6.50 à f 7 bedroeg. In de eerste dagen van September vaardigde de Regeering een uitvoerverbod voor rijst uit; voor dien tijd echter waren reeds aanmerkelijke hoeveelheden tegen zeer hooge prijzen naar het buitenland verkocht.

Gedurende 1915 verminderden de aanvoeren aanzienlijk. De noteering voor ongepelde blanke Java bedroeg f 8.75 per 50 Kg. en van ongepelde Burmah f 5.50, welke prijzen in 1916 stegen voor Java van f 8.75 tot f 15.50 en voor Burmah van f 5.50 tot f 14.

Tengevolge van de zeer geringe aanvoeren bleek het in Maart 1917 noodig de voorraad rijst in den lande aanwezig te inventariseeren. Door een maalverbod werd verhinderd, dat rijst, geschikt voor onmiddellijke consumptie, verder in handen zou komen van de industrie (o.a. de bierbrouwerijen) of voor dierlijk voedsel zou worden gebezigd. Weldra werd daarop overgegaan tot distributie en rantsoeneering van het artikel, zoodat na begin 1917 van rijsthandel geen sprake meer was.

Rijst (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	351.204	58.296	65.433	16.064	7.888
Uitvoer	227.568	3.268	4.140	8	1

Aanvoeren in Nederland (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Java	25.000	27.900	7.900	—	—
Akyab	14.500	—	—	—	—
Rangoon	109.200	—	5.900	—	—
Bassein	106.100	5.000	—	—	—
Moulmein	13.900	—	—	—	—
Saigon	—	1.000	—	—	—
Bangkok	53.100	—	—	—	—
Japan	—	—	—	—	—
Totaal . . .	321.800	33.900	13.800	—	—

Cacao.

Het jaar 1914 opende met middelmatige prijzen voor alle soorten van cacao, welke spoedig, in verband met overvloedige oogsten in alle productielanden, daalden, zoodat een zeer levendige vraag waar het artikel ontstond. Het uitbreken van den oorlog maakte eensklaps aan dit alles een einde en gedurende de eerste weken van Augustus kwam de handel plotseling geheel stil te liggen. Weldra echter ontstond een buitengewoon eigenaardige toestand: in de productielanden daalden de noteeringen in verband met de geringe gelegenheid tot afscheping belangrijk, terwijl in Europa de prijzen voor disponibele voorraden snel de hoogte ingingen.

Dit verschijnsel deed zich hier te lande nog in sterker mate voor, aangezien er onmiddelijk een zeer levendige vraag naar cacao ontstond voor rekening van koopers uit de Centrale Rijken. Het gevolg hiervan was, dat einde October in vergelijking met begin September de prijzen van verschillende soorten soms 100 pCt. gestegen waren. Bovendien verdwenen reeds spoedig de gewone verschillen in prijs tusschen de onderscheidene kwaliteiten. De Regeering vaardigde echter in November een verbod van uitvoer uit, waardoor de scherpe prijsstijging tot staan kwam. Intusschen was gebleken, dat de aanvoer van cacao uit de meeste productielanden, hoewel ongeregeld, toch nog in tamelijk ruime hoeveelheid kon plaats hebben. De vraag, hoewel niet meer van dien omvang als in October, bleef tot het einde van het jaar levendig, zoodat de handel alleszins bevredigende prijzen kon maken. Het jaar sloot dan ook met een noteering van 40—50 cts. per $^1/_2$ Kg. voor de verschillende soorten.

In 1914 werden publiek aan de markt gebracht:

Java	10.097	balen	à ± 50 Kg.
Suriname . . .	172	„	à ± 80—100 Kg.

In 1915 wordt de aanvoer van cacaoboonen hoe langer hoe meer belemmerd. Frankrijk verbood den uitvoer; Groot-Britannië volgde weldra dit voorbeeld en hoewel het Britsche verbod van tijd tot tijd werd opgeheven, werden bij den toegestanen uitvoer telkens voor den handel zeer beperkende bepalingen gemaakt. Door bemiddeling van de N. O. T. bleven echter steeds aanvoeren mogelijk. Intusschen waren h t.l. zeer belangrijke voorraden cacaoboonen aanwezig, waardoor in de eerste plaats de industrie in staat was haar bedrijf gaande te houden. De loop der prijzen gedurende 1915 had over het algemeen een steeds stijgende tendenz, welke echter nu en dan werd afgewisseld door scherpe dalingen, die zich evenwel niet alleen spoedig herstelden, maar waarna telkens weer de prijzen op hooger niveau kwamen dan te voren.

Evenals bij verschillende andere artikelen, deed zich ook bij de cacao het typische verschijnsel voor van groote prijsverschillen tusschen N. O. T. en N. O. T.-vrije cacao, welke laatste voor uitvoer in aanmerking kwam. Voor dergelijke vrije cacao werd n.l. 90—95 cts. en zelfs 100 per 1/2 Kg. betaald, terwijl voor N. O. T. partijen in de beste kwaliteiten niet meer dan 50 à 60 cts. kon worden verkregen

In 1915 werden publiek aan de markt gebracht.

Java	10.567	balen
Sumatra	666	„
andere soorten . .	6.641	„

De aanvoer van cacaoboonen in 1916 verminderde in vergelijking tot 1915 met nagenoeg de helft, maar bleef, door bemiddeling van de N. O. T. nog steeds mogelijk. De handel, zoowel op aflading in de productielanden alsook die in het binnenland, was, de omstandigheden in aanmerking genomen, vrij levendig, terwijl door het feit, dat op verschil in kwaliteit niet meer werd gelet, ook voor minderwaardige partijen zeer goede prijzen werden gemaakt.

Van een eenigszins normale prijsverhouding tusschen de verschillende soorten en kwaliteiten, was dan ook geen sprake meer en de eigenaardige prijs-variaties van N. O. T. en N. O. T.-vrije cacao kwamen nog sterker uit dan het vorige jaar. Zoo noteerden o.a.:

Babia	N. O. T.	. 58—70 cts.	vrij 108 cts.
Thomé	„	. 36—38 „	„ 55 „
Venezuela	„	. 55—66 „	„ 100—130 „

Reeds in begin van het jaar hadden zich groote moeilijkheden bij den aanvoer van cacaoboonen voorgedaan. Als voorwaarde voor verderen aanvoer en het vrijgeven van reeds hier te lande aangekomen partijen, werd namelijk de eisch gesteld, dat ook de aanwezige vrije voorraden onder verband van de N. O. T. zouden worden gebracht. De cacaofabrikanten hadden daar eerst weinig ooren naar en stelden pogingen in het werk om een andere oplossing te vinden, maar toen midden April de uitvoer van cacaoboonen en alle daaruit vervaardigde producten door de Regeering werd verboden, aanvaarde men de voorwaarden van de N. O. T. De vrije handel in cacao was daarmede feitelijk geëindigd, behalve voor de loco-voorraden, maar de industrie kon wederom rekenen op een vrij geregelde voorziening met grondstoffen. Intusschen bleef de gelegenheid voor uitvoer naar het neutrale buitenland bestaan voor de verschillende cacaoproducten, waarvoor consenten werden uitgereikt.

Kon nu op deze wijze de industrie haar bedrijf behoorlijk aan den gang houden, de handel daarentegen werd weldra geheel stil gelegd toen de N. O. T. bepaalde, dat uitsluitend fabrikanten de aangevoerde partijen uit de eerste hand mochten koopen.

Ten slotte werden in October alle verschepingen van cacao naar Nederland tot nader order gestaakt, terwijl ook partijen, waarvoor reeds vroeger invoervergunningen waren afgegeven, niet meer verladen mochten worden.

Publiek aan den markt gebracht werden 1916:

Java . . .	9.376 balen
Suriname / anderesoorten	324 „

In den aanvang van 1917 werden de partijen cacao, welke vóór 31 December 1916 hier te lande waren aangekomen, vrijgegeven, zoodat de industrie, die beducht was het bedrijf nog meer te moeten inkrimpen of zelfs stop te zetten, eenigszins herademde. Deze verbetering van den toestand was evenwel van korten duur. Op 1 Februari werd de onbeperkte duikbootoorlog door Duitschland afgekondigd en daarmede was feitelijk de aanvoer van goederen van overzee zoo goed als geheel onmogelijk geworden. Het gevolg hiervan was uitteraard een sterk verhoogde belangstelling voor de in den lande aanwezige voorraden. De vraag naar disponibele cacao werd onmiddelijk zeer levendig en de prijzen daarvan stegen aanzienlijk. Van de zijde der fabrikanten werden nu pogingen ondernomen om door middel van zelf gecharterde schoeners en motorschepen hunne producten te exporteeren en voor de terugreis cacaoboonen in te laden. Enkele reizen werden op die wijze gedaan naar Lissabon, vanwaar eenige ladingen Thomé-cacao werden meegebracht. Toen echter een tweetal van die schepen getorpedeerd werden, hield deze methode van uitvoer en invoer op wegens de hooge kosten en groote risico's daaraan verbonden.

Van de in 1917 aangevoerde cacao bestond het grootste deel uit S.-Thomé en Bahia, in welke eerste soort over Lissabon nog vrij belangrijke zaken werden gedaan. Van de Surinaamsche cacao, waarin eveneens nog al zaken werden gedaan, kon door gebrek aan scheepsruimte slechts weinig worden aangevoerd. Van Java-cacao kwamen in 1917 ruim 10.000 balen aan de markt.

Gedurende het jaar 1918 was de invoer van cacao zoo goed als onmogelijk; de uitvoer, zoowel van grondstof als van cacaoproducten stond geheel stil. Het rantsoen cacaoboonen, dat in 1917 eerst was gesteld op 10.000 ton en daarna verminderd tot 8.000, werd voor 1918 bepaald op slechts 2.300 ton. De verschillende fabrieken konden voor een deel nog aan den gang blijven, en werkten deels voor het binnenlandsch verbruik, deels voor Groot-Britannië, dat den aanvoer van een vrij belangrijke hoeveelheid grondstoffen toestond onder voorwaarde

dat het fabrikaat zou worden teruggeleverd. Enkele flinke ladingen cacao naar Nederland onderweg moesten in Groot-Britannië gelost worden en de lading van de „Kennemerland", die na veel oponthoud eindelijk in Juli in Amsterdam binnenviel, werd tot 31 October vastgehouden.

Met het sluiten van den wapenstilstand in November verbeterden de uitzichten voor handel en industrie: Nederland zou, op grond van het „agreement" de onmiddellijke beschikking krijgen over 200 ton cacao. Door gebrek aan bunkerkolen konden de schepen, aangewezen en deze te halen, echter niet aanstonds vertrekken, zoodat deze cacao in 1918 niet meer hier te lande arriveerde.

Omtrent het prijsverloop in 1918 bestaan weinig of geen gegevens. Enkele zaken werden gedaan tot f 1.— à f 1.50, doch deze betroffen slechts kleinere partijen.

Cacao (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer.					
Cacaoboonen . . .	49.590	41.483	21.030	7.869	2.385
Cacaopoeder . . .	257	664	158	7	33
Uitvoer.					
Cacaoboonen . . .	17.499	529	1.011	7	—
Cacaopoeder . . .	18.698	23.643	11.177	2.262	430
Uitvoeren v. Java .	1.581	1.459	1.471	1.556	—
〃 〃 Suriname	1.893	1.709	2.015	1.927	—

Uitvoeren der voornaamste productielanden (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Guayaquil	42.350	32.830	45.100	41.440	—
S. Thomé	31.379	29.890	33.200	30.880	—
Trinidad	29.517	22.570	24.900	31.800	—
Babia	36.612	44.980	39.500	51.200	—
S. Domingo	22.870	23.370	25.400	23.900	—
Venezuela	13.100	14.600	12.400	14.800	—
Goudkust	54.144	77.500	73.000	80.600	—
Grenada	6.005	6.520	5.570	5.970	—
Para	3.703	4.160	3.300	4.200	—
Suriname	1.893	1.709	2.015	1.927	—
Ceylon	2.890	3.920	3.400	3.196	—
Java	1.581	1.459	1.471	1.556	—

Cacao-noteeringen (loco in cts. per $^{1}/_{2}$ Kg.)

	1914.		1915.		1916.		1917.	1918.
	Jan. Juli	Aug.-Dec.						
Accra . . .	$29^{1}/_{2}$—$34^{1}/_{2}$	39—40	40— 90	48—60 (1)	55—65	—	—	—
S. Thomé . .	$31^{1}/_{2}$—36	65—40	45—100	60—53 (1)	55	36—52 (1)	60—75 (1)	—
Trinidad . .	—	65—45	47— 75	78—93 (2)	—		—	—
Guayaquil . .	—	65—45	49— 75	45 - 62 (1)	58—62 (1)		—	—
Bahia . . .	—	48—60	49— 75	—	108	58—70 (1)	57(1)—63(1)—100—130	—
Samana . .	34 —$31^{1}/_{2}$	60—40	42— 55	45—52 (1)	—		55—70 (1)	—
Venezuela . .	45 —37	48—63	70 à 75	50—75 (1)	100—130	55—80 (1)	58— 70— 90 (1)	—
Java	48 —51	55—60	50— 70	50—63 (1)	58—72—56 (1)		65—100—115 (1)	—
Suriname . .	31—46		45—65		59—71—45 (1)		57 (1)— 90—120	—

(1) N. O. T.

(2) Not te Londen.

Cacaoboter.

De veilingen van cacaoboter gedurende de eerste helft van 1914 hadden een eenigszins wisselenden afloop, welke zich echter in Juli tot meerdere vastheid herstelde, zoodat toen op levendige vraag goede prijzen werden gemaakt. Na het uitbreken van den oorlog werden in 1914 geen veilingen meer gehouden, evenmin als in 1915. De belangstelling voor het artikel bleef niettemin groot. In verband met het feit dat alle aanvoeren van cacao sedert Mei 1915 aan de N. O. T. moesten worden geconsigneerd, tengevolge waarvan ook de uit deze cacao bereide boter niet mocht worden uitgevoerd, ontstond een zeer levendige vraag naar dusgenaamde N. O. T.-vrije cacaoboter, waarvoor buitengewoon hooge prijzen werden betaald. De vraag naar N. O. T. cacaoboter bleef intusschen ook levendig. Op 22 October werd de uitvoer van cacaoboter door de Regeering verboden; de invloed hiervan op de prijzen was eerst weinig merkbaar en teekende zich eerst tegen het einde van het jaar af door prijsdaling zoowel voor „vrije" als voor N. O. T. partijen.

Ook in het begin van 1916 bleef de belangstelling voor het artikel matig, waarin echter spoedig verandering kwam, zoodat de prijzen weer eenigszins opliepen. In de laatste maanden van het jaar vas de stemming voor het artikel zeer kalm.

In 1917 bleef deze stemming aanhouden, totdat in de tweede helft van het jaar, in verband met de steeds geringer wordende voorraden de prijzen belangrijk gingen stijgen.

Gedurende 1918 werden voor cacaoboter zeer hooge prijzen betaald, als gevolg van gering aanbod bij levendige vraag, welke laatste mede in verband stond met de algemeene belangstellingen voor alle mogelijke vetten.

Cacaoboter (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	436	8	—	56	49
Uitvoer	6.371	8.479	3.077	939	268
waarvan naar:					
Duitschland . . .	2.185	5.688	—	—	—
Groot-Britannië . .	1.450	483	857	60	152
Frankrijk	10	25	—	121	—
België	924	950	—	106	—
Zwitserland . . .	—	—	—	594	116

Noteeringen (in cts. per $1/_2$ Kg.):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	$81^3/_4$	$87^3/_4$	102	95	112 —120
Februari . . .	$85^1/_2$	$84^1/_4$	95	93	118 —125
Maart . . .	$84^3/_4$	88	94	96	150
April	$82^3/_4$	$88^1/_4$	$99^3/_4$	$99^1/_4$	140 —155
Mei	81	$90^3/_4$	$95^1/_2$	$99^1/_2$	152 —$177^1/_2$
Juni	$80^1/_4$	97	95	—	175 —200
Juli	85	$101^3/_4$	95	$113^3/_4$	$162^1/_2$—175
Augustus . .	—	$103^1/_4$	$88^1/_4$	—	175
September . .	80	127	$88^1/_2$	$117^1/_2$	179
October . . .	$78^1/_2$	130	$88^3/_4$	$113^3/_4$	$212^1/_2$—225
November . .	$82^3/_4$	160	85	$111^3/_4$	235 —$237^1/_2$
December . .	88	143	$87^3/_4$	120	175

Rubber.

De Londensche rubbermarkt had niet alleen vóór het uitbreken van den oorlog, maar ook zelfs daarna over het algemeen een vaster aanzien dan in 1913. De grootste stijging had plaats in April, onder invloed van een tijdelijke vermindering in de aanvoeren en de grootste daling kwam tegen het einde van Juni in verband met de toen reeds ontstane politieke en financieele onzekerheid. Bij het uitbreken van den oorlog kwam de markt eensklaps tot stilstand, maar reeds medio Augustus waren loco-zaken weder onder normale condities aan den gang.

De prijzen kwamen overeen met de gemiddelden van vóór den oorlog en bleven vast tot midden November, toen de Britsche regeering den uitvoer verbood behalve naar Frankrijk en Rusland. De in 1913 gehouden besprekingen te Londen omtrent aaneensluiting van alle producenten, wijziging van het verkoopsysteem en verkrijging van uniformiteit van bereiding hadden voor het uitbreken van den oorlog nog geen resultaat opgeleverd en werden nu onbepaalden tijd uitgesteld. Voorloopig was ook het in de laatste jaren steeds opduikend schrikbeeld van de synthetisch bereide rubber van de markt verdwenen.

De Nederlandsche rubbermarkt gedurende de maanden vóór den oorlog had een kalm aanzien, groote prijsschommelingen als in 1913 kwamen niet voor en de markt volgde vrijwel het lage niveau van Londen. De aanvoeren waren ruim en de toenemende consumptie zorgde geregeld voor een goede vraag.

Met Augustus verkeert dan de geheele toestand. De markt in Nederland krijgt de beschikking over zeer belangrijke voorraden, doordat behalve de rechtstreeks naar Nederland verscheepte hoeveelheden ook verschillende, voor Antwerpen bestemde ladingen naar Rotterdam worden gedirigeerd. De

prijzen voor beschikbare rubber gaan snel de hoogte in, integenstelling met Londen, waar zij zich nauwelijks kunnen handhaven. Er wordt, vooral aan de Rotterdamsche markt flink gekocht. De voorspoedige tijd duurt evenwel niet lang; einde September verklaart de Britsche regeering het artikel eerst tot conditioneele en spoedig daarop tot absolute contrabande en de aanvoeren houden grootendeels op.

Intusschen waren goede zaken gemaakt; tegen zeer hooge prijzen was alles vlotweg van de hand gegaan, zonder de gebruikelijke nauwkeurige beoordeeling, sorteering, bemonstering en taxatie. Wat na September nog Nederland binnen kwam waren uitsluitend gouvernementsrubber uit Indië met bestemming voor binnenlandsch verbruik en enkele kleine partijen van particulieren, waarvan nog naar neutrale havens werd uitgevoerd.

Gedurende 1915 kwam geen andere rubber binnen, dan afkomstig uit Nederlandsche koloniën en zelfs deze invoer ging nog met allerlei bezwaren gepaard, zoodat Indische producenten afzet voor hún product gingen zoeken aan de Londensche en New-Yorksche markten, waar zij het grootste deel tot flinke prijzen van de hand hebben gedaan.

De aanvoeren werden eindelijk geheel stop gezet, toen in het laatst van het jaar (27 November) de Nederlandsche Overzee-Trustmaatschappij bekend maakte, dat geen verschepingen naar Nederland meer konden worden toegelaten.

Gegevens omtrent aanvoer, afdoeningen, voorraad en prijsverloop zijn niet met eenige nauwkeurigheid te geven, aangezien nagenoeg alle zaken onderhands werden afgedaan en de statistieken omtrent de enkele gehouden kleine inschrijvingen geheim werden gehouden.

Volgens schatting van insiders flucteerde de prijs voor crépe no. 1 vanaf f 1.60 à f 1.90 per $^1/_2$ Kg., terwijl als hoogste prijs wordt geschat f 2.60 en als eindprijs in December f 2.30.

Enkele partijen, in den vrijen handel aangeboden, werden door Amerika tegen prijzen op Londensche pariteit genomen.

De Londensche markt, meer dan ooit van belang voor het

Nederlandsch-Indische product, was gedurende de eerste 10 maanden van het jaar op vrij vast niveau gebleven met eenigszins stijgende tendenz, tusschen $2/2^1/_2$ en $2/7^1/_2$ voor crêpe. In November ging dan de noteering wel de hoogte in onder nvloed van groote aankoopen van Amerika en Rusland en bereikte $3/7^1/_4$. Kort daarop trad een daling in, welke zich echter in den loop van December weer herstelde, zoodat het jaar sloot op 4/1.

Te Batavia hadden in 1915 totaal 21 inschrijvingen plaats, waarin werden aangeboden 279.992 Kg. en verkocht 144.667 Kg.

De aanvoer van rubber, afgezien van een geringe hoeveelheid gouvernementsrubber uit Nederlandsch-Indië stond in 1916 geheel stil. De N. O. T. bleef het verbod van verlading uit Indië handhaven en men was voor het verbruik in het binnenland geheel aangewezen op de bestaande voorraden. Einde Januari werd een algemeen uitvoerverbod van rubber afgekondigd.

De in Nederland betaalde rubberprijzen hadden elk verband met de wereldmarkt verloren en waren zeer hoog.

De producenten in Oost-Indië verscheepten hun product, evenals reeds in 1915 geschiedde wederom naar Amerika en Groot-Britannië. Op de te Batavia gehouden inschrijvingen trad vooral Amerika als kooper op, doch het gebrek aan scheepsruimte, dat zich steeds sterker deed gevoelen, belemmerde het doen van zaken.

De Londensche markt vertoonde een meer bewogen beeld dan in het vorige jaar. De noteering van crêpe no. 1 van begin Januari, welke 4/3 bedroeg, daalde begin Februari reeds tot 3/2 en hoewel begin Maart eenig herstel viel waar te nemen, gingen de noteeringen toch geregeld omlaag, totdat zij begin Augustus het laatste punt bereikten (2/2). Met eenige schommelingen kwam daarna tot het einde van het jaar weer verbetering. Het jaar sloot met 3/ na nog medio November 3/5 te hebben bereikt.

Op 34 te Batavia gehoudén inschrijvingen werd aangehouden 414.365 Kg. en verkocht 244.199 Kg.

Gedurende het geheele jaar 1917 had geen invoer of uitvoer plaats. Uit aanwezige voorraden werd de binnenlandsche industrie bediend. De Nederlandsch Oost-Indische productie werd òf in veilingen te Batavia loco òf op f o.b. en c.i.f. condities naar Groot-Britannië en Amerika verkocht, waarbij gebrek aan scheepsruimte zich zeer deed gevoelen.

De binnenlandsche voorraad bleek in de onmiddellijke behoeften der Nederlandsche industrie wel te kunnen voorzien.

Met medewerking van de „Amsterdamsche Vereeniging voor den rubberhandel" werd opgericht het „Bureau van advies der N. O. T. voor de distributie van ruwe rubber", welke organisatie zorgde voor een vrijwillige distributie van het artikel, waardoor een behoorlijke en prompte aflevering gewaarborgd werd. Daarbij werden aan fabrikanten telkens voor 6 maanden voldoende grondstoffen toegewezen tegen vooraf bepaalde prijzen. Voor de eerste distributie bedroegen deze f 5.50 per Kg. en voor de tweede f 6 per Kg. op basis prima Hevea Crêpe.

De rubbermarkt te Batavia stond, wat omzetten en prijzen betreft, geheel onder den invloed van de moeilijkheden in het zeeverkeer. De buitengewoon hooge vrachten naar Europa en Amerika oefenden een drukkenden invloed uit. Voor zoover de prijzen reeds bekend zijn geworden, schijnt de noteering het hoogst te zijn geweest in Februari (f 2 per $^1/_2$ Kg. eerste qualiteit) en het laagst in December (f 1.05).

Evenals het vorige jaar werd ook in 1918 door middel van eene vrijwillige distributie de hier te lande aanwezige hoeveelheden rubber aan de fabrikanten toegewezen tegen een prijs welke was gesteld op f 6.50 per Kg. basis prima Hevea Crêpe.

Nog werden zaken gedaan in rubber, welke in Nederlandsch-Indië voorradig was. De prijzen hiervoor waren in den beginne zeer laag, maar liepen weldra belangrijk op.

Rubber (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	7.119	3.134	—	—	—
waarvan uit:					
Groot-Britannië . .	1.135	272	—	—	—
Ned. Oost-Indië .	4.260	2.822	—	—	—
Uitvoer	5.291	188	—	—	—
waarvan naar:					
Duitschland . . .	2.443	79	—	—	—
Groot-Britannië . .	1.108	3	—	—	—
Ver. Staten . . .	842	94	—	—	—

Wereldproductie (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Plantagerubber . .	71.380	107.867	150.000	totaal	totaal
Braziliaansche . .	37.000	37.220	37.000		
Andere soorten . .	12.000	13.615	15.000		
Totaal . . .	120.380	158.702	202.000	256.976	280.000(1)

(1) Geschat.

Wereldverbruik (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918. (1)
Ver. Staten	61.240	96.792	120.475	183.375	175.000
Groot-Britannië . .	18.000	15.072	26.782	25.983	20.000
Rusland	11.610	10.000	7.500	7.500	5.000
Duitschland . . . / Oostenrijk	43.400	6.000	3.000	3.000	10.000
Frankrijk	5.000	10.770	14.000	17.000	11.000
Italië	4.000	6.500	9.000	9.000	7.000
Scandinavië . . . / Nederland	2.400	6.568			
Japan . . . . . / Australië	2.400	2.500	11.725	9.817	12.000
Canada	1.700	4.500			
België	630	—			
Totaal	120.380	158.702	189.782	255.675	240.000

(1) Geschat.

Uitvoer van Rubber uit Nederlandsch-Indië (in tons):

	1914.	1915.	1916. (1)	1917. (2)	1918. (2)
Totaal . . .	10.046	18.765	22.143	18.958	17.303
waarvan naar:					
Nederland	2.186	2.407	167	—	—
Groot-Britannië . .	3.649	7.248	6.119	2.192	1.659
Duitschland . . .	43	—	—	—	—
Frankrijk	3	5	—	—	—
Belgiën	447	—	—	—	—
Ver. Staten . . .	292	6.270	12.261	14.955	6.555
Andere landen . .	3.426	2.755	33.125	1.811	9.089

(1) Uitsluitend van Java, Madoera en Deli.
(2) 〃 〃 Java en Madoera.

Noteeringen te Londen voor Plantage-Rubber.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . .	2.5¼—2.2½	2.2½—1.11¾	4.3 —3.11½	4.3½	2.6
Februari. .	2.7 —2.4	2.4 —2.1¼	3.8 ½—3.11½	3.3¾	2.4½—2.3
Maart. . .	2.8 —2.3½	2.4½—2.3¾	3.8 ½—3.5¾	—	2.6¾—2.4¾
April . . .	3 —2.6½	2.4¾—2.3	3.5 —3.7	—	2.6 —2.4
Mei . . .	2.8 —2.3¼	2.5¼—2.3	3.11½—2.8½	—	2.4½—2.2½
Juni . . .	2.4½—2.2¼	2.6 —2.4½	2.8 —2.4½	2.4¾	2.3 —2.3 (Juni–September)
Juli . . .	2.3 —2.1½	2.7½—2.5¾	2.4½—2.2	2.5¼	
Augustus .	2.5½—2	2.5¾—2.4½	2.4½—2.2½	2.10¾	
September .	2.2½—2	2.5 —2.3¾	2.4¾—2.3	2.7½	
October . .	2.3½—2.7½	2.6½—2.4¾	2.6 —2.4½	2.9½—2.2½	2.5½—2.2
November .	2.5½—2.1	3.7½—2.5	2.10½—2.6½	—	2.6 —2.4½
December .	2.2 —1.11½	4.1 —3.0½	3.5½—2.10	2.6¼	2.4½—2.2½

Noteeringen Amsterdam-Hevea (in guldens per ½ Kg.)

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari	1.56		2.20—2—.260 (Januari–December)	—	—
Februari . . .	1.70	laagste 1.60; hoogste 2.60 (Februari–November)		—	—
Maart	1.59			2.55	—
April	1.59			—	—
Mei	1.53			—	—
Juni	1.49			—	—
Juli	1.48			—	—
Augustus. . . .	—			—	—
September . . .	—			3	—
October	—			—	—
November . . .	—			—	—
December . . .	—	2.30		—	—

Kinabast en Kinine.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Verschepingen Kinabast van Java (tons) . . .	7.011	5.611	8.576	1.564	—

	1915.	1915.	1916.	1917.	1918.
Officieele afdoeningen 1e en 2e hand					
Fabrieksbast Kg.	7.029.226	6.419.756	7.976.276	5.536.938	34.902
met zwavelzure Kinine 〃	409.971	395.738	490.869	345.695	1.306
Pharm.-bast 〃	309.792	330.589	96.809	130.169	—
met zwavelzure Kinine 〃	7.785	8.551	2.259	3.159	—
Totaal 〃	7.339.018	6.750.345	8.073.085	5.667.107	34.902
met zwavelzure Kinine 〃	417.756	404.289	493 128	348.854	1.306
Aanbod Bast totaal 〃	9.994.948	10 609.610	10.932.664 (1)	9.082.764 (2)	36.585
met zwavelzure Kinine 〃	576.596	635.296	632.670	491.096	1.364
Doorsneê gehalte fabrieksbasten	6.03 %	6.25 %	6.17 %	6.17 %	4.80 %
Doorsnee Unit fabrieksbast.	6.20	6.20	11.40	—	—

(1) Waarvan 205.380 zonder analyse.
(2) 〃 48.323 〃 〃

Veilingen der Amsterdamsche Kininefabriek (Sulfas Chin. Ph. Brit.)

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Aangeboden Kg	17.010.000	5.670.000	—	—	—
Verkocht 〃	2.126.250	992.250	—	—	—
Doorsnee-prijs	f 21.42	f 21.85	—	—	—

Noteering der Amsterdamsche Kininefabriek.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Voor Ed. II (Kg.)	f 23	f 23	—	—	f 65
〃 Ed. IV 〃	〃 27.25	f 27.50 - f 28—f 31	f 31 (1)	f 31—f 41 (1)	f 76.25 (1)

(1) Voor binnenlandsch verbruik.

Noteeringen Kinine te Londen (sh. d. per oz.)

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . .	1e hand 13	2e hand 1/2	2e hand 3/— à 3/3	2e hand 2/4 à 2/5	3/4—3/6
Februari . .	2e 〃 11 7/8	—	4/—	—	—
Maart . . .	—	—	—	—	—
April . . .	—	—	—	—	—
Mei . . .	—	—	—	2/8	—
Juni . . .	—	—	3/—	—	—
Juli . . .	〃 12 1/2	—	—	—	3/1
Augustus .	〃 15	—	—	—	4/—41/
September .	〃 15	2/1	—	—	6/6
October . .	〃 15	5/6	—	—	6/9
November .	〃 15	—	2/1	—	5/9 à 6/3
December .	〃 14	3/3	2/5 à 2/6	3/3 à 3/6	6/6 à 7/—

Coca.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Verschepingen van Java (colli) . . .	24.392	20.276	3.640	310	41
Veilingen te Amsterdam					
Aantal	9	9	3	3	—
Aangeboden Kg.	1.071.139	1.052.451	N. O. T. 91.386 vrij 56 038	N. O. T. 65.737 vrij 18.048	—
Totaal Alcaloïden 〃	17.576	15.852	N. O. T. 1.378 vrij 749	N. O. T. 993 vrij 225	—
Verkocht 〃	903.638	114.255	N. O. T. 33.455 vrij 6.717	N. O. T. 5.610 vrij —	—
Totaal Alcaloïden 〃	14.918	1.717	N. O. T. 551 vrij 99	N. O. T. 103 vrij —	—
Doorsneê gehalte .	1.64 %	1.52 %	1.45 %	1.45 %	—

Opbrengst veilingen (per unit in cts.)

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	16.26	—	—	—	—
Februari. . .	15.57	—	—	—	—
Maart . . .	—	11.01	—	—	—
April	14.73	—	—	N.O.T. 20.09	—
Mei	15.63	10.15	—	—	—
Juni	15.—	10.33	—	—	—
Juli	15.—	14.27	—	—	—
Augustus . .	—	14.46	—	—	—
September . .	—	—	—	—	—
October . . .	13.40	—	—	—	—
November . .	14.13	—	N. O. T. 14.53 vrij 18.17	—	—
December . .	15.77	—	〃 14.42 〃 —	—	—
Gemiddeld . .	15.06	12.04	〃 14.45 〃 18.17	N.O.T. 20.09	—

Verkocht buiten veiling.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Coca Kg. . .	87.674	277.165	224.699	316.302	23.588
Totaal Alcaloïden 〃 . .	1.455	4.580	4.022	4.562	286
Voorraad 31 Dec (colli).	1.759	9.570	5.913	403	0

Kapok.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Aanvoeren totaal (pakken)	107.009	87.419	38.337	7.512	613
waarvan te:					
Amsterdam gezuiverde .	84.782	77.503	31.616	6.326	613
» ongezuiverde.	3.968	2.380	244	—	—
Rotterdam gezuiverde .	10.422	7.734	6.477	1.186	613
Verkocht totaal	99.592	89.790	41.841	9.054	613
waarvan te:					
Amsterdam gezuiverde .	84.936	79.994	34.756	7.076	613
» ongezuiverde.	3.968	2.017	607	—	—
Rotterdam gezuiverde .	10.688	7.779	6.478	1.978	0
Voorraad totaal 31 Dec. .	7.417	5.046	1.542	—	0
waarvan te:					
Amsterdam	6.579	4.253 (1)	756	—	0
Rotterdam	838	793	792	—	0
Gewicht pakken gezuiverd	40 Kg.	40 Kg.	41 Kg.	40 Kg.	—
» » ongezuiverd	—	--	90 »	—	—

(1) Waaronder 1.323 gezuiverde N. O. T.—vrij.

Noteeringen (per $1/2$ Kg.):

1914.	extra gezuiverde			38	cts.
	prima ″			37—38	″
	″			34—37	″
	ongezuiverde			12—12$^{1}/_{2}$	″
1915.	extra gezuiverde Java	N. O. T.	45 cts.	vrij 57	″
	prima ″ ″	N. O. T.	44 ″	″ 56	″
	″ ″ Soerabaia	N. O. T.	43 ″	″ 55	″
	ongezuiverde	N. O. T.	14$^{1}/_{2}$ ″	″ —	″
1916.	extra gezuiverde Java	N. O. T.		55—60	″
	prima ″ ″	N. O. T.		55—60	″
	″ ″ Soerabaia	N. O. T.		54—59	″
	ongezuiverde	N. O. T.		—	″
1917.	prima gezuiverde Java	N. O. T.		190	cts. nom.
1918.	Geen noteeringen.				

Hout.

Toen in Augustus 1914 de oorlog uitbrak verkeerde de Nederlandsche houthandel in zooverre in gunstigen toestand, dat een groot deel der voorraden, welke voor dat jaar in het buitenland gekocht waren, reeds hier te lande was aangevoerd.

Hierbij kwam, dat, afgescheiden van dezen aanvoer, van verschillende houtsoorten in diverse afmetingen vrij groote hoeveelheden aanwezig waren, zoodat de directe invloed van den oorlog zich meer uitte in bezorgdheid over de uitstaande credieten bij de afnemers, dan wel in vrees voor gebrek aan het artikel zelf.

Geleidelijk zou dit anders worden. Met name de stoomzagerijen zagen zich in haar bedrijven bedreigd door het gemis van aanvoeren van Russische, Zweedsche en Finsche balken, terwijl ook in het gezaagde vuren- en grenenhout gebrek aan enkele afmetingen kwam.

Uit den aard der zaak wendde de houthandel zich tot Duitschland en later ook tot Oostenrijk-Hongarije voor den aanvoer van dennen, vuren- en grenen balken en gezaagd hout. Ook vóór den oorlog betrok men vandaar geheele stammen, voornamelijk voor hout van langere afmetingen dan uit de Russische en Scandinavische balken gezaagd kon worden. Bovendien maakte de lagere Duitsche en later ook de Oostenrijksch-Hongaarsche valuta, dat ook voor het gezaagd hout in die landen in concurrentie met het Zweedsche gezaagde hout gekocht kon worden.

Reeds in den aanvang van het jaar 1915 werd ook de aanvoer van hout uit Duitschland moeilijker, doordat daar te lande een uitvoerverbod voor hout werd afgekondigd teneinde de reusachtige hoeveelheden, welke het leger behoefde, te kunnen

verkrijgen tegen niet te hooge prijzen. Het uitvoerverbod was niet absoluut, met consent was uitvoer mogelijk. Er ontstond toen een vrij ongeregelde toestand totdat onder leiding der Duitsche Regeering in den nazomer van 1915 in Duitschland door den houthandel daar te lande eene „Zentralstelle für die Ausfuhrbewilligungen in der Holzindustrie" gesticht en een vertrouwensman naar Nederland gezonden werd teneinde na te gaan, of inderdaad het Duitsche hout wel voor Nederland bestemd was en niet naar met Duitschland en zijn bondgenooten in oorlog zijnde landen werd uitgevoerd.

Intusschen ging de houtinvoer steeds stroever. Een delegatie van den Bond van Houthandelaren in Nederland en gingen nu in November 1915 naar Berlijn om te trachten verbetering in den toestand te krijgen, wat inderdaad gelukte.

Er werd overeengekomen, dat de importeerende Nederlandsche firma's waarborgen zouden geven, dat het Duitsche hout in geen enkelen vorm zou bestemd worden voor een der vijandelijke rijken. De Bond van Houthandelaren verleende daarbij zijne bemiddeling, ook voor de niet-leden van dien Bond, die echter een bankgarantie moesten stellen tot 100 pCt. van den koopprijs van het te importeeren hout.

Het gevolg van dezen maatregel was, dat dus de geheele invoer van Duitsch hout en ook van het Scandinavische hout, dat via Duitsche wateren hier te lande werd aangevoerd, over het kantoor van den Bond voormeld werd geleid.

Deze regeling trad praktisch eerst met Januari 1916 in werking. In 1916 werd uit of via Duitsche wateren naar hier aangevoerd (in Marken):

Eikenhout	rond	1.537.671
	gezaagd	3.582 220
Naaldhout	rond	4.379.575
	gezaagd	11.144.411
Beukenhout	rond	221.788
	gezaagd	234.492
	Transporteeren . . .	21.110.157

Transport . . .	21.110.157
Overzeesch hout, Amerikaansch en Japansch eikenhout	1.287.468
Vaten en vaathout	2.155.011
Diverse	1.700.357
Triplexplaten	397.097
Dwarsleggers	4.511.310
Totaal Mark	31.161.400

Men houde hierbij in het oog, dat naast deze hoeveelheid ook nog Scandinavisch hout met Nederlandsche en neutrale schepen werd aangevoerd. Hoeveelheden daarvan zijn niet bekend

Eene tegen het einde van 1915 met de Duitsche autoriteiten getroffen regeling voor den invoer van Duitsch- en Zweedsch hout met Duitsche schepen op Delfzijl bleek practisch uitvoerbaar.

De aanvoer van Zweedsch hout met Duitsche schepen vond in 1916 geregeld plaats, en, dank zij de aanvoeren met neutrale schepen daarnevens, kan gezegd worden, dat van dit hout voor de hier te lande daaraan bestaande behoeften voldoende hoeveelheden aangevoerd werden.

De aanvoer van hout uit Duitschland ondervond daarentegen wel ernstige belemmeringen.

In de eerste plaats doordat de Duitsche autoriteiten dien aanvoer tegen hielden in verband met de daar te lande bestaande legerbehoeften, doch ook doordat vele Duitsche verkoopers in strijd met hun contractueele verplichtingen eenvoudig niet leverden en van hoogere prijzen profiteerden of wel zich niet ontzagen zich slechts tot levering bereid te verklaren tegen hoogere prijzen dan aanvankelijk waren overeengekomen. In vele gevallen werden die prijsverhoogingen — zij het noode — geaccepteerd, omdat nu eenmaal aan het artikel hier groote behoefte bestond.

Toen ten slotte de aanvoeren uit Duitschland zeer sterk verminderden en ten deele geheel gestaakt werden, ging eene commissie uit den Bond van Houthandelaren in Juni 1916 opnieuw naar Berlijn en werd den leider der Bauabteilung van het Kriegsministerium aldaar voorgesteld eene regeling in te voeren, waarbij aan Duitsche firma's, die hout voor het Duitsche leger beschikbaar stelden, een hoeveelheid gelijk aan een derde dier beschikbaar gestelde hoeveelheid voor uitvoer naar Nederland zou worden vrijgegeven.

Hoewel dientengevolge in de volgende maanden weer eenige partijen op dergelijke voorwaarden voor uitvoer werden vrijgegeven, nam de aanvoer geleidelijk af. Het bleek noodig dat meer en meer naar andere streken, waarvan hout met name dennen-, vuren- en grenenhout kon ingevoerd worden, werd omgezien. Reeds hadden enkele firma's daartoe zich tot Oostenrijk gewend en na eenige besprekingen te Weenen, werd in het najaar van 1916 eene regeling getroffen voor den invoer van Oostenrijksch hout, die bijna geheel overeenstemde met de Duitsche regeling. De aanvoeren uit Oostenrijk volgden daarop, nadat half December 1916 door het bestuur van den Bond van Houthandelaren in Nederland met de vertegenwoordiging der Duitsche Regeering eene regeling getroffen werd omtrent den doorvoer van Oostenrijksch hout en den aanvoer van 10.000 M^3. Duitsch rond hout.

Bovendien werd toegezegd dat Duitschland zelf uitvoervergunning zou geven voor die soorten en qualiteiten, welke volgens deze regeling vrij doorgevoerd zouden kunnen worden.

Ook deze toezegging kon door de inmiddels stijgende legerbehoeften in Duitschland niet geheel worden nagekomen. Wel is het gelukt de ongeveer 10.000 M^3. rondhout, veiling 1914/1915, vrij te krijgen, doch de aanvoeren vonden eerst plaats in 1917; de aanvoer van ander Duitsch hout is steeds moeilijker geworden.

Het door de Nederlandsche Regeering uitgevaardigde uitvoerverbod van hout bleek voor enkele firma's, die West-Indische en Indische houtsoorten exporteerden, bezwaren met zich te brengen, evenals voor den uitvoer van inlandsch iepenhout.

In den loop van het jaar 1917 werd wat den doorvoer betreft van Oostenrijksch-Hongaarsche en Zweedsche houtwaren door Duitschland geen belemmeringen in den weg gelegd.

Ter bestrijding der administratiekosten in Duitschland werd aldaar in het laatst van het jaar 1917 besloten eene retributie van $1/4$ pCt. der aangevoerde waarden te heffen voor doorvoerbewilliging van Zweedsch hout. Bovendien werd geheven een uitvoerrecht van 8 pCt. op Duitsch hout, weliswaar van de Duitsche verkoopers, maar dit werd door dezen terstond op de Nederlandsche koopers afgewenteld. Later werden die gelden zelfs rechtstreeks door de Nederlandsche koopers te Berlijn betaald, teneinde oponthoud in de verzendingen te voorkomen.

Voorts werd in het jaar 1917 een zoogenaamd Duitsche „zwarte lijst" ingevoerd.

Wat het Oostenrijksch-Hongaarsche hout betreft slaagde men er in den doorvoer door Duitschland geregeld te krijgen en voor vrij aanzienlijke hoeveelheden uitvoervergunning te erlangen.

In October 1917 werd een „Kreditabkommen" gesloten tusschen twee groepen bankiers, eene Oostenrijksch-Hongaarsche en eene Nederlandsche, waarbij ook de levering van bepaalde hoeveelheden hout gedurende de zes maanden October 1917—Maart 1918 uit Oostenrijk-Hongarije naar Nederland werd bedongen.

Met betrekking tot den handel met Zweden was vooral van belang de bijzonder hooge Kronenkoers in 1917. Deze was het directe gevolg der goudpolitiek van de Zweedsche Rijksbank, die weigerde goud te accepteeren. De Nederlandsche Bank heeft herhaaldelijk getracht hierin verandering te brengen, echter tevergeefs.

Ten slotte werd in December 1917 bekend gemaakt, dat vervoer van Zweedsch hout uit Duitsche havens per spoor naar Nederland niet meer toegestaan kon worden, wegens het buitengewoon drukke goederenvervoer op de Duitsche spoorwegen.

In 1918 bedroeg de aanvoer uit Duitschland (in Marken):

Eikenhout	rond	743.182
	gezaagd	1.484.262
Naaldhout	rond	13.801.352
	gezaagd	77.721.634
Beukenhout, gezaagd		8.400
Vaathout		414.118
Diverse		2.788.536
Brandhout		19.624
	Totaal Rijksmark	96.981.108
Zweedsch hout, waarvoor Duitschland doorvoer toeliet		61.710.461
	Totaal-Generaal in Marken	158.691.569

Deze opgaaf is niet volledig omdat sinds het totstandkomen van den wapenstilstand in October 1918 geen gegevens meer verkregen werden.

In die laatste maanden van 1918 zijn de uitvoeren echter niet van veel beteekenis geweest.

Uit Oostenrijk-Hongarije waren de invoeren in 1918 zeer gering. De hoeveelheden, die volgens het „Kreditabkommen" moesten geleverd worden, zijn dan ook slechts voor een klein deel hier te lande aangekomen. Toen de wapenstilstand gesloten werd lag alleen aan betaald eikenhout voor rond f 2.000.000 Nederlandsch eigendom in Slavonië en Kroatië en dit hout kon niettegenstaande alle pogingen nog niet worden aangevoerd.

Wat den Zweedschen handel betreft is een belangrijk feit, dat de Zweedsche Rijksbank na langdurige onderhandelingen in 1918 besloot voor 7.000.000 Kronen aan goud te accepteeren voor betaling van daar te lande door Nederlanders gekocht hout. Dit heeft er zeer toe bijgedragen om den koers van den Zweedschen Kroon om en bij den parikoers te behouden.

De aanvoeren van Zweedsch hout met Duitsche schepen op Delfzijl ondervond van Duitsche zijde geen belemmering.

De prijzen van het Zweedsch vuren- en grenenhout bedroegen per M^3.:

	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	f 52.25 tot f 54.—	f 74.25 tot f 81.—	f 77.50 tot f 86.75
April. . . .	〃 59.— 〃 〃 59.75	〃 76.75 〃 〃 85.—	〃 82.50 〃 〃 86.—
Juli	〃 67.50 〃 〃 77.50	〃 77.50 〃 〃 84.25	—
October . . .	〃 69.— 〃 〃 74.50	〃 79.25 〃 〃 83.50	〃 87.50 〃 〃 97.75

De prijzen van het gezaagde Duitsche dennen-, vuren- en grenenhout beliepen per M^3.:

		Marken.	Koers.	Guldens.
1916	Januari . . .	62— 68	48 c.	32
	April	80— 90	43 〃	37
	Juli	100—120	43 〃	47
	October . . .	100—120	43 〃	47
1917	Januari . . .	140—150	36 〃	54
	April	170—190	35 〃	63
	Juli	180—220	34 〃	68
	October . . .	180—200	36 〃	68
1918	Januari . . .	170—190	40 〃	72
	April	180—200	40 〃	76
	Juli	180—220	38 〃	76
	October . . .	240—260	32 〃	80
	December . .	220—260	30 〃	72

Voor Duitsche dennen-, vuren- en grenen balken waren de prijzen (per M^3.):

1916	voor vurenhout	f	28.29
	„ grenenhout	„	38.40
1917	„ vurenhout	„	55.—
	„ grenenhout	„	62.50
1918	„ vurenhout	„	60.—
	„ grenenhout	„	70.—

Verkoopsprijzen buitenlandsch eikenhout.

Normale afmetingen en prima kwaliteit:
- voor Slavonisch rondeiken diameter gemidd. 70 c.M.
- voor Zuid-Russisch rondeiken diameter gemidd. 50 c.M.
- voor gekantrecht Slavonisch eiken 1—4 M. lang.
- voor gekantrecht Amerikansch- en Japansch eiken 3—5 M. lang.

Datum		Ongezaagde Slavonisch Rondeiken M^3. bandmaat.	Gekantrecht Slavonisch gerekend op 1 c.M. dikte.	Ongezaagde Zuid-Russisch rondeiken M^3. bandmaat.	Gekantrecht Amerikansch- en Japansch eikenhout, gerekend op 1 duims dikte (per M^3.)
Augustus	1914 . .	f 100	f 120	f 70	f 85
Januari	1915 . .	" 105	" 135	" 70	" 90
April	1915 . .	" 110	" 150	" 80	" 95
Juli	1915 . .	" 120	" 150	" 80	" 110
October	1915 . .	" 120	" 150	" 80	" 115
Januari	1916 . .	" 120	" 150	" 80	" 130
April	1916 . .	" 115	" 140	" 90	Daar de directe import door het uitbreken van den oorlog in Augustus 1914 geheel werd stopgezet, geraakte de voorraad Amerikaansch- en Japansch eiken langzamerhand geheel uitgeput en werden de resteerende kleinere partijtjes verkocht tot prijzen van f 200 à 400 per M^3. Hetzelfde geschiedde met Zuid-Russisch eiken van Odessa; deze soort eiken werd echter vervangen door Zuid-Duitsch eiken, zoodat de hiernevens gegeven noteering voor Zuid-Russisch eiken vanaf medio 1916 geldt voor Zuid-Duitsch eiken rondhout.
Juli	1916 . .	" 115	" 130	" 90	
October	1916 . .	" 115	" 115	" 90	
Januari	1917 . .	" 120	" 125	" 90	
April	1917 . .	" 120	" 135	" 95	
Juli	1917 . .	" 125	" 150	" 105	
October	1917 . .	" 140	" 190	" 120	
Januari	1918 . .	" 200	" 250	" 150	
April	1918 . .	" 325	" 350	" 180	
Juli	1918 . .	" 340	" 400	" 220	
October	1918 . .	" 340	" 420	" 230	

In October 1918 werd de gelegenheid geopend hout uit Narva aan te voeren en kwamen ook eenige partijen Finsch vurenhout ter markt, die reeds in 1914 gekocht en betaald waren, doch waarvoor tot dusver geen bevrachting mogelijk was geweest.

Het binnenlandsche hout heeft slechts op bescheiden schaal in de Nederlandsche behoefte kunnen voorzien. Alleen voor mijnhout en voor brandhout heeft het een rol van eenige beteekenis kunnen vervullen. De behoefte aan brandhout deed zelfs veel werkhout voor dit doel bezigen,

---

Hout (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer.					
Ongezaagd .	110.775 (1)	3.523 (1)	17.193 (1)	166.711	296.133
Gezaagd . .	251.229 (1)	156.815 (1)	136.570 (1)	294.063	323.556
Uitvoer.					
Ongezaagd .	184.868	34.940	7.698	227	187
Gezaagd . .	367.425	35.149	3.673	38	32

(1) Daarbij komt nog, volgens de opgaven der officieele statistiek, voor een bedrag aan guldens in:

	1914.	1915.	1916.		
Ongezaagd .	22.455.000	12.070.000	20.129.000		
Gezaagd . .	30.394.000	18.883.000	34.029.000		

Van het ingevoerde hout was herkomstig in tons uit:

	1914 (1).	1915 (1).	1916 (1).	1917.	1918.
Duitschland .	1.338	709	—	95.063	137.792
Oostenr.-Hong.	—	—	—	11.046	25.887
Rusland . .	219.983	—	4.403	1.486	30.459
Zweden. . .	103.313	150.332	112.623	336.137	417.703
Noorwegen .	12.354	1.918	31.412	31.449	1.726

Van het uitgevoerde hout ging in tons naar:

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
België . . .	91.460	13.027	373	—	27
Duitschland .	431.560	36.662	5.942	10	12

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Fijn werkhout.					
Invoer . .	4.207 (2)	2.190 (2)	2.36 (2)	527 (3)	43 (3)
Uitvoer (3)	15.740	1.294	797	139	—
Verfhout (3).					
Invoer . .	29.406	346	180	—	—
Uitvoer . .	16.398	1.692	1	—	—

(1) Waarbij dient te worden gevoegd een bedrag in guldens voor:

	1914.	1915.	1916.		
Duitschland .	9.308.000	11.472.000	19.660.000		
Rusland . .	7.238.000	—	353.000		
Zweden . .	1.389.000	1.509.000	6.631.000		
Noorwegen .	163.000	398.000	758.000		

(2) × f 1000. (3) Tons.

Huiden.

De hausse-periode van 1912 en het begin van 1913 was reeds in de laatste maanden van dat jaar tot staan gekomen en de huidenmarkt vertoonde in de eerste helft van 1914 een zeer kalm, zoo niet eenigszins lusteloos aanzien. De leerlooierijen, die de flauwe marktstemming op hun product zagen terugslaan, voelden er algemeen weinig voor om verliezen te lijden op de in 1913 zoo duur gekochte grondstoffen en waren geneigd hun product aan de markt te onthouden tot betere dagen zouden aanbreken.

Bij het uitbreken van den oorlog waren, na de normale aanvoeren in de eerste jaarhelft, huiden en leder aldus in zeer ruime hoeveelheid in den lande voorhanden. Dit feit, gevoegd bij de onzekerheid, waarin men bijna gedurende de geheele maand Augustus omtrent het al dan niet in den oorlog betrokken worden van Nederland verkeerde, deden de prijzen der huiden algemeen tot 15 à 20 cts. teruglopen, De voor 13 Augustus aangekondigde veiling te Rotterdam werd voorloopig uitgesteld.

In het laatst van Augustus en begin September begon de prijs zich weder te herstellen; eenige partijen huiden waren voordeelig naar het buitenland geplaatst en de looierij, die te voorzien zou hebben in de enorme lederbehoeften van het gemobiliseerde leger, toonde meer belangstelling.

In verband daarmede werd door de huidenclubs te Rotterdam en Amsterdam voor 9 September een nieuwe veiling aangekondigd. Dienzelfden datum werd een uitvoerverbod uitgevaardigd, zoodat het onmogelijk werd de reeds ingekomen groote buitenlandsche orders uit te voeren. Van dit uitvoerverbod ondervonden de inlandsche huiden den meesten invloed, aangezien deze vooral naar het buitenland worden uitgevoerd.

Intusschen verscheen de mededeeling, dat huiden en vellen door de Britsche Regeering op de lijst van conditioneele contrabande waren geplaatst. Hieruit volgde, dat de overzeesche aanvoer, met name die uit Nederlandsch Oost-Indië, welke toch al niet groot was, tot een minimum zou verminderen. Er ontstond nu groote vraag naar alle soorten lichte runderhuiden, welke b.v. op de inschrijving van 11 November grif en tot hooge prijzen werden verkocht. Van deze vraag naar lichte huiden profiteerden ook de buffelhuiden, welke gemakkelijk plaatsing vonden. Zware huidensoorten echter waren, door afwezigheid van de buitenlandsche vraag, zeer weinig gewild; aan het einde van het jaar evenwel werden zij nog tot eenigszins gereduceerde prijzen in het binnenland geplaatst.

De handel in Zuid-Amerikaansche huiden werd voor een groot deel beheerscht door de sluiting der Antwerpsche markt. Gedurende het laatste gedeelte van het jaar bestond voor dit artikel zeer levendige belangstelling.

Veilingen van inlandsche huiden werden gedurende de laatste maanden van het jaar niet meer gehouden. Er bestond evenwel een levendige onderhandsche handel, waarbij belangrijke prijsschommelingen voorkwamen. Zooals reeds opgemerkt veroorzaakte het uitvoerverbod een sterke daling in de prijzen; deze daling was echter van korten duur, aangezien de binnenlandsche lederindustrie weldra met vrij levendige vraag naar het inlandsche artikel ter markt kwam.

De huidenhandel in 1915 stond grootendeels onder den invloed van de bepalingen van de N. O. T. betreffende den overzeeschen aanvoer en van de betrekkelijke schaarschte aan looistoffen en extracten. De bezwaren door de N. O. T. tegen den ongehinderden invoer waren talrijk en de aanvoer van Zuid-Amerikaansche huiden hield dientengevolge gedurende geruimen tijd geheel op. De looiers waren, vooral in het begin van het jaar weinig genegen om de N. O. T.-condities te aanvaarden en naar de soorten, die in gewone tijden uitsluitend voor den uitvoer bestemd zijn, was slechts geringe vraag.

Op den duur was de lederindustrie evenwel door de schaarschte

aan voorhanden grondstoffen voor haar bedrijven genoodzaakt, zich in het onvermijdelijke te schikken en ging zij er toe over om bijna alle aangeboden soorten te koopen.

Voor de Zuid-Amerikaansche huiden, die voor den oorlog door de Nederlansche industrie aan de Antwerpsche markt werden gekocht, trachtte men te Rotterdam een eigen markt te stichten. Deze nieuw La-Plata-markt had, hoewel voor de aangeboden partijen zeer bevredigende prijzen werden bedongen, niet het gewenschte resultaat; de N. O. T. gaf slechts een gering aantal consenten tot invoer af, zoodat het aanbod zeer matig bleef. Dit belemmerde het tot stand komen van flinke afdoeningen en eerst nadat de importeurs tot verschillende concessies bereid bleken, werden de aangevoerde La-Plata-huiden grootendeels door de industrie opgenomen.

De La-Plata-aanvoeren beliepen ongeveer 50.000 stuks droge en 40.000 stuks gezouten huiden, terwijl in normale jaren ± 400.000 à 500.000 stuks van deze huiden per jaar door de Nederlandsche industrie worden verwerkt.

De handel in Oost-Indische huiden leverde gedurende 1915 tal van moeilijkheden op. Door de prijsstijging aan het einde van 1914 was de kooplust der lederindustrie niet groot, vooral daar de importeurs weinig tot het doen van concessies bereid waren. De eerste drie maanden van het jaar kenmerkten zich door een lustelooze markt. Einde Maart kwam daarin evenwel verandering; de gemakkelijke uitvoer van riem- en tuigleder en de toenemende binnenlandsche vraag naar dat artikel vermeerderden gaandeweg den kooplust Toen echter de uitvoerconsenten werden ingetrokken en de benoodigde looistoffen schaarsch werden en moeilijk te bekomen, begon de handel weer te verflauwen en brokkelden de prijzen af. Het gevolg hiervan was, dat de voorraden zich begonnen op te hoopen.

Een merkwaardigheid in 1915 was, dat de Nederlandsche industrie in tegenstelling met vroeger, levendig belang begon te stellen in de zoogenaamde China-huiden, welke thans grif van de hand gingen.

De markt voor inlandsche huiden en vellen, welke reeds aan het einde van 1914 hooge prijzen noteerde, bleef gedurende

1915 vrijwel op hetzelfde niveau. Het gebrek aan West-Indische huiden, waardoor de looiers gedwongen werden tot grooter belangstelling voor het inlandsche artikel, zou een prijsstijging hebben doen verwachten; daartegenover stond evenwel, dat de buitenlandsche vraag door het uitvoerverbod was opgehouden, terwijl bovendien de hooge looistoffenprijzen en de invoer van Amerikaansch zoolleder factoren waren, welke de stijging der huidenprijzen belemmerden. In de tweede helft van het jaar liepen de lederprijzen in het algemeen en de prijzen voor zoolleer in het bijzonder terug; de belangstelling der looiers in inlandsche huiden verminderde daardoor nog en aangezien de huidenclubs geen concessies wilden doen, stond de handel grootendeels stil en hoopten de huiden zich op. Behalve de maandelijksche aanvoeren van circa 30.000 stuks, was er nog een vrij aanzienlijke oude voorraad, welke zich sedert September 1914 had opgestapeld. De afname van de looierij was daartegenover slechts matig en in het laatst van het jaar waren er dan ook nog ongeveer 250.000 stuks inlandsche huiden, vertegenwoordigende een waarde van globaal $6^1/_2$ millioen gulden, onverkocht. De helft van dit aantal ongeveer was in handen van de Coöperatieve huidenclubs te Amsterdam en te Rotterdam.

De Regeering trachtte nu in December een regeling te treffen, waarbij met steun van een tweetal groote banken en onder gemeen overleg tusschen de drie geinteresseerde partijen (importeurs, exporteurs en looiers) een consortium zou worden gevormd tot overname en plaatsing van 100.000 inlandsche huiden, te koopen van de beide coöperatieve huidenclubs. De Regeering zou dan uitvoervergunning voor deze partij huiden verleenen, terwijl met medewerking van de N. O T. een overeenkomstige hoeveelheid Zuid-Amerikaansche huiden zouden worden ingevoerd. De onderhandelingen hierover waren bij het einde des jaars nog niet afgeloopen.

De bovenbedoelde inlandsche koe-, stier- en ossenhuiden waren echter niet de eenige inlandsche soorten, welke moeilijkheden opleverden. Werden er van deze nog wel, zij het dan ook betrekkelijk geringe, hoeveelheden door de Nederlandsche looierij afgenomen, kalfsvellen daarentegen worden

hier te lande bijna in het geheel niet verwerkt en bleven derhalve onverkocht liggen. Aangezien door het lange liggen de kwaliteit dezer vellen zeer achteruitging en de voorraad waardeloos dreigde te worden, besloot de Regeering in September den uitvoer van vellen onder 9 Kg. vrij te laten en den uitvoer van vellen van hooger gewicht toe te staan naar landen, waar geen uitvoerverbod op leder bestond. De voorraad was nu, vooral naar Amerika, spoedig opgeruimd.

De moeilijkheden met de aanvoer van exotische huiden, die in 1915 reeds de ontwikkeling van een La-Plata-markt te Rotterdam hadden verhinderd, werden vooral in het begin van 1916 nog grooter. Gedurende het eerste kwartaal van 1916 stond deze zelfs geheel stil, aangezien Groot-Britannië, bevreesd, dat inlandsche huiden, tengevolge van aanvoer van Zuid-Amerikaansche naar de Centrale Rijken zouden worden uitgevoerd, geen huiden meer naar Nederlandsche havens doorliet.

Een oplossing van de kwestie der 100.000 huiden bracht begin April verandering ten goede. De regeling, welke de Regeering in December van het vorige jaar met belanghebbenden reeds getracht had te treffen, kreeg nu haar beslag. Een Consortium zou deze huiden met een belangrijke opoffering van prijs naar Groot-Britannië verkoopen en het verlies zou verhaald worden door het heffen van distributiekosten op de in te voeren huiden en looistoffen. Uit Groot-Britannië zou men voor het bedrag, dat de 100.000 huiden opbrachten, daarna exotische huiden en looistoffen kunnen betrekken, terwijl, indien Groot-Britannië daarvan niet voldoende kon leveren, het ontbrekende in Amerika zou worden gedekt. De regeling van een en ander werd opgedragen aan een Distributiebureau voor Huiden en Looistoffen, dat op 3 April zijn arbeid aanving. Van dien datum af gingen de huidenzaken geregeld en kwamen belangrijke afdoeningen tot stand; de aanvoer geschiedde voortaan voornamelijk uit Amerika tegen ruil van inlandsche huiden, waarvan er volgens schatting ongeveer 140 000 werden uitgevoerd. Deze ruil werd gedurende de laatste maanden van het jaar zelfs toegestaan op voet van 1 inlandsche huid tegen 2 exotische,

een regeling, welke noodig was om te voorkomen, dat de prijzen in Nederland te zeer zouden worden opgedreven.

De markt voor Oost-Indische huiden, die in 1915 vrij lusteloos gesloten had, bleef gedurende het grootste deel van 1916 nagenoeg op hetzelfde niveau. De zeer belangrijke voorraden en het geregeld binnenkomen van nieuwe aanvoeren veroorzaakten een ruim voorziene markt, zoodat, ondanks de steeds stijgende lederprijzen, de prijzen voor Oost-Indische huiden, behoudens kleine schommelingen, gelijkmatig bleven. Later in het jaar echter veranderde deze toestand; door sterk verminderde invoerconsenten ruimden de locale voorraden snel op en de noteeringen rezen voortdurend, welke rijzing met groote sprongen ging, toen Amerika op de voorraden in Indië zelf beslag legde.

Voor den handel in inlandsche huiden was 1916 een zeer bijzonder jaar. Voordat de kwestie der 100.000 huiden een bevredigende oplossing had gevonden, was, mede onder invloed van lage lederprijzen, veroorzaakt door den invoer van Amerikaansch zoolleer, de markt tamelijk flauw en zagen handelaars zich zelfs verplicht tot concessies op den doorsneêprijs van 37—42½ cts per ½ Kg.

Onmiddellijk na April echter gingen de prijzen snel omhoog; van 48 cts. in Mei tot 58 cts. in October. In November steeg de noteering zelfs tot 65 en 70 cts. toen consent voor tijdelijken uitvoer was verleend en voor rekening van buitenlandsche koopers, onder welke ook Duitschers en Oostenrijkers op aanzienlijke partijen beslag was gelegd.

Evenals voor alle artikelen, waarvan de aanvoer voornamelijk van overzee geschiedt, was voor huiden 1917 een zeer moeilijk jaar. De in den aanvang van het jaar afgekondigde onbeperkte duikbootoorlog deed nagenoeg alle overzeesche aanvoeren ophouden. Bovendien bestond tusschen de verschillende regeeringen verschil van inzicht met betrekking tot de contingenteering van het Nederlandsche huidenverbruik, welke contingenteering in April van het vorige jaar, tegelijk met de 100.000 huiden-transactie voorloopig was geregeld.

Werkte aldus het geringe aanbod ter huidenmarkt ernstig

op den gerelden handel in, de algeheele wijziging in de marktwaarde, welke zich in den loop van het jaar ontwikkelde tengevolge van het stellen van maximumprijzen voor huiden en leder, de inbeslagneming door de Regeering van looistoffen en een groot gebrek aan deze stoffen als ten slotte ook aan zout, berokkende den huidenhandel in 1917 bijna onoverkomenlijke moeilijkheden.

Om redenen hiervoren reeds ontwikkeld, was de aanvoer van Zuid-Amerikaansche huiden uiterst gering. Een groot aantal huiden, welke op grond van het ruilbeginsel in Amerika door importeurs waren gekocht en waarvoor als contrapraestatie uitvoer van inlandsche huiden was toegestaan, konden door gebrek aan scheepsruimte niet worden vervoerd. Zoo bleven ook in Amerika ± 30.000 stuks opgeslagen voor Nederlandsche rekening, die tengevolge van de transactie der 100.000 huiden nog aan Nederland toekwamen. Ook uit de Zuid-Amerikaansche havens bleek verscheping uiterst moeilijk: het duurde ongeveer een jaar, voordat de „Kennemerland" te Buenos-Ayres 10.000 huiden kon inladen en het werd October voor de boot vertrok.

De te Rotterdam gevestigde La-Plata-markt, welke in 1916 nog belangrijke zaken deed en zich voortreffelijk wist te handhaven, was in 1917 nagenoeg geheel verlaten.

De aanvoer van Oost-Indische huiden had in 1917 met dezelfde moeilijkheden te kampen. Waren de aanvoeren in de eerste jaarhelft nog tamelijk bevredigend, later stonden zij zoo goed als stil. Aangezien einde December 1916 nergens voorraden van beteekenis aanwezig waren. kon een belangrijke prijsstijging niet uitblijven. Bovendien was Amerika op de Indische markt zelve een geweldig concurrent, wat tot prijsstijging niet weinig bijdroeg.

De prijzen voor inlandsche huiden, die, tengevolge van grooter vraag door verminderden aanvoer van exotische soorten, reeds aan het einde van 1916 zeer hoog geworden waren, bleven in het begin van het jaar gehandhaafd. Weldra echter trad reactie in, waaruit bleek, dat de vorige prijsstijging voor een deel haar oorzaak vond in speculatieve manipulaties. De voorraad inlandsche huiden namelijk was alles behalve gering; naar

schatting bedroeg zij aan versche huiden bij huidenclubs en handelaars ± 120.000 stuks en aan oude huiden meest in handen van speculanten ± 160.000 stuks. De Januari-noteeringen van gemiddeld 75 cents, liepen in Februari terug tot 60 en in Maart zelfs tot 55 cts. In April, toen de maximumprijzen op komst waren, brokkelde de noteering af tot 52 cts. Als maximumprijzen werden door de Regeering vastgesteld 45 cts. voor koehuiden, 48 cts. voor vaars- en koehuiden en 42 cts. voor stierhuiden.

In het najaar vermeerderde door slachtingen op groote schaal de huidenvoorraad belangrijk; bovendien heerschte algemeen gebrek aan looistoffen en weigerde het Duitsche Salz-Kontor om verder zout te leveren, tenzij in ruil tegen huiden, wat, aangezien als beginsel was aangenomen, dat slechts huiden tegen huiden zouden worden geruild, niet mogelijk was. In verband met dit alles ontstond bij den handel vrees, dat geen afzet van huiden meer zou zijn te vinden en het gevolg daarvan was, dat de noteering tot ongeveer 10 cts. beneden de maximumprijzen terugliepen.

De handel in kalfsvellen, welke weer over belangrijke voorraden beschikte, leed in 1917 gevoelige verliezen De prijzen, die in het begin van het jaar nog f 12.— per stuk waren, daalden later tot f 4.50. De handel in dit artikel kwam dan ook nagenoeg geheel stil te liggen.

Gebreek aan scheepsruimte en verbod van uitvoer waren oorzaak dat gedurende 1918 de Nederlandsche handel in huiden hoegenaamd geen zaken kon doen. In Amerika bleven de huiden, die ingevolge de ruiltransactie van 1917 aldaar waren gekocht, liggen, omdat geen scheepsruimte te krijgen was om ze te vervoeren. Ook Zuid-Amerika leverde dit jaar geen huiden. behalve een partij van 10 000 stuks, die reeds in 1917 te Buenos Ayres verladen waren en hier in Juli 1918 aankwamen. De eenige transactie, welke nog werd afgesloten, was er eene met Groot-Britannië, dat in ruil voor 10.000 inlandsche huiden 10.000 exotische, 250 ton looistof en 1.200 ton zout naar

Nederland leverde, van welke 10.000 huiden er slechts ruim de helft aankwamen.

De handel in inlandsche huiden, waarvan in het begin van het jaar zooveel aanbod was, dat beneden de vastgestelde maximumprijzen kon worden gekocht, werd later sterk beinvloed door het einde Maart uitgevaardigde slachtverbod. In verband daarmede ontstond na dien tijd een levendige vraag en werden vooral door verschillende groote looiers belangrijke hoeveelheden gekocht. Hierdoor werd eindelijk een schaarschte teweeg gebracht, welke voor looiers, die zich niet bijtijds hadden voorzien, moeilijkheden opleverde.

De voorraad kalfsvellen in Nederland bleef vrij groot, hoewel er tamelijk veel nog naar Groot-Britannië en Amerika kon worden verscheept. Ook voor dit artikel werd een maximumprijs vastgesteld.

Oost-Indische huiden werden in 1918 niet aangevoerd. Tusschen Java en Amerika kwamen echter belangrijke zaken tot stand.

Huiden (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	23.519	9.127	5.931	2.390	289
Uitvoer	20.474	5.293	10.489	1.331	724

Aanvoeren te Rotterdam (in stuks) (1)

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
O.-I. Runderhuiden . .	56.739	50.000	43.000	20.446	—
〃 Buffelhuiden .	26.671	30.000	21.000	14.066	—
China Runderhuiden .	10.745	10.000	2.100	—	—
〃 Buffelhuiden . .	6.802	1.500	—	—	—
Zuid Amerik. diverse .	10.606	50.000	75.000	35.536	20.000
Totaal . . .	111.563	141.500	141.100	70.048	20.000
Verkoopen :					
O.-I. Runderhuiden . .	70.177	—	43.000	19.446	—
〃 Buffelhuiden .	32.460	—	21.000	14.066	—
China Runderhuiden .	10.745	—	2.100	—	—
〃 Buffelhuiden . .	6.251	—	—	—	—
Zuid-Amerik. diverse .	11.648	—	73.800	35.236	11.500
Totaal . . .	131.281	—	139.900	68.748	11.500
Voorraad op 31 Decemb.	992	?	1.200	2.500	11.000

Noteeringen Oost-Indische Runderhuiden (in cents):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Batavia $2\frac{1}{2}$—3 Kg.	140—175	130—165	240—245	270—275	—
Soerabaya $3\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{2}$ 〃	130—155	120—150	210—225	250—260	—
Pasoeroean 5 —6 〃	100—120	115—125	180—200	180—190	—
Semarang 6 —9 〃	100—110	110—120	180—190	180—190	—
Padang $2\frac{1}{2}$—4 〃	110—125	115—125	160—175	160—175	—
Padang $4\frac{1}{2}$—8 〃	95—100	100—105	175—180	175—180	—
Macassar 5 —8 〃	80—100	95—105	—	—	—

(1) De Rotterdamsche aanvoeren worden geschat op 25 à 30 pCt. van den totalen aanvoer.

Noteeringen Oost-Indische Buffelhuiden (in cents):

		1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Batavia	5-- 7 Kg.	85—95	85—95	120—125	130—135	—
Soerabaya	7— 9 〃	80—92	80—92	105—115	115—125	—
Soerabaya	9—12 〃	80—85	75—85	100—105	100—105	—
Semarang	12—15 〃	65—70	68—72	85— 95	95—105	—
Padang	9—12 〃	50—65	60—70	95—105	95—105	—
Macassar	8--18 〃	38—58	50—70	—	—	—

Noteeringen Zuid-Amerikaansche huiden (nominaal):

		1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Buenos-Ayres, Montevideo en Uruguay	droge ossen 8—10 Kg.	90—95	100—110	150—160	150—160	—
	〃 〃 10—12 〃	90—95	100—110	150—160	150—160	—
	〃 〃 12-15 〃	90—95	100—110	150—160	150—160	—
	〃 koe 8—10 〃	90—95	100—110	140—150	140—150	—
	〃 〃 10—12 〃	90—95	100—110	140—150	140—150	—
	gez. ossen 20—25 〃	50—60	60— 70	100—120	100—120	—
	〃 〃 25—32 〃	55—63	65— 72	100—120	100—120	—
	〃 koe 14—20 〃	50—58	60— 70	90—110	100—120	—
	〃 〃 20—25 〃	50—58	60— 70	90—110	100—120	—
Pernambuco:						
	droog gezouten 10—12 〃	70—75	80— 85	100—110	115—135	—
	〃 〃 12—15 〃	70—75	80— 85	100—110	115—135	—
Chili en Peru:						
	droog gezouten 14—20 〃	55—65	—	100—110	115—135	—

Noteeringen Inlandsche Huiden (in cents):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Gezouten koe 18—20 Kg.	44-46	46-48	75— 76	45	Als in 1917 Maximum-prijzen.
〃 〃 24—26 〃	44-46	46-48	74— 75	45	
〃 〃 26—30 〃	44-46	46—48	74— 75	45	
〃 ossen 30—33 〃	45-47	47-49	74— 75	48	
〃 stieren 30-35 〃	40-42	43-44	67— 68	42 50	
Gez. pinken en grasvellen 6—10 〃	50-52	50—52	82— 83	—	
Gez. langkl. vette vellen 8-10 〃	60-62	56-58	120-125	— Maximum-prijzen.	
Gez. zonder kop en klauwen 5— 7 〃	70—72	74-76	145-150	—	
Gez. nuchtere vellen 3½—4 〃	50—52	56-58	125—130	—	
Paardenhuiden per stuk	f17—f18	f15—f17	f20—f22	f16	

Looistoffen.

De prijzen voor inlandsche schors bleven op hetzelfde niveau als in 1913. Men betaalde voor:

Prima Graafschapper . .	f 3.75	tot f 4.—
„ IJselschors . . .	„ 3.25	„ „ 3.40
„ Veluwer	„ 3.15	„ „ 3.40
Friesche en Overijsselsche	„ 3.—	„ „ 3.50

Bij het uitbreken van den oorlog waren belangrijke voorraden aanwezig, welke echter spoedig slonken door de groote vraag tengevolge van het uitblijven van buitenlandsche looimiddelen en waarvoor hooge prijzen werden betaald.

Buitenlandsche schors, Fransche, Belgische, Rijnlandsche en Oostenrijksche, welke in Nederland geregeld wordt gebruikt, werd na Augustus niet meer aangevoerd.

Looi-extracten uit het buitenland waren evenmin na Augustus meer te bekomen. Duitschland en Oostenrijk verboden den uitvoer daarvan geheel. Frankrijk en Groot-Britannië dien van Valonea-, kastanje- en eikenextracten. Alleen uit enkele neutrale landen o. a. Italië werden nog kleine hoeveelheden aangevoerd.

De prijzen bedroegen Juli 1914 (per 100 Kg.):

Kastanje-extract	f 11.75	franco
Eiken- „	„ 13.50	„
Quebracho- „	„ 12 60	„

Inlandsche schors, de eenige welke in 1915 voorhanden was, werd zeer sterk gevraagd, tegen hooge prijzen (b.v. IJselschors f 6.60 per H.L.):

Buitenlandsche looistoffen waren schaarsch en zeer duur; sommige artikelen verdwenen in den loop van het jaar geheel van de markt.

Garouille, dat in de eerste helft van het jaar nog uit Frankrijk

werd aangevoerd, verdween na het in Juli gevolgde uitvoerverbod der Fransche Regeering.

Mimosaschors werd in het begin van het jaar nog tegen betrekkelijk gunstige prijzen in vrij groote hoeveelheden uit Groot-Britannië aangevoerd.

Divi-divi, dat vroeger door de Nederlandsche looierijen niet werd gebruikt, werd thans in belangrijke hoeveelheden uit Nederlandsch West-Indië aangevoerd.

Van Valonea was nog een kleine voorraad in Nederland aanwezig, welke spoedig tegen het driedubbele van den normalen prijs van de hand was gedaan. Aangevoerd werd niets.

Myrabolanen en mangrove, welke voornamelijk uit de Britsche Koloniën worden betrokken, werden in beperkte mate nog uit Groot-Britannië aangevoerd.

Looi-extracten konden vrij geregeld uit Amerika worden betrokken, evenwel tegen gestadig hooger wordende prijzen. Vast quebracho werd 300 pCt. en vloeibaar ± 70 pCt. duurder betaald.

Hoofdzakelijk kwam uit Amerika kastanje-extract, dat aan het einde van het jaar ± f 32 per 100 Kg. voor 25 pCt. noteerde, terwijl vroeger f 11 à f 12 werd betaald voor extract van 29 pCt. gehalte.

Van invloed op de prijzen waren ook vooral de hooge scheepsvrachten, welke op de meestal zeer volumineuse artikelen zwaar drukken.

In Maart 1915 noteerden per 100 Kg.:

Kastanje-extract .	f 15.50	+	f 5.50	vracht
Eiken- „ .	„ 17.50	+	„ 5.50	„
Quebracho- „ .	„ 16.50	+	„ 4.—	„

De handel in inlandsche schors was gedurende 1916 zeer levendig. Noteerden in de eerste maanden IJselschors f 7.50 en prima Graafschapper f 8, in Juli waren beide soorten reeds gestegen tot f 10.80. Daarna liepen tengevolge van overzeesche aanvoeren de prijzen een weinig terug, maar begin October noteerde de inlandsche schors weder hooger, terwijl einde December f 11.50—f 12.50 per 65 Kg. werd betaald, niettegen-

staande de kwaliteit niet bijzonder goed was, tengevolge van de vele regens in den schiltijd.

Wat de buitenlandsche looistoffen betreft, was tot September de aanvoer van extracten en vaste stoffen vrij geregeld en over het algemeen voldoende om in de behoeften der looierij te voorzien. Latere zendingen werden echter door Groot-Britannië niet meer vrij gegeven, op grond dat de aanvoeren de vastgestelde contingenteering overtroffen.

Uit Oost- en West-Indië werden nog belangrijke hoeveelheden divi-divi, gambir en mangroveschors aangevoerd, van welke looistoffen het gebruik in Nederland zeer is toegenomen.

Uit Argentinië werd veel quebracho aangevoerd en uit Noord-Amerika kwamen geregeld groote partijen vloeibare extracten.

Toen nu in September de reeds aangekomen partijen niet werden vrijgegeven, zag de looierij haar voorraden op onrustbarende wijze slinken, zoodat voor alle looistoffen zonder uitzondering de prijzen voortdurend opliepen.

De prijzen waren eind December 1916 als volgt:

Mimosaschors steeg van f 18 à f 22 tot f 40 per 100 Kg.
Maletto „ „ „ 22 „ „ 40 „ 100 „
Myrabolanen „ „ „ 14 „ „ 20 „ „ 30 à f 35 per 100 Kg.
Divi-divi „ „ „ 20 „ „ 26 „ „ 33 per 100 Kg.

Gambir, dat in normale tijden f 16 à f 20 noteert, was begin 1918 f 80 en einde December 1916 f 130 per Kg.

Mangrove: vroeger f 6 à f 7; begin 1916 f 20; einde December f 28 per 100 Kg.

Vast quebracho: vroeger f 18; eind December f 80—f 85 per 100 Kg.

Kastanje-extract: begin 1916 f 30; eind December f 50 per 100 Kg.

Vloeibaar quebracho: einde December 1916 f 60 à f 65 per 100 Kg.

In inlandsche schors bleef de handel gedurende 1917 zeer levendig. De prijzen van December 1916 handhaafden zich en stegen zelfs nog, vooral, omdat het artikel voor een deel in handen was

geraakt van den kettinghandel. De Regeering stelde dan ook maximumprijzen vast, terwijl het Rijksbureau voor de Distributie van Huiden en Leder vaststelde welke hoeveelheden schors van 1 Januari—31 December aan elken looier zouden mogen worden afgeleverd. Genoemde, in December vastgestelde maximumprijzen bedroegen voor:

Graafschapper	schors . . .	f 9.—
Friesche	„ . . .	„ 7.—
Keg of overgebleven	„ . . .	„ 7.50

Aan het einde van het jaar bestonden nog slechts uiterst geringe voorraden schors.

De handel in buitenlandsche looistoffen stond in 1917 zoo goed als stil. De partijen looistoffen, welke in het vorige najaar te Rotterdam waren aangekomen, werden door de Regeering van de importeurs overgenomen en onder de bij het Rijksdistributiebureau ingeschreven looiers verdeeld. Nieuwe aanvoeren uit Amerika en Groot-Britannië hadden niet meer plaats. Alleen waren door bemiddeling van voornoemd bureau enkele kleine partijen extracten uit Oostenrijk ingevoerd, maar ook deze aanvoer hield spoedig op. Een transactie met Groot-Britannië, dat eenige partijen Maletta-schors aanbood tegen f 50 per 100 Kg. onder beding, dat de looiers, die dit aanvaardden, voor elke 100 Kg. looimateriaal 21 Kg. crouponleder tegen vastgestelden prijs moesten leveren, mislukte.

Op 29 Juni stelde de Regeering de volgende maximumprijzen vast (per 100 Kg.):

Divi-divi	f 41.25
Gambir	„ 122.75
Kastanje-poeder	„ 104.50
Kastanje-extract 25 pCt.	„ 52 45
„ „ 35 pCt.	„ 66.—
Mangrove-schors	„ 31.50
Vloeibaar quebracho	„ 84.25
Vaste „	„ 87.55

Tengevolge van den oorlogstoestand en de daardoor veroorzaakte moeilijkheid om buitenlandsche looi-extracten te

bekomen, namen een viertal Nederlandsche fabrieken de vervaardiging dezer artikelen ter hand.

Ook in 1918 bleef groot gebrek aan looistoffen heerschen. Behalve de uit Groot-Britannië aangevoerde 250 ton Maletta-schors en een 70 ton bichromate kwamen geen looistoffen binnen. Bovendien was de productie van binnenlandsche schors aanzienlijk minder dan verwacht was. Enkele voorraden looistoffen, die zich nog in den handel bevonden, werden tot zeer hooge prijzen opgeruimd. Na het sluiten van den wapenstilstand werden eenige partijen uit de Stelling van Amsterdam vrijgegeven en gedistribueerd.

De in Nederland opgerichte fabrieken van looiextracten slaagden er in eenige hoeveelheden extracten te vervaardigen en konden, ondanks de hooge productiekosten, dank zij den steun der Regeering, die hen verschillende faciliteiten toestond, hun bedrijf handhaven.

Looistoffen (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer Schors	7.062	2.118	628	371	1.365
waarvan uit:					
België	4.700	20	—	—	—
Groot-Britannië	1.379	1.860	—	—	260
Duitschland	438	7	—	301	12
Ned. Oost-Indië	—	—	—	33	46
Oostenrijk Hongarije . .	—	—	—	23	1.060

Tin.

Gedurende de maanden van 1914, die aan het uitbreken van den oorlog voorafgingen, was na een korte hausse-periode in Februari de tin-markt vrij gedrukt in verband met ruime aanvoeren en tamelijk geringe consumptie. Na verschillende wisselingen in de noteeringen, met over het algemeen een dalende tendenz, werd einde Juni het laagste punt bereikt met f 35. In Juli verbeterde de markt eenigszins, totdat aan het einde der maand, tengevolge van den zorgelijken politieken toestand de tinprijzen weder terugvielen tot zelfs f 81.

In de daarop volgende eerste oorlogsweken lagen de zaken geheel stil. Alleen werden tegen het einde van Augustus enkele kleine loco-zaken gedaan tegen allengs hoogere prijzen. De Juli-veiling der Ned. Handel-Maatschappij, die met het oog op den onzekeren toestand was uitgesteld, werd nu op 3 September gehouden onder beding, dat biedingen beneden f 95 niet in aanmerking zouden worden genomen. Van de in veiling gebrachte 67.887 blokken werden echter slechts 26.187 verkocht tegen den prijs van f 95.12⁵. De rest werd opgehouden en in den loop van September en October geleidelijk afgedaan. Een op 10 November aangekondigde veiling ging in verband met de positie der binnenlandsche markt niet door.

Intusschen stelde de Regeering door bemiddeling van de Ned. Handel-Maatschappij Banka-tin ter beschikking van binnenlandsche verbruikers tegen den prijs van f 95 en later van f 140. welke prijs ten slotte op f 120 werd bepaald.

Aanvoeren van Banka-tin uit Nederlandsch-Indië hadden gedurende de laatste maanden van 1914 niet meer plaats.

Inschrijvingen van Billiton-tin te Batavia hadden na Juli 1914 niet meer plaats; wel werden door de Billiton-Maatschappij

verschillende partijen uit de hand te Batavia verkocht tegen een pariteit van f 85 à f 90 per 50 Kg. kostvracht Nederland.

In 1915 kwam de tin-handel in Nederland geheel stil te staan. Veilingen werden niet gehouden. Contracten, die nog loopende waren op niet gehouden veilingen, werden mede door bemiddeling van een daartoe benoemde commissie van belanghebbenden afgewikkeld. Door de Ned. Handel-Maatschappij werd een groot gedeelte van den voorraad uitsluitend ten behoeve van het binnenlandsch verbruik verkocht tegen prijzen van f 95 à f 120 per 50 Kg. Groote hoeveelheden Banka-tin werden te Batavia verkocht met bestemming naar Amerika en Groot-Britannië. De Billiton-Maatschappij verkocht in November 4 533 pikols te Singapore.

Ook in 1916 lag de tinhandel stil. De geringe door de Handel-Maatschappij aangevoerde hoeveelheden Banka-tin werden onderhands verkocht ten behoeve van de binnenlandsche nijverheid. De verdere Banka-productie werd verkocht te Batavia met bestemming naar Frankrijk, Groot-Britannië en Amerika. De Billiton-Maatschappij verkocht te Batavia en Singapore ± 109.000 pikols

In 1917 was eveneens de geheele handel in tin tot stilstand gedoemd. Aanvoeren hadden niet plaats en de kleine voorraad werd onderhands voor binnenlandsch verbruik verkocht tegen prijzen van f 115 à f 120 tot f f 140 à f 150. De rest van de productie Banka-tin werd te Batavia verkocht.

In verband met het feit, dat in de laatste jaren, tengevolge van den oorlogstoestand, de Banka-productie te Batavia werd verkocht en naar aanleiding van de bij deze nieuwe wijze van verkoop verkregen uitkomsten, werd door de Regeering overwogen of het in 's lands belang zou zijn deze wijze van verkoop te bestendigen en de tinmarkt van Amsterdam naar Batavia blijvend over te brengen, waarbij dan ook de Amsterdamsche termijnmarkt zou komen te vervallen. Advies daaromtrent ingewonnen bij de Kamers van Koophandel te Amster-

dam en te Rotterdam had tot resultaat, dat de eerste zich tegen overbrenging van de tinmarkt naar Batavia verklaarde, terwijl de tweede zich een voorstander van die overbrenging toonde. Een beslissing werd echter door de Regeering nog niet genomen.

In 1918 werd geen tin aangevoerd en werden geen veilingen gehouden.

Tin (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer Erts . .	410	259	—	—	—
waarvan uit:					
Chili	388	—	—	—	—
Ned. Oost-Indië. .	20	—	—	—	—
Groot-Britannië. .	—	216	—	—	—
Amerika	—	43	—	—	—
Ruw	16.909	2.732	1.710	475	—
waarvan uit:					
Groot-Britannië. .	2.060	1.441	12	1	—
Ned. Oost-Indië. .	12.232	781	1.696	474	—
Uitvoer Erts . .	5	—	—	—	—
waarvan naar:					
Groot Britannië. .	5	—	—	—	—
Ruw	14.455	5.875	37	—	—
waarvan naar:					
Duitschland . . .	9.571	5.865	29	—	—
Rusland	1.614	—	—	—	—
Groot-Britannië. .	478	—	—	—	—

Aangevoerd voor rekening van den Staat door de Nederlandsche Handel Maatschappij.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Blokken	340.061	17.000	55.000	—	—

Uitvoeren van tin uit Nederlandsch-Indië.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918 (1).
a. Voor particuliere rekening naar (in tons):					
Nederland. . . .	330	239	—	—	—
Groot-Britannië . .	330	3.584	3.159	—	—
Frankrijk en order	337	2.085	1.776	—	531
Overig Europa . .	286	25	521	—	771
Amerika	—	2.456	11.689	13.576	7.850
Singapore	148	1.358	1.763	888	355
Elders	21	117	834	1.169	2.058
Totaal	1.452	9.864	19.742	15.633	11.565
b. Voor Regeerings-rekening (picols):	15.906	17.294	—	—	—

(1) Alleen Java en Madoera.

Zichtbare tin-voorraad (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Op 31 December .	15.906	17.294	21.017	19.610 (1)	—

(1) Geschat.

Tin-noteeringen te Londen (Standard in £ per 1.016 Kg.):

Maanden.	1914.		1915.		1916.		1917.		1918.	
	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.
Januari . . .	182.10/-	166.10/-	172.5/-	148.15/-	180.5/-	171.5/-	193.2/6	180.17/6	—	—
Februari . . .	187.10/-	173	164.5/-	152.15/-	188.2/6	178.7/6	202.12/6	194.12/6	323	298.15/-
Maart	176.5/-	171.15/-	173.15/-	160.10/-	202.5/-	183.12/6	218.2/6	199.7/6	322	316
April	172.12/-	155.5/-	169.15/-	159.15/-	204.15/-	196.12/6	230.7/6	214.2/6	360	316
Mei.	155	143	165.5/-	161	201.2/6	187.7/6	256.7/6	229.12/6	380	350
Juni	141.2/6	135.10/-	170.5/-	159.5/-	187.17/6	171.12/6	249.5/-	235.5/-	348	329
Juli.	147.5/-	132	168.5/-	156.5/-	173.2/6	163.7/6	247	237.10/-	389	332
Augustus. . .	142	138	158.2/6	149.10/-	173.12/6	167.7/6	247.15/-	239.17/6	399	361.10/-
September . .	137.10/-	134	154.15/-	150.5/-	175.13/6	170.7/6	247.15/-	240.17/6	355.10/-	337.10/-
October . . .	136.10/-	124.10/-	158	140.5/-	182.2/6	175.7/6	257.17/6	243.15/-	377.10/-	334
November . .	149.10/-	135	177	161.10/-	193.12/6	180.2/6	291.2/6	257.17/6	334	295
December . .	150	144	169	165	192.7/6	177.17/6	308.10/-	292.2/6	275	266

Prijzen van tin te Batavia (Banka in guldens per picol):

Maanden.	1914.	1915.		1916.		1917.		1918.	
	Gemiddeld.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.
Januari . . .	110.79	106½	101	112¾	107	—	—	—	—
Februari . . .	131.02	111	108	119½	113	—	—	—	—
Maart	124.26	120	110	126	117	—	—	—	—
April	120.14	118	114	128	125¾	—	—	—	—
Mei	108.46	113	111	130	127¼	—	—	—	—
Juni	98.97	115½	109	114	114	—	—	—	—
Juli	103.71	113½	107½	113¼	106	—	—	—	—
Augustus . . .	—	106¼	103	112½	110½	—	—	—	—
September . .	—	—	—	112½	110½	—	—	—	—
October . . .	—	103½	100	120	116	—	—	—	—
November . .	—	112½	105½	129½	118¾	—	—	—	—
December . .	—	110	107½	129	123	—	—	—	—

Tin-prijzen loco Amsterdam (in guldens per 50 Kg.):

Maanden.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari.	105.46 3/4	120	105.14	—	—
Februari	110.81 1/4	95	110.12	—	—
Maart	105.67 1/2	—	113.58	—	—
April	99.46 3/4	117.50	124.65	—	—
Mei	93.03	118	125	—	—
Juni	86.34 1/4	—	123.95	—	—
Juli	89.50	—	121.08	—	—
Augustus	—	90	115.01	—	—
September. . . .	95	127.50	115	—	—
October.	—	—	—	—	—
November. . . .	99.33 1/4	95	—	—	—
December	140	—	—	—	—

Duitsche noteeringen in 1914.

27 Juli	295	Mark per 100 Kg.
13 Augustus—29 September .	320—355	〃 〃 100 〃
Maximumprijs 29 September	475	〃 〃 100 〃

Koper.

Reeds spoedig na het uitbreken van den oorlog bleek van een eenigszins ruimen en geregelden aanvoer van koper uit het buitenland geen sprake te kunnen zijn, in verband met het feit, dat op dit metaal, van zooveel belang voor de vervaardiging van allerlei oorlogstuig, de zeer strenge contrabandebepalingen ten volle werden toegepast. Er waren hier te lande echter vrij ruime voorraden koper aanwezig en de industrie kon, hoewel tegen hooge prijzen, voldoende in hare behoeften aan het metaal voorzien.

Gaandeweg ontstond in den loop der oorlogsjaren een bijzondere belangstelling voor oude metalen, waarvan de uitvoer nog steeds mogelijk was. Voor Duitsche rekening vooral werden groote hoeveelheden oud-koper opgekocht, die hoofdzakelijk in de veemen werden opgeslagen. Deze belangstelling voor het oude metaal leidde er toe, dat allengs de prijzen er van zeer werden opgedreven. In April 1917 werd in verband met een en ander de uitvoer van alle metalen in elken vorm, dus ook van oud-koper, door de Regeering verboden. Het gevolg van dit uitvoerverbod was, dat de levendige handel in oud-koper gedurende eenigen tijd sterk verminderde. Na enkele maanden echter leefde deze handel weder op; in verband met den geringen invoer van nieuw-koper vreesden verschillende fabrikanten weldra voor gebrek aan grondstoffen en trachtten derhalve zooveel mogelijk oud-koper machtig te worden. De prijzen van het oude metaal liepen nu zoozeer op, dat er zelfs gevaar begon te bestaan voor de ontmunting van de koperen pasmunt. Voor 1 Kg. oud-koper (= 400 centen) werd reeds f 4.75 door de handelaren betaald (vóór den oorlog gold oud-koper f 0.80 per Kg.). Begin November 1917 greep daarop de Regeering in door een verbod van vervoer uit te

vaardigen voor bronzen en nikkelen pasmunt, oud-roodkoper, oud-geelkoper en oud-brons en maximumprijzen voor deze oude metalen vast te stellen. Bovendien werd ingesteld een Rijksbureau voor Koper, dat de geheele koper-aangelegenheid verder zou hebben te regelen. Dit bureau, welks naam later werd veranderd in Rijkskantoor voor Koper, zorgde voor zooveel noodig voor inventarisatie en distributie van de beschikbare voorraden, terwijl het eveneens zijn medewerking verleende bij transacties betreffende den uitvoer naar Duitschland ter wille van het veredelingsverkeer

Het sluiten van den wapenstilstand in November 1918 deed de belangstelling van den handel in het oude metaal sterk verminderen, aangezien nu wederom uitzicht werd geopend op een meer geregelden aanvoer van nieuw metaal.

Koper (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer Erts . .	185.826	1.270	—	—	—
waarvan uit:					
Spanje	175.824	1.238	—	—	—
België	2.119	—	—	—	—
Frankrijk . . .	1.265	—	—	—	—
Ruw	57.000	1.421	1.346	187	98
waarvan uit:			147	1	7
Groot-Britannië .	1.667	825	1.199	186	87
Amerika	53.067	596	—	—	—
Uitvoer Erts .	221.295	1.029	—	—	—
waarvan naar:					
Duitschland . . .	212.877	—	—	—	—
Groot-Britannië .	1.649	—	—	—	—
België	5.771	1.029	—	—	—
Ruw	54.914	911	3	—	—
waarvan naar:					
Duitschland . . .	47.835	877	1	—	—
Groot-Britannië .	3.883	—	1	—	—
België	2.627	—	—	—	—

Wereldproductie in tons volgens de Engineering and Mining Journal New-York.

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Vereenigde Staten	525.529	676.212	881.237	856.570	
Canada en New-Foundland	34.027	47.202	47.985	50.351	
Mexico	36.337	30.969	55.123	43.827	
Chili	70.876	47.142	64.636	75.345	
Overig Zuid-Amerika	31.204	44.246	53.441 (1)	59.242 (1)	546.960
Australië	37.592	32.512	35.000	38.100	
Japan	72.938	75.000	101.467	124.306	
Afrika	24.135	27.000	34.572	37.315	
Spanje en Portugal	37.099	35.000	42.000	42.000	
Overig Europa	87.594	76.000	101.500 (2)	86.000 (2)	
Totaal	927.331	1.061.983	1.361.779	1.413.056	1.395.160

(1) Inclusief Cuba.

(2) Geschat.

Noteeringen te Londen (£ sh. d. per ton).

Gemiddelde maand-noteeringen voor „Standard”.

Maanden.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	64.5/6	60.17/$7\frac{1}{2}$	88.2/11	131.16/$8\frac{20}{23}$	110
Februari . .	65.5/$11\frac{1}{4}$	63.12/6	102.13/$1\frac{1}{7}$	138.5/9	110
Maart . . .	64.5/$7\frac{1}{2}$	66.5/$5\frac{1}{4}$	106.19/$10\frac{16}{23}$	137.1/$1\frac{7}{11}$	110
April . . .	64.14/$10\frac{1}{2}$	75.3/$5\frac{1}{4}$	124.4/$0\frac{1}{3}$	134.1/$10\frac{2}{19}$	110
Mei	$63\frac{3}{4}$	77.14/3	135.9/$10\frac{16}{23}$	130.5/-	110
uni	61.6/$8\frac{1}{2}$	83.13/$7\frac{1}{2}$	112.17/$8\frac{8}{11}$	130.5/-	110
Juli	60.10/$0\frac{3}{4}$	76.1/11	95.0/$8\frac{4}{7}$	128.13/$2\frac{2}{11}$	110
Augustus . .	57.16/$3\frac{1}{2}$	68.15/$1\frac{1}{2}$	110.8/$3\frac{8}{23}$	122.10/$5\frac{5}{11}$	122
September .	52.17/$11\frac{3}{4}$	69.1/$1\frac{1}{2}$	114.1/$5\frac{1}{7}$	117.15/-	122
October . . .	50.7/6	72.13/7	122.10/-	110.5/-	122
November . .	52.8/$8\frac{1}{4}$	77.16/$9\frac{1}{2}$	138.18/$2\frac{2}{11}$	110.5/-	122
December . .	56.15/11	80.17/10	145.9/2	110.5/-	122 112

Voor „best selected”.

Maanden.	1914	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	65.15/-	65.15/$4\frac{1}{2}$	112.17/6	138.18/$10\frac{2}{3}$	123
Februari . .	70.10/-	70.5/-	125.12/$2\frac{2}{3}$	144.6/3	123
Maart . . .	69.3/2	73.12/$2\frac{1}{2}$	129.13/4	147	123
April . . .	69.8/-	82.19/$5\frac{1}{4}$	133.17/6	143.19/-	123
Mei	68.4/3	87.13/9	151	138	123
Juni	66.5/6	$94\frac{3}{4}$	137.13/4	138	123
Juli	65.0/6	89.0/$6\frac{1}{2}$	122.18/9	136.6/8	123
Augustus . .	—	79.18.$10\frac{1}{2}$	123.13/4	133	135
September .	—	79.3/9	130.15/$6\frac{2}{3}$	131.5/-	135
October . . .	—	87.7/$9\frac{1}{4}$	144.4/$5\frac{1}{2}$	121	135
November . .	54.12/6	93.13/3	156.7/6	121	135
December . .	59.3/-	99.7/$9\frac{1}{4}$	162.14/$5\frac{1}{3}$	121	135 123

Laagste en hoogste noteering voor electrolytisch (in £ per ton):

Maanden.	1914.		1915.		1916.		1917.		1918.	
	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.
Januari .	$68^{1}/_{4}$	$65^{1}/_{4}$	$67^{3}/_{4}$	61	124	110	156	141	125	121
Februari	$68^{1}/_{2}$	66	$69^{1}/_{2}$	$67^{3}/_{4}$	138	124	151	145	125	121
Maart .	$67^{1}/_{2}$	$65^{1}/_{4}$	$76^{1}/_{4}$	69	136	136	151	151	125	121
April. .	$67^{7}/_{8}$	$65^{3}/_{8}$	88	$76^{1}/_{4}$	$143^{1}/_{2}$	134	151	142	125	121
Mei . .	66	$65^{1}/_{4}$	89	86	160	144	142	142	125	121
Juni . .	$65^{1}/_{4}$	$62^{1}/_{2}$	$96^{1}/_{2}$	90	144	132	142	142	125	121
Juli . .	$63^{3}/_{4}$	$59^{3}/_{4}$	$94^{1}/_{2}$	$87^{1}/_{2}$	134	123	142	137	125	121
Augustus	—	—	$87^{1}/_{2}$	77	131	126	137	137	137	133
September	$57^{1}/_{2}$	$54^{7}/_{8}$	$87^{1}/_{2}$	$82^{1}/_{2}$	141	131	137	130	137	133
October .	$54^{7}/_{8}$	52	$88^{1}/_{2}$	$87^{1}/_{2}$	145	141	125	125	137	133
November	$58^{1}/_{2}$	$52^{1}/_{2}$	99	89	169	145	125	125	137	133
December	62	$58^{3}/_{4}$	108	$97^{1}/_{2}$	170	150	125	125	137	133

Groothandelsprijzen voor oud-roodkoper in Nederland
(in guldens per 100 Kg.):

Maanden.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Januari . . .	—	—	—	230	Maximumprijs 350.
Februari . .	80	120	175	230	
Maart . . .	—	—	—	230	
April . . .	—	—	—	240	
Mei	—	—	—	245	
Juni	—	—	—	280	
Juli	—	—	—	280	
Augustus . .	83	145	190	285	
September .	—	—	—	310	
October . .	—	—	—	400	
November . .	—	—	—	475	
December . .	84	170	248	350 (1)	

(1) Maximumprijzen.

Zilver

Gedurende de eerste 7 maanden van 1914 was de zilvermarkt doorloopend vast geweest. De zilverprijs had een weinig geschommeld tusschen de 26 en 27 pence ounce standard. Toen, tegen het uitbreken van den oorlog, hield eensklaps alle vraag op en voor het einde van Juli 1914 was de noteering gedaald tot $24^1/_{16}$. Weldra verschenen dringende koopers aan de markt vooral van neutrale zijde maar eveneens voor Britsche aanmunting en aangezien de zichtbare voorraad te Londen vrij gering was (500.000 pond sterling) rees de prijs snel en bedroeg van 7—10 Augustus $27^3/_4$. Echter op deze prijsstijging volgde weldra reactie; de groote kooper Indië verscheen voor geruimen tijd niet meer aan de markt. Op 13 November was de zilverprijs dan ook reeds gedaald tot $22^1/_8$, d. w. z. ternauwernood boven de laagst bekende zilvernoteering, die van 4 December 1908 ($23^{11}/_{16}$).

Daarop volgde gedurende bijna een jaar lang een vrij lustelooze markt, waarop alleen loco werd verhandeld. De prijs varieerde van 23 tot 24 per ounce standard en dit herstel was voornamelijk te danken aan de voortdurende vraag voor muntdoeleinden.

Omtrent het midden van November 1915 begon de Indische en Chineesche vraag vrij sterk te herleven, zoodat de markt levendiger werd en de prijzen eenige pence rezen.

Bovendien begonnen de hoogere vrachtprijzen van Amerika naar Groot-Britannië en de stijging der verzekeringspremies hun invloed uit te oefenen. De vraag naar zilver voor de munt bleef intusschen geregeld voortgaan. De reden van dit verschijnsel, dat in lange jaren niet was voorgekomen, lag voor de hand. De alom gelichte en steeds talrijker wordende groote

legers hadden behoefte aan zilvergeld, vooral daar in alle landen goud geheel uit de circulatie verdwenen was. Zoo was Groot-Britannië b.v. genoodzaakt om in de eerste 2 oorlogsjaren ongeveer 15.000.000 pond sterling in zilvergeld aan te munten, een som, driemaal zoo groot als gedurende deze periode in normale tijden noodig was. In Frankrijk deed zich hetzelfde voor, in Nederland eveneens, terwijl men hier bovendien nog te voorzien had in de geldbehoeften van duizenden Belgische vluchtelingen en andere vreemdelingen, die het land overstroomden. Wij konden dan ook in de verste verte onze behoefte aan zilveren munt niet dekken, zoodat de Regeering genoodzaakt was, op ruime schaal voort te gaan met het uitgeven van zilverbons, welke in het begin van den oorlog uitsluitend hadden gediend om in de zilverschaarschte slechts voor de eigen inheemsche bevolking, die gemunt zilver achter hield te voorzien. De hoeveelheid zilver, welke Nederland in het buitenland kon aankoopen, was bij een dergelijke, abnormaal groote en tijdelijke vraag niet toereikend, terwijl het, juist om de tijdelijkheid der zilverbehoefte, niet wenschelijk was op groote schaal te gaan aanmunten.

Rusland was er even slecht aan toe, wat zijn zilver betrof en werd door zijn geografische positie verhinderd zilver te bekomen: de Oostzee- en Zwartezeehavens waren gesloten, Archangel was het grootste deel van het jaar versperd door ijs en de verbinding met Wladiwostok was niet alleen te omslachtig maar werd bovendien in de eerste plaats gebruikt voor het vervoer van krijgstuig. Japan intusschen leverde enkele malen groote hoeveelheden kleine zilveren munt.

Duitschland en Oostenrijk waren geheel op hun eigen zilverproductie aangewezen, welke weliswaar zoo hoog mogelijk werd opgevoerd, maar bij lange na niet voldoende was voor de muntbehoeften, vooral daar ook de oorlogs-industrie haar deel van het witte metaal eischte.

Doch niet alleen in Europa was de vraag naar zilveren munt enorm. De legers in Egypte, Mesopotamië, Zuid-Afrika en Barbarije hadden insgelijks zeer veel noodig.

In het Oosten werd voor betalingen aan en door de legers

veelal de ropij gebruikt, welke steeds in grooter hoeveelheden naar de Arabische en Levantsche binnenlanden vloeide en niet meer in de circulatie terugkwam. Het resultaat hiervan was weldra in het belangrijke zilverland Britsch-Indië merkbaar, dat bovendien zelf, door de vermindering van de circulatie van de gouden souvereigns, meer zilver noodig had dan voorheen. De voorraad in de Indische schatkist, daalde dan ook van 3776 lacs in Augustus 1914 tot 1815 lacs in 1916. De Indische munt moest nu noodzakelijk als kooper aan de Londensche markt komen, aangezien de hoeveelheden, welke in Oost- en Zuid-Azië zelf te verkrijgen waren, geheel ontoereikend zouden zijn.

De zilverprijs ging nu wel de hoogte in, zóó zelfs dat China naar Britsch-Indië en zelfs naar Londen begon uit te voeren en dat sommige zilveren munten, zooals de Manila dollar en de Maria Theresia thaler meer aan zilver waard waren dan de muntwaarde bedroeg en dan ook als zilver werden verkocht, de eerste in groote hoeveelheden naar China en de laatste naar Bombay en ook naar Londen. De groote overvloed van zilver, welke nu uit alle hoeken en gaten te voorschijn kwam, werkte weder reguleerend op de markt, die ten slotte van $37^1/_8$ daalde tot 30.

De zilverschaarschte, waarin de ontmunting van Manila dollars en Maria Theresia's bij lange na niet had kunnen voorzien en die voor een groot deel mede werd veroorzaakt door den onzekeren toestand in Mexico, welke de exploitatie der mijnen zeer belemmerde, werd in de eerste helft van 1916 tot op zekere hoogte, vooral voor de Aziatische landen geneutraliseerd door de in dien tijd geringe omzetten van den Chineeschen handel, welke van het verwarde republicanisme van het Hemelsche rijk ernstig nadeel ondervond. De invoer van goederen in China werd thans niet door de hooge zilverprijzen geprikkeld en de Chineesche koersen daalden, wat het Britsch-Indische Gouvernement te stade kwam bij zijn pogingen om de geslonken zilverreserven aan te vullen en dat gouvernement tevens als kooper van groote omvang van de Londensche markt hield. Het sluiten van een leening door China in de Vereenigde Staten deden de

aanvoeren van laatstgenoemd land naar de open markt verminderen, maar anderzijds verkocht China herhaaldelijk zilver naar Indië en naar Londen. Tegen November 1916 begon echter de Chineesche wisselkoers de pariteit te naderen zoodat China, aan de grens van zijn zilverafgifte gekomen, als kooper op de markt moest verschijnen. Onmiddellijk rezen nu de noteeringen weer en bereikten op 15 December 30.

De productie van 1917, hoewel grooter dan die van het vorig jaar, bleef niettemin beneden die van de laatste jaren vóór den oorlog. De Mexicaansche productie was tengevolge van de binnenlandsche beroerten tot ongeveer de helft gedaald en andere produceerende landen, hoezeer ook geprikkeld door de hooge prijzen op de zilvermarkt, konden dit tekort niet aanvullen. Tegenover deze vermindering van productie stond een belangrijke toeneming van de vraag, hoofdzakelijk ten behoeve van aanmuntingen, welke om reeds boven ontvouwde redenen steeds in groote hoeveelheden noodig bleven. Een dergelijke vraag leidde uitteraard, bij de in den loop der oorlogsjaren sterk gereduceerde voorraden aan de open markt, tot een buitengewone prijsstijging.

De Londensche markt, die in het begin van het jaar $36^1/_2$ noteerde, bereikte half Februari $38^7/_{16}$ en daalde daarna tegen het einde van Maart tot $35^{11}/_{16}$ op verkoopen voor Chineesche rekening. Weldra echter deden Amerikaansche aankoopen de noteeringen weer stijgen tot $37^{15}/_{16}$ op het einde van April, welke stijging tot midden Juli aanhield ($41^1/_4$). Na een kortstondige daling in de laatste helft van Juli, begon dan in Augustus een onafgebroken stijging, welke culmineerde in een noteering van 55 op 21 September, een hoogte, die sinds 1878 niet meer was voorgekomen. Deze ongekend hooge noteering lokte het aanbod en weldra ging de prijs dan ook weder naar beneden, vooral op het gerucht dat de Vereenigde Staten hun groote voorraden, welke gemiddeld tegen 46 waren gekocht op de markt zouden brengen. Teekenend voor de geheele zilverpositie echter was, dat een zóó hooge prijs zich gedurende 5 dagen ongestoord heeft kunnen handhaven. Na verschillende

fluctuaties, soms onberekenbaar plotseling en scherp (b.v. als op 30 October met een stijging van 5 d. op één dag) kwam eindelijk in November de markt wat tot rust door verminderde vraag met de geleidelijke daling tot $42^3/_4$ en werd in December vrij vast met een slotnoteering van $43^1/_2$.

Zooals van zelf spreekt veroorzaakten de hooge zilverprijzen in verschillende landen ontmunting hetzij van binnenlandsch zilvergeld, hetzij van buitenlandsch; dit laatste in verband ook met sterk gedaalde valuta's.

De Nederlandsche zilvervoorziening tijdens den oorlog was voor het grootste deel op binnenlandsch aanbod aangewezen aangezien aanvoeren uit Groot-Britannië en Amerika door het stijgend gebrek aan scheepsruimte hoe langer hoe meer beperkt werden en in October 1917 door een door Groot-Britannie afgekondigd verbod van levering aan neutrale landen geheel eindigden.

De productie van het witte metaal nam over het algemeen af in vergelijking met voorafgaande jaren, wat, gevoegd bij de geringe voorraad op de markten, leidde tot een tekort in begin 1918, waardoor de prijs sterk opliep. In den loop van Januari trad een prijsdaling in tot begin Maart de laagste noteering van het jaar ($42^1/_2$) bereikt was.

De leidende positie op de zilvermarkt werd door de Vereenigde Staten overgenomen en de Londensche noteering richtte zich naar New-York. Aan de markt in de Vereenigde Staten werden zware eischen gesteld, doordat de Ententelanden steeds zilver bleven vragen en de Amerikanen een saldo in Britsch-Indië wilden vestigen. Bij het congres werd te dien einde een wetsontwerp ingediend om een deel der zilveren dollars, waartegen zilverbiljetten circuleeren, te versmelten en het zilver hiervoor te gebruiken. Voor Londen werd nu ook minder zilver beschikbaar gesteld en de noteering, welke geleid werd door New-York, liep op, des te sterker, toen bleek, dat de Vereenigde Staten een gelijk quantum zilver zouden terugkoopen als aan zilveren dollars werd gebruikt.

Het congres nam het wetsontwerp, waardoor $8^1/_2$ millioen Kg.

fijn zilver in het verkeer gebracht werden, aan en stelde tevens vast een prijs van $ 1 per oz. Het zilver aangekocht in 1878 tengevolge van de Bland-Allison-Act diende thans tot aanvulling van de uitgeputte wereldvoorraad en werd nog met winst geplaatst, nadat gedurende 25 jaar de noteering sterk onder den aankoopsprijs was gebleven.

De noteering bleef schommelen, tot de Vereenigde Staten op 16 Augustus een maximum-prijs van $ 1.01$^{1}/_{2}$ vaststelden, waarbij Londen volgde, alleen veranderend wanneer de assurantie-premie daalde, zooals b.v. bij het sluiten van den wapenstilstand.

Ook het zilvergeld was over 1918, ondanks groote aanmuntingen, schaarsch als gevolg van het oppotten: voor de industrie stelde de Nederlandsche Bank zilver ter beschikking. De handel in zilvergeld werd bestreden door het vaststellen van een maximum-prijs (van f 109.50 per Kg. fijn) door de Regeering op basis van den prijs, dien de Bank aan de industrie berekende. Deze was ver boven de Amerikaansche en Londensche noteering; van aanvoer uit het buitenland was evenwel geen sprake geweest sinds October 1917.

Voor 1918 was in Nederland:

de	hoogste	noteering	van	ongefineerd	zilver	f	104.25
„	laagste	„	„	„	„	„	77.—
„	hoogste	„	„	gefineerd	„	„	109.75
„	laagste	„	„	„	„	„	87.50.

Zilver (in guldens):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer.					
Erts	69.714	90.000	—	—	—
waarvan uit:					
Britsch-Amerika .	16.000	—	—	—	—
Groot-Britannië . .	1.014	—	—	—	—
Mexico	52.700	—	—	—	—
Ned. Oost-Indië . .	—	90.000	—	—	—
Ruw en gemunt.	10.159.269	8.085.727	—	5.554.054	—
waarvan uit:					
Groot-Britannië . .	6.671.938	7.500.019	—	5.480.902	—
Vereenigde Staten .	1.338.725	—	—	—	—
Ned. Oost-Indië. .	1.390.430	540.000	—	66.500	—
Uitvoer.					
Erts	144.230	93.000	—	—	—
waarvan naar:					
Groot Britannië . .	54.200	—	—	—	—
Duitschland . . .	90.030	93.000	—	—	—
Ruw en gemunt	3.096.596	5.094.860	—	1.678.787	—
waarvan naar:					
Duitschland . . .	50.341	1.429.112	—	163.982	—
Ned. Oost-Indië. .	2.935.000	3.641.940	—	1.503.125	—

Wereldproductie (in Kg.):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Totaal . . .	6.644.000	6.031.000	5.518.000	6.200.000	5.500.000
waarvan:				(1)	(1)
Ver. Staten .	2.253.000	2.329.000	2.266.000	—	—
Mexico . . .	2.199.000	1.866.000	1.250.000	—	—
Canada . . .	849.000	810.000	780.000	—	—
Australië . .	170.000	188.000	280.000	—	—
Europa . . .	408.000	124.000	124.000	—	—
Azië en Japan	168.000	155.000	198.000	—	—
Afrika . . .	30.000	30.000	30.000	—	—
Zuid- en Centr. Amerika .	477.000	529.000	590.000	—	—

(1) Raming.

Zilvervoorraden van verschillende Europeesche banken (voor zoover in opgaven gepubliceerd) in pond sterling:

	Einde 1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Fransche bank .	—	14.084.000	11.496.000	9.873.000	13.271.000
Spaansche 〃 .	28.281.000	30.113.000	29.642.000	28.421.000	26.938.000
Duitsche 〃 .	2.064.000	1.749.000	814.000	911.000	1.016.000
Russische 〃 .	4.660.000	3.367.000	10.699.000	17.817.000	—
Zwitsersche 〃 .	977.000	2.086.000	2.098.000	2.073.000	2.392.000
Nederlandsche 〃 .	291.000	530.000	596.000	583.000	698.000
Italiaansche 〃 .	4.040.000	4.262.000	2.897.000	2.693.000	3.200.000

Zilvernoteeringen te Londen (laagste en hoogste in pence per oz. troy):

Maanden.	1914.		1915.		1916.		1917.		1918.	
	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.	Laagste.	Hoogste.
Januari . . .	$26^{7}/_{16}$	$26^{3}/_{4}$	$22^{9}/_{16}$	$22^{15}/_{16}$	$26^{11}/_{16}$	$27^{5}/_{16}$	46	$37^{7}/_{16}$	$43^{1}/_{2}$	$45^{1}/_{8}$
Februari . . .	$26^{1}/_{2}$	$26^{11}/_{16}$	$22^{1}/_{2}$	$23^{1}/_{16}$	$26^{13}/_{16}$	$27^{1}/_{8}$	$37^{5}/_{16}$	$38^{7}/_{16}$	$42^{1}/_{2}$	—
Maart	$26^{11}/_{16}$	27	$23^{1}/_{8}$	$24^{5}/_{16}$	$26^{15}/_{16}$	$28^{15}/_{16}$	$35^{11}/_{16}$	$37^{5}/_{16}$	$42^{1}/_{2}$	$45^{5}/_{8}$
April	$26^{13}/_{16}$	$27^{1}/_{4}$	$23^{1}/_{2}$	$23^{15}/_{16}$	$29^{3}/_{8}$	$35^{1}/_{8}$	$36^{9}/_{16}$	$37^{15}/_{16}$	$45^{1}/_{4}$	$49^{1}/_{4}$
Mei	$25^{15}/_{16}$	$27^{3}/_{16}$	$23^{5}/_{16}$	$23^{13}/_{16}$	$32^{7}/_{8}$	$37^{1}/_{8}$	$37^{3}/_{4}$	$38^{1}/_{8}$	$48^{7}/_{8}$	$49^{1}/_{4}$
Juni	$25^{11}/_{16}$	$26^{1}/_{4}$	$22^{7}/_{8}$	$23^{1}/_{2}$	30	$32^{7}/_{8}$	38	$39^{7}/_{8}$	$48^{7}/_{8}$	$48^{7}/_{8}$
Juli	$23^{3}/_{4}$	$26^{1}/_{8}$	$22^{5}/_{16}$	$22^{15}/_{16}$	$28^{5}/_{8}$	31	$39^{1}/_{2}$	$41^{1}/_{4}$	$48^{7}/_{8}$	$48^{13}/_{16}$
Augustus. . .	$23^{7}/_{8}$	$27^{3}/_{4}$	$22^{3}/_{8}$	$23^{1}/_{16}$	$30^{1}/_{2}$	32	$40^{1}/_{8}$	46	$48^{13}/_{16}$	$49^{1}/_{2}$
September . .	$23^{9}/_{16}$	$25^{3}/_{16}$	$23^{3}/_{16}$	$23^{3}/_{4}$	$32^{1}/_{8}$	$32^{15}/_{16}$	46	55	$49^{1}/_{2}$	$49^{1}/_{2}$
October . . .	$22^{3}/_{16}$	$24^{1}/_{8}$	$23^{3}/_{4}$	$24^{1}/_{8}$	$32^{1}/_{8}$	$32^{7}/_{8}$	$41^{7}/_{8}$	$48^{1}/_{4}$	$49^{1}/_{2}$	$49^{1}/_{2}$
November . .	$22^{1}/_{8}$	23	$24^{1}/_{8}$	$27^{1}/_{8}$	$32^{7}/_{16}$	$35^{15}/_{16}$	$42^{3}/_{4}$	$45^{3}/_{8}$	$48^{3}/_{4}$	$49^{1}/_{2}$
December . .	$22^{3}/_{8}$	$23^{1}/_{4}$	$25^{3}/_{4}$	$27^{1}/_{16}$	$35^{13}/_{16}$	37	$42^{3}/_{4}$	$43^{1}/_{2}$	$48^{7}/_{16}$	$48^{3}/_{4}$

Tabak.

De matige qualiteit van het gewas, dat in 1914 ter markt kwam, bracht weliswaar geen vermindering van de nationale of internationale kooplust teweeg, maar deed de prijzen beneden die van het vorige jaar blijven.

Het uitbreken van den oorlog had weinig invloed op de tabaksmarkt, aangezien in Augustus het grootste deel van den oogst reeds was geplaatst en in de tweede hand overgegaan. De handel hield evenwel plotseling op, afzet naar het buitenland had niet meer plaats en hier en daar werd de binnenlandsche fabricage stop gezet. De daling der wisselkoersen veroorzaakte een onrustige stemming, de inschrijvingen werden uitgesteld en enkele importeurs begonnen hun voorraden tot lagen prijs van de hand te doen.

Midden October echter begonnen de zaken weer op te leven. De oorlogvoerende mogendheden kwamen met groote orders ten behoeve van hunne troepen en particuliere buitenlandsche opnemers kochten met het doel hun voorraden aan te vullen. De veilingen werden weer ingesteld en vooral voor de goedkoope soorten werden hooge prijzen bedongen.

De geheele eerstehands omzet bedroeg in 1914 ± 72 millioen gulden.

De invloed van den oorlog op de tabaksmarkt, die in 1914 nog betrekkelijk gering was, begint zich in 1915 sterker te doen gevoelen. Het meest kenmerkende is vooreerst de zeer groote vraag naar goedkoop sigaren-materiaal, in de eerste plaats voor de behoeften der onderscheidene legers. Daardoor daalt de prijs van de goede Sumatra-soorten, terwijl de Java-tabak in gunstige positie komt te verkeeren.

De grootste kooper op de markt is Duitschland, vergezeld

van Oostenrijk-Hongarije. De Centrale mogendheden namelijk verkeerden in de onmogelijkheid om andere tabak dan die uit de Nederlandsche koloniën te bekomen. De handel leeft evenwel in de voortdurende vrees, dat Groot-Britannië de aanvoeren van tabak zal gaan belemmeren. Alle deze omstandigheden tezamen veroorzaakten gaandeweg een sterke stijging der prijzen, die in September/October aanving en steeds grooter werd. Weldra verkeerde de markt in een opgewonden stemming. Duitschland kocht zelfs partijen van den oogst 1915, welke nog zeilende waren. Dan kwam eensklaps in November een mededeeling van de N. O. T., dat Groot-Britannië de verscheping van tabak van en naar neutrale landen geen hinderpalen zou in den weg leggen. Dit bericht werkte direct kalmeerend op de marktstemming, zoodat onmiddellijk een groote daling in de prijzen volgde. De Duitsche koopers gaven blijk omtrent hun tabaksvoorziening gerust gesteld te zijn en staakten hun koopen tot elken prijs. Vrij algemeen was men van meening, dat de aanvoer van tabak in Nederland overvloedig zou worden.

Gedurende 1915 worden geregeld groote partijen naar Duitschland afgezet. De eenige, hoewel niet geringe, moeilijkheid, welke zich daarbij voordeed, werd geschapen door de daling der Duitsche en Oostenrijksche valuta, tengevolge waarvan zoowel de afwikkeling van uitstaande posten als het afsluiten van nieuwe verkoopen bezwaren ondervonden.

Gedurende de eerste helft van het jaar 1916 viel weinig verschil te bespeuren met den loop der zaken in 1915. De veilingopbrengsten waren hoog, Duitschland en Oostenrijk, voor wie Nederland de eenige tabaksmarkt bleef, kochten zooveel mogelijk en tegen flinke prijzen. Er bleef evenwel een zekere onrust heerschen en men vreesde een terugslag, onder invloed van welke vrees reeds in de eerste maanden van het jaar heel wat tabak op levering van den tusschenhandel werd verkocht. Tot begin Augustus bleven de prijzen geregeld stijgen voornamelijk als gevolg van de kooplust der Centralen, maar eveneens door de steeds toenemende kosten van productie, hooge vrachten en schaarschte aan scheepsruimte.

Op 8 Augustus sloot Duitschland eensklaps zijn grenzen voor alle tabak en fabricaten daarvan, met uitzondering van sigaretten. Deze maatregel, welke algemeen werd beoordeeld als een valuta-manoeuvre, had voor het oogenblik, wat onze markt betreft, weinig succes, aangezien ± 90 pCt. van den invoer reeds te gelde was gemaakt. Eerst bij de najaarsinschrijvingen was de invloed van het Duitsche besluit duidelijk merkbaar doordat deze belangrijk lagere prijzen opbrachten.

Aan te teekenen valt nog de afkondiging der uitvoerverboden van jute (30 Augustus 1916) en tabaksmatten (23 October 1916), waardoor de verzenders van tabak naar het buitenland in niet geringe verlegenheid kwamen, wat betreft hun verpakkingsmateriaal.

Intusschen heerschte, als gevolg van de hooge prijzen van het vulmateriaal voor goedkoope soorten sigaren, in de sigarenindustrie belangrijke werkloosheid. Teneinde hierin te voorzien, werd door den tabakshandel, op instigatie van de N. O. T. bepaald, dat een tijdelijk aanvoerrecht van f 3.— per 100 Kg. voor alle tabak zou worden geheven. Het fonds hieruit ontstaan, zou dan dienen om het verlies te dekken op een hoeveelheid tabak, welke aan de sigarenfabrikanten naar rato van hun werklieden-aantal, beneden de marktwaarde werd verstrekt. Deze tabak werd verdeeld door een op 6 Mei ingestelde Tabak Aankoop- en Distributie-Commissie. Begin November hadden de omstandigheden zich zoodanig gewijzigd, dat de distributie van deze tabak kon worden opgeheven.

De totale eerste-hands omzet in 1916 bedroeg ± 155 millioen gulden.

Stijgende prijzen met beperkten omzet is het karakter van de tabaksmarkt in 1917. Daarbij komt, dat de verkeersmoeilijkheden in alle opzichten toenemen en in de koloniën zich groote voorraden opstapelen. Van de Java-oogst kon slechts 1/3 deel worden verscheept en van de Sumatra-oogst ongeveer de helft. Tengevolge van verschillende door de oorlogvoerende mogendheden getroffen maatregelen, door moeilijkheden veroorzaakt door de dalende wisselkoersen en door de geweldig hooge

prijzen, welke alom voor tabaksfabrikaten moeten worden betaald, werd de buitenlandsche kooplust op de Nederlandsche markt zeer bekoeld. De Centrale mogendheden, die anders, en vooral in de oorlogsjaren, groote koopers ter markt waren, koopen slechts op bescheiden schaal. Daarentegen werden vrij belangrijke partijen voor Zweedsche rekening gekocht, terwijl ook met Zwitserland zaken van beteekenis werden gedaan. Groot-Britannië legde de hand op een groot gedeelte van den Borneo-oogst, welke rechtstreeks naar Londen werd verscheept

Ook Amerika kocht direct in Indië. Een groep van voorname New-Yorksche importeurs kochten in het voorjaar partijen Sumatratabak ter directe verscheping, welke partijen te New-York grootendeels bij inschrijving werden verkocht. Ook van Java werd direct naar Amerika verscheept.

Voor den handel met Duitschland werden bijzondere maatregelen getroffen. Door importeurs en handel werd, door middel van de uit hun midden opgerichte „Vereenigde Nederlandsche Tabaksbank" een credietregeling getroffen, waardoor invoer in Duitschland weer mogelijk werd. De Duitsche koopers aan de Nederlandsche markt werden vervangen door een organisatie, de „Deutsche Einkaufs Tabaks-Aktiengesellschaft" (D.E.T.A.G.).

Op 20 April kwam echter plotseling een door de Nederlandsche regeering uitgevaardigd verbod van uitvoer van ruwe tabak. Pogingen ondernomen door belanghebbenden om dit uitvoerverbod opgeheven te krijgen, mislukten. Een uitweg werd echter gevonden door de oprichting (Juli 1917) van het „Algemeen Tabak-Syndicaat 1917", gevormd uit alle belanghebbenden bij den tabakshandel, dat 75.000 pakken tabak voor de vaderlandsche nijverheid beschikbaar stelde, waarna het uitvoerverbod tijdelijk werd opgeheven. Deze tabak werd in veiling gebracht, met dien verstande, dat elk fabrikant slechts een hoeveelheid kon koopen vastgesteld naar het aantal werklieden bij hem in dienst Aangezien de prijzen voor de tabak op de vrije markt aanmerkelijk hooger waren dan de fabrikanten voor hun bedrijf konden besteden, werden de partijen aan hen tegen lageren prijs gelaten. Het nadeelig verschil door dezen maatregel ontstaan, werd vereffend door een voorraadrecht te heffen van

f 6.— per 100 Kg. N. O, T.-vrije loco tabak en een aanvoerrecht van f 4.— per 100 Kg. voor nieuw aan te voeren partijen.

In tegenstelling met het vorig jaar, toen alle tabak vrij uit de koloniën kon worden verscheept, werd reeds in Januari 1917 20 pCt. van den Java-oogst onder N. O. T.-verband gebracht, welk percentage later tot 50 werd verhoogd. Later kwam ook een deel der Sumatra-tabak onder N. O. T.-verband, zoodat voor de Nederlandsche nijverheid een behoorlijke hoeveelheid materiaal beschikbaar bleef.

De beperkte aanvoer van overzee veroorzaakte dit jaar een bijzondere willigte voor inlandsche tabak, zoodat de prijs van dit product belangrijk steeg en tenslotte een hoogte van f 1.— per $^{1}/_{2}$ Kg. bereikte.

Ook in 1918 werd in Nederland geen tabak meer aangevoerd. De voorraden in Ned.-Indië hoopten zich op en hoewel enkele belangrijke partijen voor directe verscheping naar Amerika, Scandinavië en Spanje werden verkocht, bleef het grootste deel van de oogsten 1916, 1917 en 1918 in Indië liggen.

Van een geregelde tabaksmarkt in Nederland was sinds geruimen tijd geen sprake meer. Slechts enkele inschrijvingen onder N. O. T.-condities en andere beperkende bepalingen werden te Amsterdam en te Rotterdam gehouden. In den loop van Februari werd, vooral met het oog op den steeds toenemenden kettinghandel in het artikel, verkoop, aflevering en vervoer van ruwe tabak verboden, terwijl tevens werd opgericht een Rijksbureau voor Tabak, dat de bevoegdheid kreeg om van bovengenoemde verboden ontheffing te verleenen en aldus in staat was contrôle uit te oefenen op het verhandelen van tabak in het algemeen. Bovendien werd aan het Bureau de contrôle op den uitvoer opgedragen. Uit een door het Bureau verrichte inventarisatie van de in Nederland aanwezige tabak bleek, dat op 1 Mei ruim 16 millioen Kg. tabak voor de industrie in voorraad was, waarbij nog kwamen de voorraden, welke voor buitenlandsche rekening voorhanden waren.

Bepaald werd nu, dat de importeurs van tabak de helft van hun voorraad ter beschikking van het Rijksbureau zouden

moeten houden tegen door het Bureau vast te stellen prijzen, terwijl de andere helft ter inschrijving aan de markt kon worden gebracht. Handelaren zouden een derde van hun voorraad ter beschikking van het Rijksbureau moeten houden en de overblijvende twee derden binnen een bepaalden termijn bij de industrie moeten onderbrengen.

Ten einde te voorzien in de binnenlandsche behoefte aan goedkoope sigaren werd een regeling ontworpen, waarbij door fabrikanten dergelijke sigaren zouden worden beschikbaar gesteld onder beding dat tegenover deze beschikbaarstelling uitvoervergunning zou worden verleend voor een zekere hoeveelheid sigaren in verhouding tot het aantal voor het binnenland beschikbaar gestelde. Een en ander zou worden geadministreerd door een daartoe opgericht Algemeen Sigaren Syndicaat. De uitvoer van sigaren was intusschen stopgezet. De regeling van de kwestie der goedkoope sigaren stuitte op verschillende bezwaren en het plan werd tenslotte opgegeven.

Wat betreft de hier te lande geteelde tabak, welke teelt gedurende de laatste jaren in verband met de hooge prijzen, welke voor het product konden worden gemaakt, zeer was toegenomen, werd ook, nadat de geheele oogst door de Regeering was in bezit genomen, door het Rijksbureau een regeling voor de betaling der planters en voor de distributie getroffen. De prijzen, welke voor deze tabak werden betaald, waren als volgt:

bladtabak	90	tot	150	cts.	per	pond
losblad	45	„	75	„	„	„
bladtabak in kassen geteeld	350	„	550	„	„	„
losblad „ „ „	175	„	300	„	„	„

Na het sluiten van den wapenstilstand kwam nog een kleine hoeveelheid tabak binnen met het s. s. „Lombok”, welke, tegelijk met de door het vervallen van het plan der „eenheidssigaren” vrijgekomen tabak, in distributieveiling aan de markt kwam.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 123397405

Tabak (in tons):

	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
Invoer	26.855	26.610	19.056	6.957	111
waarvan:					
Amerikaansche .	8.782	10.283	14.880	5.479	78
Europeesche . .	1.194	1.140	470	27	33
Andere	16.879	15.187	3.706	1.451	—
Uitvoer	1.519	3.765	2.159	28.603	3.243
waarvan:					
Amerikaansche .	235	523	519	12.974	1.266
Europeesche . .	345	886	492	—	—
Andere	939	2.356	1.148	15.629	1.977

Prijzen aan de Nederlandsche markt (in cts. per $^1/_2$ Kg.):

1914	Java-tabak, doorsneêprijs . .	$23^1/_2$
	Sumatra-tabak, „ . .	119—138
	Borneo-tabak, „ . . .	67
1915	Java tabak, „ . . .	$33^3/_4$
	Sumatra-tabak, „ . . .	93
	Borneo-tabak, „ . . .	59
1916	Java-tabak, „ . . .	$57^1/_2$
	Sumatra-tabak, „ . . .	178
	Borneo-tabak, „ . . .	—
1917	. . . .	—
1918	. . . .	—

Cultuur-oppervlakte Inlandsche tabak.

1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
376 H.A.	348 H.A.	352 H.A.	366 H.A.	395 H.A.